

KARYS

1987 VASARIS-FEBRUARY Nr. 2

KARYS

1987
Nr. 2 (1629)

Leidžia — L.K.V.S. RAMOVĖ

TURINIO SKYRIAI: Karinės žinios, Mokslas ir Technika, Spaudoje pasižvalgius, Žvilgsnis į politiką, Kronika ir Šaulių priedas — Tremties trimitas.

Redaktorius — Balys Raugas, 415 Main St., Delran, N.J. 08075

Administratorius — Alfonsas Samušis

KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriamus straipsnius siųsti redaktoriaus adresu. Įvairių autorių straipsniai, skelbiami KARYJE, nevisada reiškia redakcijos nuomonę. Straipsniai gali būti trumpinami bei taisomi. Korespondencijos spausdinamos tik apie ramovėnų, šaulių ar birutiečių veiklą bei jų narius. Rankraščiai redakcijoje nesaugomi.

Prenumerata JAV-bėse ir užsienyje: metams U.S. \$17.00, pusmečiui U.S. \$9.00, atskiro nr. U.S. \$2.00.

Pinigus siųsti šiuo adresu: KARYS 341 Highland Blvd., Brooklyn, NY 11207, USA

Čekius arba Money Orders adresuoti tik KARYS vardu, - ne "Warrior" ar kt.

Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą.

KARYS (ISSN 0022-9199) is published monthly except July and August by Lithuanian Veterans Assoc. RAMOVĖ, a Not-For-Profit Corporation, 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207. Subscription \$17.00 per year (single copy \$2.00). Second class postage paid at Brooklyn, N.Y. Postmaster. Send Address changes to: KARYS, 341 Highland Boulevard, Brooklyn, N.Y. 11207

TURINYS

Viršelis — Jono Stelmoko	
Viršelio 4 p. — Lietuvaitės nepriklausomybės metais	
Plk. ltn. D. Skučas — Istorija kartojami	49
Dr. K. Ėringis — Lietuvos karių mirtis	53
J. Vaičieliūnas — Šaulių gynimas 1944 m.	56
J. Balskus — 6 pėst. pulko istoriniai bruožai	58
A. Gustaitis — Kiek yra lietuvių karininkų?	65
J. Abraitis — Atkuriami ginkluoti daliniai	66
J. Klimas — Paskutinio kariūno odisėja	68
KARIO SKYRIAI:	
Karinės žinios	70
Mūsų spaudoje pasižvalgius	74
Žvilgsnis į politiką	78
KARIO PRIEDAS:	
Tremties trimitas — organizaciniai reikalai, kronika ir kt.	83
MŪSŲ MIRUSIEJI	95

ATSTOVAI:

Baltimore — K. Česonis, California — A. Audronis, Chicago — K. Juškaitis, Cleveland — J. Citulis, Aurora, Col. — Br. Masiokas, Australia — V. Šalkūnas, Detroit — V. Kutkus

PLATINTOJAI

AUSTRALIJOJE

Albertas Žvirblis, 65 Walscott St., North Geelong, Vic. 3215

S. Pačėsa, 7/31 Valentine Street, Yagoona, NSW, 2199

KANADOJE

TORONTO, ONT. — V.A. Aušrotas, St. Prakapas.

JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE

BOSTON, MA — S. J. Minkus
CHICAGO, IL — "Gifts International",
"Parama", "Patria" Gifts & Electr..
DETROIT, MI — V. Čižauskas (Šv. Antano Parapijos Spaudos Kioskas),
OMAHA, NB — Jonas Smailys
WATERBURY, CT — "Spauda"
WOODHAVEN, NY — "Roimiva"

V. VOKIETIJOJE

Juozas Nevulis, 6793 Bruchmuehlbach-Miesau 2 Bahnhofstr. 11

ANGLIJOJE

S. Kasparas, 32 Puteaux House, Roman Road, London E 2. ORF, England

SPAUSDINA

Franciscan Press
341 Highland Blvd. Brooklyn, N.Y. 11207

Isteigtas Lietuvoje 1919 —
Nepriklausomybės kovų —
metais.

KARYS

Atgaivintas Juginėse
Amerikos Valstybėse
1950 metais.

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 2 (1629)

VASARIS - FEBRUARY

1987

*Vasario Šešioliktoji teigvina Lietuvos prisikėlimo viltį ir
teskatina mus darbui bei aukai dėl jos laisvės!*

ISTORIJA KARTOJASI

(Lapkričio 23-sios paskaitos užbaiga. Žiūr. "Karj" Nr. 1)

JAV aviacijos plk. ltn. DONATAS SKUČAS

Istorija kartojasi. Kas nesimoko iš istorijos, yra pasmerktas ją vėl iš naujo pergyventi. Tai ne naujas pasakymas, bet laisvas vertimas vieno garsaus Ispanų filosofo pasakymo.

Palyginkim padėtį Lietuvoje prieš pirmą pasaulinį karą su dabartine padėtim. Tada Lietuva buvo seniai užkariauta, spauda suvaržyta, religija slopinama, Lietuvos kariuomenės nebuvo, lietuvių kilmės karininkų buvo labai mažai ir tie patys tarnavo caro pulkuose arba buvo išblaškyti po platų pasaulį. Tada buvo caro priespauda, dabar yra sovietinė priespauda. Dabar Lietuva okupuota 46 metus, spauda dar labiau suvaržyta, religija persekiojama, Lietuvos kariuomenės nėra, lietuvių kilmės karininkų labai mažai, ir tie patys tarnauja sovietams, arba išsisklaidę po pasaulį. Ar ne ta pati padėtis, kokia buvo prieš pirmą pasaulinį karą? Istorija kartojasi!

Per pirmą karą, caro galybei žlugus, susidėjo sąlygos Lietuvai išsikovoti laisvę. Kas gali sakyti, kad per sekantį karą sovietinė galybė nežlugs ir vėl susidės sąlygos Lietuvai išsikovoti laisvę — juk istorija kartojasi. Kas tą laisvę iškovos? Po pirmo karo pagrindą davė caro kariuomenėje išmokslinti ir stažą įgavę karininkai. Ar reikės vėl pasikliauti lietuvių kilmės karininkais, kurie dabar tarnauja ir įsigyja stažą sovietinėje kariuomenėje? Jie gal ir yra lietu-

IR KŠ TAVE MATAU, O LIETUVA BRANGI,
NUMINTA KŲ SVETIMŲ, IR TAVO KANČIA,
MATAU KAIP TU ATVEINANČIAS LAISVĖS ŽENGI
LAISVA, DIDINGA, IR BE SIELVARTO BŪVŲ
TONAS KISTIS

VASARIO 16-SIOS IŠVAKARĖSE...

Centrinis Lietuvių Komitetas Vilniuje 1915 m. Sėdi iš k. į d.: E. Vileišienė, kun. P. Dogelis, M. Yčas, A. Žmuidzinavičius, kun. J. Kukta, dr. J. Basanavičius, J. Kymantas. Stovi iš k.: J. Šernas, J. Balčikonis, St. Šilingas, kun. K. Olšauskas, A. Smetona ir dr. A. Vileišis.

viai patriotai, bet jie yra užugdyti ir išmokslinti toje marksistinėje-sovietinėje dvasioje. Jie ir vadovaus pagal tą dvasią ir negalima norėti, kad staiga jie įgautų demokratinį supratimą, kuris yra visiškai aiškus mums, gyvenantiems vakaruose. Reikia susigyventi su faktu, kad mes, gyvenantys vakaruose, turėsime labai mažai įtakos tose laisvės kovose, nebent mes patys jose dalyvausim.

Jeigu man šiandien reikėtų suorganizuoti batalioną, o ką jau bekalbėt apie pulką, nežinau ar atsirastų užtektinai patyrusių lietuvių kilmės karių. Karininkų gal dar ir atsirastų, bet trūktų patyrusių seržantų, t.y. viršilų, bei puskarininkių. Iš patirties žinau, kad be patyrusių ir gabių seržantų padėtis greitai virsta į chaosą. Entuziastišką jaunimą, t.y. naujokus, nelaikas mokyti kariauti, kada reikėtų pradėti Kauną ar Vilnių valyti nuo neaiškių elementų. Tada jau būtų per vėlu. Ir vėl pareikalautų daugiau kraujo ir pasiaukojimo, taip kaip per laisvės kovas pirmą sykį. Istorija vėl kartotųsi.

Gyvendami laisvam krašte, mes turim gerą galimybę išmokti kariško mokslo, bet ta galimybe mes neužtektinai pasinaudojam. Tik labai mažai jaunimo

mokosi karinio mokslo per ROTC programą universitete ir baigus universitetą būna pakelti leitenantai. Galėtų būti daugiau. Ant pirštų galiu suskaičiuoti, kiek lietuvių kilmės karininkų sutikau per tuos 25 tarnybos metus. Pradžioje tarnybos metų buvo dar truputį daugiau, bet metų metus vis retėjo lietuvių kilmės karininkai. Atrodo, kad lietuvių kilmės studentai daugiau ir daugiau pasidavė bendrai Amerikos anti-militaristinei įtakai. O tokia puiki proga čia Amerikoje išmokti vienos ar kitos rūšies karinio mokslo ir, baigus universitetą, turėti garantuotą darbą bent keliem metam. O jeigu tarnauti 20 ar daugiau metų, tada galima ir iškilti kariuomenėje. Nėra lengva iškilti, bet įmanoma. Su laiku yra proga įgauti daug patyrimo, kuris yra labai pravartus išėjus į pensiją ir pradėjus dirbti civilinėse kompanijose.

Jeigu jūs turite ar pažįstate jaunimo, kuris eis į kolegiją ar universitetą, tai siūlykite jiems taip pat imti ir ROTC kursą. Bus nauda jaunuoliui, bus nauda Amerikai ir bus nauda ateityje Lietuvai. Jeigu jūsų jaunimas, pabaigęs gimnaziją, neis į universitetą, tai siūlykite tam jaunuoliui ar jaunuolei eit sava-

noriu į karinę tarnybą, į armiją, aviaciją, laivyną, arba marinus, pagal to jaunuolio ar jaunuolės palinkimą. Bus nauda ne tik tam jaunuoliui, bet taip pat tėvams, Amerikai ir, ateityje, Lietuvai. O jeigu tas jaunuolis nutars išbūti 20 metų karinėje tarnyboje, tai sulaukęs 38 metų amžiaus (jeigu jis pradėjo tarnauti tuoj baigęs gimnaziją, būdamas 18 metų) bus užsitarnavęs karišką pensiją. Ir jeigu po tų 20 metų bus pasiekęs aukštesnio seržanto rangą, tai būdamas 38 metų gaus pensiją kuri yra aukštesnė negu aukščiausia Social Security pensija, kurią žmonės gauna išdirbę fabrike 40 metų. Jeigu dar prie to bus išmokęs amato kariuomenėje, kaip pvz., kompiuterius, buhalteriją ar ką kitą, tai būdamas 38 metų gali pradėti antrą karjerą. Daugelis iš jūsų atvykote į šitą kraštą jau būdami 38 metų, bet niekas jums pensijos nemokėjo ir žinote kaip buvo sunku išsiversti. Žinoma, kai tas jaunuolis sulauks 65 metų amžiaus, jis gaus dar ir Social Security pensiją. Kaip matote, tarnavimas Amerikos kariuomenėje yra nauda ne tik iš materialinės pusės, bet ir nauda jaunuoliui, Amerikai ir Lietuvai.

Žinoma, yra ir tam tikros rizikos. Mačiau ir parskraidinau daug sužeistų iš Viet Namo. Ir tie sužeisti buvo laimingieji, nes ne vieną karį parvežiau aliumininėj dėžėj. Laimei, neužtikau jokių lietuviškų pavardžių, nors skaičiau spaudoje, kad tarp žuvusių buvo ir lietuvių.

Yra liūdna, kad gyvendami laisvam krašte mes tik pasitenkinam gražiom kalbom apie Lietuvos laisvinimą. Nėra plano, ar net kalbų, išmokyti karinio mokslo bent dalį lietuviško jaunimo, tai yra paruošti jaunimą, kad, laikui ir likimui lėmus, jis galėtų pasireikšti kovose už Lietuvos laisvę. Lietuviškos organizacijos, dirbdamos svarbų Lietuvos laisvinimo darbą, ne tik kad neturi karinių skyrių, bet neturi nei karinių patarėjų. Ar laisvė bus atkovota prie derybų stalo? Abejoju. Greičiausiai vėl reikės pasikliauti Rusijos (t.y. sovietų) išmokslintais kariais. Brūkasi mintis kad, noroms ar nenoroms, istorija vėl kartosis.

Malonu matyt kad šauliai dar palaiko kariškas tradicijas ir aš juos už tai sveikinu ir linkiu toliau jas palaikyti.

Kario žurnalas atlieka didžiulį tautinį darbą, palaikydamas gyvą lietuvišką karišką istoriją. Karys yra rimtas karinis žurnalas, kad ir lyginant su tos pačios rūšies amerikiečių leidiniais. Ponas Raugas ir buvusieji redaktoriai turėtų būti sveikinami už išleidimą tokio aukšto lygio žurnalo. Linkiu ponui

Lietuvos kariuomenės savanoris kpt. PETRAS JURGĖLA, gim. 1901.IX.30 Jersey City, N.J., JAV, į Lietuvos kariuomenę savanoriu stojo 1919 metais. Gynęs Lietuvos laisvę ginklu, įkūręs Lietuvos skautus ir savo darbais įrodęs meilę Lietuvai, liks šviesiu pavyzdžiu ir mūsų išėivijos ateities kartoms.

Neseniai atšventusiam 85 metų sukaktį, kapitonui Petru Jurgėlai ilgų ir sveikų metų!

Raugui ir toliau leisti Karį kaip liepsnelę tos garbingos lietuviškos, kariškos praeities.

Ramovėnai ir birutietės taip pat palaiko tą lietuvišką liepsnelę. Nors gretos retėja, laikas daro savo bet vistiek malonu matyt, kad dar yra ruošiami Lapkričio 23čios dienos minėjimai ir jie yra dar taip gausiai lankomi. Išlaikymas lietuviškų kariškų tradicijų yra labai svarbu. Aš esu tikras, kad ateis laikas, kada visi lietuvių kilmės kariai, kur jie bebūtų ir po bet kokia vėliava jie tarnautų, bus pašaukti savo sąžinės stoti į laisvės kovas už Lietuvą, taip kaip stojo į kovą susipratę lietuviai po Pirmo pasaulinio karo. Istorija kartosis!

LIETUVOS AIDAS

Šis žurnalas yra nacionalinis, kasdieniškas ir išleidžiamas su
 numeriu: „Lietuvos Valanda“ pradž. Kainos metams
 8 rub. 12 mėn., pusė metų 3 rub. 6 mėn., trijų mėnesiams
 1 rub. 50 kop. 12 mėn., mėnesiui 50 kop. (1 mar.). Skelbimų
 numeris — 5 kop. (10 fl.). Redakcijos adresas: Vilniaus Ga-
 rsių gatvė 2. Lietuvos raštinė ranka turi adresu: An der
 Prussestrasse 20, Tel. IV. „Lietuvos Aidas“, Deutsche
 Feldpost 146.

Skelbimų kainos: kasdienė skelbimo parša 15 kop.
 (30 fl.), bety ir darbe mažesnes kainas gal gauti tikrai 10 kop.
 (20 fl.) ir darbe mažesnes kainas gal gauti tikrai 75 kop. (150 mar.).
 Skelbimų pabrėžimas mažesniu procentu. Skelbimų priėmimo
 laikraščio Administracijoje, Vilniaus, Besodkintų g. 2-2, tam tik-
 rų sąlygų ir visose skelbimų įstaigose.

Vilniaus redaktorius A. Smetona, artimiaji bendradarbiai: M. Biržiška, P. Bugailiškis, P. Klimas, kun. dr. J. Stankovičius, agr. A. Krutauskas, dr. J. Šaulys
 ir A. Žmuidzinavičius

№ 22 (70)

Vilnius, antradienis, 1918 m. vasario mėn. 19 d.

II metal

LIETUVOS TARYBA skelbia

Lietuvos nepriklausomybę

Lietuvos Taryba savo posėdyje vasario m. 16 d. 1918 m. vienu balsu nutarė kreiptis į Rusijos, Vokietijos ir kitų valstybių vyriausybes šiuo pareiškimu:

Lietuvos Tarybą, kaip vienintelę lietuvių tautos atstovybę, remdamos pripažintąja tautų apsisprendimo teise ir lietuvių Vilniaus konferencijos nutarimu rugsėjo m. 18—23 d. 1917 metais, **skelbia atstautanti nepriklausomą, demokratiniais pamatais sutvarkytą Lietuvos valstybę su sostine VILNIUJE** ir tą valstybę atskirianti nuo visų valstybinių ryšių, kurie yra buvę su kitomis tautomis.

Drauge Lietuvos Taryba pareiškia, kad Lietuvos valstybės pamatus ir jos santykius su kitomis valstybėmis privalo galutinai nustatyti kiek galima greičiau susauktas Steigiamasis Seimas, demokratinio būdu visų jos gyventojų išrinktas.

Vilnius, vasario 16 d. 1918 m.

Lietuvos Tarybos nariai:

Dr. J. Basanavičius, K. Bizauskas, M. Biržiška, S. Banaitis, P. Dovydaitis. St. Kairys, P. Klimas, D. Malinauskas, V. Mironas, St. Narutavičius, A. Petrulis, Dr. J. Šaulys, K. Saulys, J. Šernas, A. Stulginskis, A. Smetona, J. Smilgevičius, J. Staugaitis, J. Vailokaitis, J. Vileišis.

1918 m. vasario 19 d. Lietuvos Aido pirmame puslapyje buvo atspausdinta Lietuvos Tarybos deklaracija skelbianti Lietuvos Nepriklausomybę. Šis Lietuvos Aido numeris buvo vokiečių karinės valdžios tuoj konfiskuotas ir uždraustas platinti.

LIETUVOS KARIŲ MIRTIS SOVIETŲ ARMIJOS GRETŲ REPLĖSE

(Tąsa iš "Kario" Nr. 1)

DR. KAZYS ĖRINGIS

NELAIMIŲ LAIŠKAI LIETUVIAMS

Iš tų platintų atsišaukimų skaičiaus bent porą iš jų, ypač krintančių į akis, glaustai panagrinėsime. Vienas iš tų atsišaukimų yra parengtas 16-tos "lietuviškosios" divizijos kareivių ir karininkų vardu. Tai "Karių laiškas lietuvių tautai".²⁷ Atsišaukime divizijos vardas ir numeris slepiami. Be kita ko, atsišaukime melagingai ir nusikalstamai tvirtinama, kad "Draugiškoje Tarybų Sąjungos tautų šeimoje lietuvių tauta įgijo laisvę ir nepriklausomybę". Kitoje atsišaukimo vietoje sakoma, kad "su visa laisvę mylinčių Tarybų Sąjungos tautų šeima tūkstančiai lietuvių kovojo ir kovoja dėl Tarybų Sąjungos laisvės ir nepriklausomybės, dėl Tarybų Lietuvos išlaisvinimo". Kaip matome, valstybė — Atlanto Chartos "rėmėja" **nei žodžio nesako apie Lietuvos Nepriklausomybę**. Atsišaukimas persunktas keršto kurstymu. Jame sakoma, kad lietuviams "Neužgesinamo keršto liepsna tavo (Lietuvos) kruvinos žaizdos dega mūsų krūtinėje. Jos (Lietuvos) skausmus dabar mes kenčiame, jos kančiomis gyvename, dėl jos laisvės kovojame, nesigailėdami nei kraujo, nei gyvybės". Ši mintis verta dėmesio ir komentaro. Visu pirma, lietuvių neapykanta yra **nukreipta okupantui Nr. 1**, o tik po to okupantui Nr. 2, (subokupantui), nors ir gerai žinoma kad okupacija įvykdyta abiem agresoriams-suokalbinkams susitarus. Tai savaime suprantama pavergtos šalies plačiųjų visuomenės sluoksnių nuotaka. Kitas dalykas Lietuvos piliečiams žydams, ypač nenukentėjusiems no sovietų, kurie iš dviejų blogybių matė geresnę, pasitraukus Rusijos gilumon. Tačiau tai **nesuteikė sovietams teisės Lietuvos piliečius jaunos žydus sunaikinti fronte**. Kai dėl Lietuvos rusų, tai jų dauguma jautė nelaimę Maskvos kėsluose, buvo ištikimi nepriklausomai Lietuvai ir neskubėjo sandėriauti su sovietais, kol antrosios okupacijos metais nepalūžo prieš atėjūno terorą. Žvelgiant dar kartą į minėtą atsišaukimą negalima nesutikti, kad jį pasirašiusieji kariai patys kentėjo Lietuvos skausmus, Lietuvos kančio-

mis gyveno ir dėl jos laisvės pirmieji kovojo Pasaulinės Antifašistinės Karinės Koalicijos pusėje. Deja, nei jie, nei visumoje 120,000 tūkstančių Lietuvos karių **Lietuvai Laisvės ir Nepriklausomybės neiškovojo**, nes nuolaidžiaujant Maskvai buvo Sąjungininkų apvilti. Šį čia apibūdintą atsišaukimą 1943 metų gruodžio mėn., taigi Kalėdų švenčių ir Naujųjų metų proga pasirašė 21 aukšto laipsnio lietuvių karininkas, 31 viduriniojo laipsnio karininkas, 17 puskarininkų ir viršilų ir 14 eilinių, tame skaičiuje penkios moterys. Jie pasirašė didžiudamiesi, kad jų "kovoje dėl žmonijos laisvės ir tautų išvadavimo vadovauja genialus karo vadas... draugas Stalinas".²⁷ (Čia visi kabutėse surašyti sakiniai yra citatos). Ir taip tą atsišaukimą buvo priversti "pasirašyti" (tik parašų nėra!) beveik visi šiame mūsų straipsnyje apibūdinti nepriklausomos Lietuvos kariuomenės karininkai, įskaitant tada dar nepartinius gen. mjr. V. Karvelį, plk. V. Kiršingą, mjr. V. Lunią, pplk. P. Petronį, mjr. A. Stanislovavičių, plk. A. Šurkų, ir plk. A. Urbšą. Po atsišaukimo nėra pavardžių plk. P. Simonaičio, mjr. S. Marcinkaus, pplk. A. Raugalės, plk. K. Ramanausko, pplk. J. Listopadskio, plk. V. Motiekos, gen. mjr. A. Čepo, gen. mjr. F. Baltušio-Žemaičio ir plk. J. Žiburkaus. Be to, atsišaukimą "pasirašė" mūsų straipsnyje nepaminėti šie aukšto laipsnio karininkai, įskaitant ir surusėjusius lietuvius: plk. J. Baranauskas, pplk. L. Beržinskis, mjr. F. Bieliauskas, mjr. J. Jadogalvis, pplk. B. Mažeika, mjr. K. Stasiulis, pplk. V. Tolkevičius.²⁷

SVEIKINIMAI VASARIO 16-TOS PROGA

Antras ypatingo dėmesio vertas atsišaukimas yra parašytas nepriklausomos Lietuvos kariuomenės aukšto laipsnio karininkų vardu.²⁸ Tai **kreipimasis į visus Lietuvos karininkus**. Tame 1944 metų Vasario 16-tos proga parašytame atsišaukime, kaip ir kituose, daug-maž teisingai nusakoma Lietuvos ateitis, jeigu karą laimėtų nacių Vokietija. Pažymima, kad

“Lietuvos žemėse atsirado valkatų iš Olandijos ir Vokietijos”. Įsakmiai primenama, kad Raudonoji armija jau įžengė į Estiją ir ji tikrai “ateis ir į savo Tarybų Lietuvą”.²⁵ Toliau atsišaukime kviečiama “nestoti į banditiškus vadinamuosius vietinės savisaugos ir vietinės rinktinės būrius, nesiduoti save suklaidinti, neįsitraukti į kovą prieš Raudonąją armiją, prieš Raudonosios armijos lietuviškąsias dalis. Neleisti naikinti lietuvių tautos” (citasos pabaiga, kurioje kreipiniai pakeisti į veiksmažodžių bendratį). Toliau atsišaukime sakoma, jog “Mes, buvusios Lietuvos kariuomenės karininkai, kreipiamės į jus, draugai, ragindami nestoti į vokiečių kariuomenę, nekurti jokių karinių dalių pagal vokišką receptą. Lietuvos ginklą atstovaujame mes, lietuviškųjų Raudonosios armijos dalių kariai, kurie su visa Raudonąja armija neša išvadavimą lietuvių tautai... Netikėkite hitlerininkų provokaciniams šmeižtams, kad Raudonoji armija keršysianti lietuviams...(ji) stovi toli nuo minties asmeniškų sąskaitų suvedimo ar keršto prieš tuos, kurie padarė paklaidą”. Vienas iš paskutinių atsišaukimo sakinių skelbia, kad “Lietuvos vieta — Tarybų Sąjungoje”. Pabaigoje — šūkiečiai, kurių vienas — “Tegyvuoja Tarybinė Lietuva!”, kitas — “Tegyvuoja genialusis karvedys, didysis Tarybų Sąjungos maršalas draugas Stalinas!”²⁶ Šį atsišaukimą asmeniškai pasirašė gen. mjr. V. Karvelis, plk. A. Šurkus, plk. A. Urbšas, plk. V. Motieka, plk. B. Gertus, pplk. P. Petronis, pplk. v. Lumia, pplk. V. Pioravičius, pplk. B. Bitinaitis, mjr. P. Simonaitis, mjr. A. Jamonas, mjr. V. Apeikis, mjr. L. Volbekas, mjr. S. Krikščikas, mjr. V. Itomlenskis, mjr. L. Tugaudis, pplk. J. Ciunis, 1-mo rango intdnt. K. Ramanauskas, mjr. E. Lisauskas, kpt. E. Daugėla, kpt. S. Gaidamauskas, kpt. T. Čyžas, vyr. ltn. J. Aukstinis, kpt. K. Steponėnas.²⁶

Kaip matome, aukščiau apibūdintas atsišaukimas, kaip byloja jo ištraukos, yra parengtas, taip sakant, iš peties, tikroviškai nusakant karinę padėtį ir beveik atvirai pasakant kokia tragedija laukia Lietuvos. Atsišaukime nėra pavardžių Lietuvos valstybės duobkasių plk. J. Bartašiūno, plk. J. Macijausko ir kitų panašių į juos. Šis atsišaukimas neabejotinai pasitarnavo sėkmingai sutelkti Lietuvos Vietinę rinktinę, nes iš jo papildomai paaiškėjo tikrieji Maskvos kėsiai. Nežiūrint to, kad atsišaukimą pasirašą nepriklausomos Lietuvos kariuomenės aukšto laipsnio karininkai, kai kurie net nepriklausomybės karų savanoriai (dauguma jų — nepartiniai), tame atsišaukime totališkai jaučiasi Maskvos prisijungimu

prie Atlanto Chartos, apie Lietuvos nepriklausomybę. ‘O laisvai reikšdami valią atsišaukimą pasirašę karininkai tokios užuominos ar reikalavimo negalėjo nepadaryti. Jie kalba profesionaliai apie karinę situaciją ir teisingą karo baigties regimybę, jis nedviprasmiškai pareiškia, kad “Lietuvos ginklą atstovaujame mes”. Už tai juos būtų galima nuoširdžiausiai pasveikinti, kad tie lietuviai karininkai pirmieji kausi Pasaulinės Antifašistinės Karinės Koalicijos pusėje ir didžgalybės armijų gretose neša Pergalę, Laisvę ir Nepriklausomybę Lietuvai. Bet taip nebuvo ir dabar nėra.

PASIMETĘ VALSTYBINGUMO SIEKIUOSE

Už visą tai sunkus nusikaltimas slepia ne tik Maskvą, bet ir pretenzingai besivadinančią Lietuvos komunistų partiją, kuri yra tik vizija. Tikrasis jos vardas — Sovietų Sąjungos komunistų partija. Lietuvos komunistų partija neturėdama jokios valstybingumo programos ir tradicijos, kaip ir 1919 metais, Maskvai 1940 metais okupavus Lietuvą — nedorai atėjūnui talkininkavo griauinant Lietuvos valstybės ir Laisvės institutus, kol sovietų okupantai tą partiją 1941 metų balandžio mėn. paprasčiausiai panaikino, atseit “suliejo” su TSKP. Lietuvos komunistų partijos vadovybė 1940 - 1941 metais savo idejinius narius - valstybininkus nustelbė ir nutildė, o visų srovių socialistus paprasčiausiai įkalino ir naikino. Štai kodėl 1944- 1945 metais Lietuvos komunistai, kaip tikrai moliuskai, neturėjo jokios valstybingumo nei programos, nei tradicijos. Lietuvos komunistai yra atsakingi už sovietų teroro kraštutinumus pokario Lietuvoje, nes jie neglobojo lietuvių tautos pastangų valstybingumui atkurti. Lietuvos komunistai taip pat yra atsakingi už apvokietėjusių Mažosios Lietuvos gyventojų praradimą, nes jie neturėdami Lietuvos jokios valstybingumo programos ir vizijos to krašto gyventojų nei dešinėje, nei kairėje Nemuno pusėje neglobojo. Jeigu Lietuvos komunistai būtų buvę bent kiek įžvalgūs valstybininkai, tai lengvai galėjo įtakoti, kad vietoje Kuršo 16-ta lietuviškoji divizija būtų buvusi pasiūsta į Mažąją Lietuvą kairėn Nemuno pusėn. Juo labiau, kad Mažosios Lietuvos (Karaliaučiaus) operacijose sovietų armijoje buvo pasklidę dar maždaug 5,000 lietuvių karių. Taigi, Lietuvos komunistams Maskvoje išgavus atitinkamas direktyvas, 15,000 - 20,000 vyrų lietuvių kariuomenė bent dalinai galėjo apsaugoti mažlietuvius. Tuomet apvokietėję prūseliai būtų noriai praš-

nekę "lietuviškai". Nėra jokios abejonės, kad tai **padaryti buvo daug lengviau**, negu kad gen. P. Plechavičiui ir jo karininkams suorganizuoti Lietuvos Vietinę rinktinę Vokietijos nacių okupacijoje ir "pasirinkti" mirtininkų lagerį.

NEPRIKLAUSOMYBĖ LIETUVIŲ KRAUJUJE

Iš pirmo žvilgsnio keistai skamba nepriklausomos Lietuvos kariuomenės karininkų pasirašytas 1944 m. Vasario 16 d. proga jau minėtas, Maskvos atsišaukimas,²⁸ kuriame net buvę Nepriklausomybės karų savanoriai nei žodžiu neužsimena apie reikalą atkurti Lietuvos suverenitetą. Bet tame reikinyje nėra nieko stebinančio, nes visuose aukščiausiame Maskvos lygyje (Snieškaus ir aukščiau) parengtuose pareiškimuose niekur nekalbama apie Lietuvos nepriklausomybę. Todėl nėra jokio pagrindo abejoti, kad pasirašę minėtą atsišaukimą aukšto laipsnio nepriklausomos Lietuvos kariuomenės karininkai, net tos kariuomenės kūrėjai, kaip jie kitame atsišaukime sakė "kentėjo Lietuvos skausmus"²⁷ ir **troško Lietuvai tikros Nepriklausomybės**. Bet jie nužmoginti ir pažeminti savo siekių išreikšti **negalėjo dėl totalinės prievartos**. Nepriklausomybės Lietuvai siekiai yra patvirtinti net aršiausių Lietuvos komunistų tais atvejais, kai jie veikdami periferinėse grandyse bent kiek mažiau jautė Maskvos spaudimą ir kontrolę. Šia prasme atkreiptinas dėmesys į tai, jog 1944 Gegužės švenčių proga Kazėnų miškuose (Vitebskio sritis) "Žalgirio" brigados leidžiamas laikraštis "Lietuvos Partizanas (laikraščiu geriau tiktų pavadinimas "Lietuvos Diversantas) tvirtino, kad "Atkurti Lietuvos valstybingumą, iškovoti laisvę ir nepriklausomybę mes galime tik be kompromisų... kovodami su vokišku fašizmu Tarybų Sąjungai padedant. Be Tarybų Sąjungos paramos Lietuvai atgauti laisvę ir nepriklausomybę neįmanoma" (citasos pabaiga).²⁶ tuose žemesnių kovojančių grandžių redakcinio straipsnio žodžiuose yra ryškūs ir Atlanto Chartos atšvaistai, ir kraupus Maskvos Melas, ir **nuoširdūs kovotojų siekiai Lietuvai nepriklausomybės**. Minėto laikraščio vedamajame autorius ir redaktorius realistiškai tvirtina, kad be Maskvos paramos Lietuvai atgauti laisvę ir nepriklausomybę neįmanoma. Taip buvo **Vakarų Europoje**, kai didžgalybės iškovoję pergalę pavergtomis tautoms **atkūrė laisvę ir nepriklausomybę**. Taip turėjo būti ir Rytuose bei Vidurio Europoje.

Mums rūpimu klausimu vertas dėmesio yra ir

1944 metų taip pat Gegužės šventėms parašytas Švenčionių apskrities diversantų laikraščio vedamasis straipsnis, kuris užbaigiamas šūkiu "Tegyvuoja nepriklausoma Tarybų Lietuva!"²⁶ Čia redakcinio straipsnio autorius ir redaktorius turi omenyje komunistinę Lietuvą, bet vis dėlto pabrėžia nepriklausomybės svarbą ir negarbina tirono Stalino. Pažymėtina, kad nuo 1942 m. spalio 4 d. Švenčionių apskrities diversantų vadu buvo Stasys Apyvala (Grigas), kurio veikloje buvo ir realistinių žingsnių. Jis objektyviai įvertino diversantų žiemojimo sąlygas Lietuvoje. S. Apyvala nekartą vedė derybas su Lietuvos Laisvės Armijos atstovais, šiems reikalaujant susitikti su 16-tos lietuviškos divizijos karine vadovybe. Apyvalos šešėlyje slėpėsi uolieji Maskvos patikėtiniai M. Šmauskas ir A. Sniečkus. Galimas dalykas, kad gen. mjr. V. Karvelio atleidimas 1944 m. rugpj. mėn iš divizijos vado pareigų yra susijęs su šia veikla.

-- xxx--

Įvertinus 1941 metais išvartų Rusijos gilumon Lietuvos kariuomenės aukšto laipsnio karininkų traagišką padėtį, jų vardu išplatintus atsišaukimus, turint omenyje Maskvos vykdytą jų išniekinimą, pažeminimą ir nužmoginimą, — prieiname išvados kad už tokio pobūdžio totalinę prievartą, nukreiptą prieš užkariauto krašto piliečius, Maskvos apologetai ir jų patikėtiniai turi būti teisiami **Tarptautinio Tribunolo**.

Kai dėl 1919 ir 1944 metų Maskvos sudarytų "lietuviškų" karinių dalinių vaidmens panašumo, tai jie panašūs, nes abiem atvejais **neatstovavo lietuvių tautos ir valstybės valios bei siekimų**. Kai dėl skirtumo, tai jis taip pat yra esminis: 1919 metais Rusijos "lietuviškus" dalinius nepriklausomos Lietuvos savanorių kariuomenė išvijo iš krašto. Tuo tarpu 1944 metais Maskvos "lietuviški" daliniai **talkininkavo** sovietams okupuojant Lietuvą. Abiem atvejais tuose daliniuose lietuvių buvo mažai, neskaitant prievartos priemonėmis mobilizuotų ir sugaudytų 1944 metais sovietams okupavus Lietuvą.

ŠALTINIAI

²⁷Lietuviškojo Raudonosios Armijos Junginio Karių Laiškas Lietuvių Tautai. (Išplatintas iš sovietų lėktuvų 1943 m. gruodžio mėn.)

²⁸Lietuvos Karininkai! (Atsišaukimas, išplatintas iš sovietų lėktuvų 1944 m. vasario mėn.)

(Bus daugiau)

ŠIAULIŲ GYVENIMAS 1944 M.

J. VAIČELIŪNAS

Komunistinė lietuvių spauda rašo apie prisimintą Šiaulių miesto gynimą nuo vokiečių puolimo 1944 m. rudenį (Švyt. 1984. VII. 6 p.). Rašo Algimantas Stankevičius. Pagal aprašymą atrodo, kad tada prie Šiaulių 16-ji divizija atliko labai sunkų karo žygį. Bet kai skaitai pačių komunistų paskelbtus duomenis, paaiškėja, kad tame mušyje negalėjo būti jokio didvyriškumo, nes bolševikai nuo puolančių vokiečių gynėsi, turėdami 5 - 10 kartų didesnes pajėgas, negu vokiečiai puldami. Patys komunistai sako, kad tada — 1944 m. rugpjūčio 17 - 19 dienomis — vokiečiai puolė vieno pulko pajėgomis, pasinaudami keliolika tankų ir savieigių patrankų parama. Tą barą gynė 16-ji lietuvių divizija, kurios sparnuose dar buvo kiti sovietų armijos daliniai. Tada Šiaulius gynė sovietų 5-ji tankų armija ir gvardijos 2-ji armija. Po pirmos dienos kautynių, 16-ji divizija buvo sustiprinta priešlėktuvinės artilerijos pulku ir minosvaidžių bei "katiušų" pulku. O po to į 16-sios divizijos barą dar atvyko 5-tos tankų armijos 19-sios, 31-sios ir 32-sios tankų brigadų atskiri daliniai (Kiek tankų?).

Gavosi keistas vaizdas, kad vokiečiai su labai silpnomis pajėgomis puolė sovietų priekinės divizijos dalinius, kurie greitai išsibėgiojo. Kaikurietų dalinių kariai atbėgo į 16-sios divizijos apkasus, kur tikėjosi didesnės apsaugos. Tiesa, vokiečiai su mažomis pajėgomis nepajėgė prasiveržti pro 16-sios divizijos įtvirtintas pozicijas, betgi jie, ir judėdami puldami, pajėgė sunaikinti 16-sios divizijos visą artileriją, nes artilerija labai pavojinga tankams. Iš tos divizijos artilerijos 16 patrankų sveika liko tik viena patranka. Todėl 16-ji divizija šaukėsi didesnės artilerijos paramos. Lietuviškųjų komunistų pasakymas, kad jie triuškino vokiečius, yra labai keistas. Ar didelė garbė, kad 9 vilkai vieną bitę pjauna? Patys komunistai pasako, kad tada Šiaulius puolė vienas vokiečių pulkas, kai Šiaulius gynė gal net 60 pulkų, nes čia buvo sovietų dvi armijos. Jei pilnoje armijoje yra 36 pulkai, tai dviejose armijose bus 72 pulkai. Todėl drąsiai galima sakyti, kad Šiaulius tada gynė 60 sovietinių pulkų. Tiesa, sakoma, kad tas vokiečių pulkas puolė tik 16-sios divizijos bare. Betgi ir divizija yra 3 kartus didesnė

už pulką. O puolant reikia turėti 3 kartus didesnes pajėgas negu ginantis. Vokiečiai gi puolė turėdami 3 o gal ir 4 kartus mažesnes pajėgas. Nuostabu, kad rašoma: "16-sios divizijos kariai atkakliai atmušinėjo gausias pranašesnių priešų atakas". Koks gi skaičius yra didesnis: 1 ar 3 - 4? O gintis apkasuose yra daug lengviau, negu puolant atviru lauku. Puolant ir šaudymo taiklumas yra daug mažesnis, negu šaudymas iš apkasu, patogiai atsirėmus.

Sakoma, kad tada 16-ji divizija nebuvo pilna. 156-as pulkas turėjo tik du batalionus. Trečio bataliono nebuvo, nes nebuvo karių. Tik Lietuvoje bolševikai paskelbė aršią lietuvių mobilizaciją ir papildė 16-sios divizijos eiles, o taip pat sumobilizavo per 100,000 lietuvių į bolševikinius dalinius. Bolševikai, kaip ir vokiečiai, mobilizavo okupuoto krašto vyrus į savo kariuomenę, nors tarptautiniai nuostatai tokias mobilizacijas vykdyti draudžia. Vokiečių mobilizacija Lietuvoje buvo švelni, nes vokiečiai negrasino kartuvėmis tiems vyrams, kurie nestojo į jų šaukiamus dalinius. Bolševikai gi pasakė: Į raudonąją armiją, arba į kartuves. Taip pasakojo vienas lietuvis, kurs sugebėjo nuo bolševikų mobilizacinės komisijos pabėgti ir per frontą atsirado Vakaruose.

Sakoma, kad prie Šiaulių 16-jai divizijai dar vadovavo gen. V. Karvelis. Jis buvo geras karys, bet menkas komunistas. Jis ir į kompartiją įstojo tada,

Gen. V. Karvelis stebi priešų pozicijas

kada jau vadovavo 16-jai divizijai. Greičiausiai į kompartiją įstojo politruko įsakytas. Per visą karo laiką jis negavo jokio pakėlimo, kai aršūs komunistai gavo 4 - 5 pakėlimus (Karvelis - Petronis). Kai gen. V. Karvelis su savo divizija įžygiavo į sudaužytus Šiaulius, jis pasakė: "Ką tie nevidonai padarė su mano gimtuoju miestu!" Jis neminėjo vokiečių, nes Šiaulius sudaužė bolševikai savo 16-kos artilerijos pulkų ugnimi. Vokiečiai 1941 m. užimdami Šiaulius, į miestą įžygiavo tankine rikiuote. Taigi jie Šiaulius nesudaužė. Ką bolševikai laimėjo, tai laimėjo tik didele savo karių mase ir 18-to šimtmečio karo taktika. Dėl to Stalinas skundėsi, kad jis tame kare neteko 20 mil. savo karių. O patys bolševikų kariai, kurie pateko į Stalino kacetus, sakė, kad vienam žuvusiam bolševikų kariui fronte atatinka 50 žuvusių civilių užfrontėje. Nestebėtina, kad Stalinui primetama daug milijonų išžudytų žmonių kaltė.

Lietuviai komunistai, rašydami apie 16-ją diviziją, vadina ją lietuviška divizija. Ji gal tiek

lietuviška, kad jos vadas buvo lietuvis (Zemaitis - Karvelis - Urbšas). Kiti žemesni vadai ir kareiviai daugumoje buvo svetimtaučiai bei žydai. Dėl to ir žydai tą diviziją vadina žydų divizija. tos divizijos 156-jo pulko vadai: pulko vadas plk. V. Lunia, gudas, I-mo bataliono vadas — mjr. Pioetr. Belan, II-jo bataliono vadas — mjr. A. Makušov, 167-to pulko, I-mo bataliono vadas — mjr. M. Gladkov. Pasakutiniu metu ir tos divizijos štabo viršininkas buvo rusas. Tai toks tos divizijos lietuviškumas ir jos "garsūs žygiai". Betgi A. S. rašo: "Atsimeiname ir visada prisiminsime didvyrius, atidavusius viską, ką žmogus turi brangiausio — savo gyvybę — už Tėvynę, už didelę ir šviesią Tarybų žemę". Taip, raudonoji Rusija yra didelė, nes tai yra imperialistinis kraštas. Bet ar tas kraštas šviesus su kacetais, žmonių persekiojimais, žudymais, apiplėšimais, su per 100 pavergtų tautų? Ir to negana. Sovietai vis puola ir nori pavergti naujus kraštus. Ar toks žiaurus komunistų imperializmas yra šviesus kraštas?

Iš "Partijos instituto" leidinio "Kovų keliais" (1965 m.) nuotr. Nr. 324 liudija 100.000 lietuvių "mobilizaciją". Po nuotrauka parašyta: "Divizijos naujokai prisiekia kovoti iki pergalės Šiaulių rj. 1944 m. rugsėjo 6 d."

6 PĖST. PILĖNŲ KUNIGAİKŠČIO MARGIO PULKO ISTORINIAI BRUOŽAI

(Tąsa iš "kario Nr. 1)

Paruošė J. BALSUS

Spalių 4-os dienos kovos. 4-ta ir 1-ma kuopos sutiko priešą Vortyvloki kaime. Ten buvo septyni lenkų žvalgai. Pajutę esą netikėtai užklupti, penki jų gryčioj palindo po lovų ir norėjo pasislėpti, o du leidosi bėgti. Vienas bėgančiųjų, išbėgdamas iš kaimo, įkrito į duobę ir buvo gyvas suimtas, antras bėgusis buvo nukautas.

Išėjus iš kaimo Vortyvloki, ties retu pušyno mišku, kuris yra prie Perlojų, pasirodė lenkų grandinės ir paleido į mūsų ugnį, 4-ta kuopa, leitenanto Andriūnaičio vedama, eidama dešiniau 1-mos kuopos paliai upelį. Nedzinge, prisidengdama krūmais, lenkams paleidus ugnį, smarkiau pradeda pulti, darydama perbėgimus nuo krūmų lig krūmų. Čia krito 4-os kuopos geriausias būrininkas Butvinskas ir eilinis Mackabuckis, kuris pristatinėjo šovinius. Aukoms kritus, kuopos keršto pagautos dar smarkiau pradėjo pulti, Veržiasi pirmyn, kaip smakai, kaip žvėrys, ypač 4-ta kuopa (taip pasakojo jas mačiusieji). I-ji kuopa, kurios pozicija pasirodė atvirame lauke, iš pradžios, lenkams ugnį paleidus, ir aplink pradėjus kulkoms kristi, kaip pupoms (lenkų buvo kelis kartus daugiau), be jokios komandos, parkritusi ant žemės, norėjo apsikasti. Tik čia kuopos vadas leitenantas Lelešius sušunka: "vyrai, nei iš kulkosvaidžių, nei iš artilerijos dar nešaudo, o jūs jau norit apsikasti, gėda mums, pirmyn, apsikasim arčiau priešų priejė!" Kareiviai deda lopečiukes į makštis. Kuopa šaudydama eina pirmyn. Drąsiai puola lenkus prie pirmos kuopos pasisiūlę eiti mūsų savanoriais 1-mos kulkosvaidžių kuopos kulkosvaidininkas su savo kuopos vadu kapitonu Jonu Ignatavičiumi priešaky. Miške įvyksta dar smarkesnės kautynės. Kautynės vyksta daugiau į dešinę nuo Perlojaus. 4-tos kuopos vadas pastebėjęs, kad lenkai 1-mą kuopą supa iš kairės, praneša 1-mos kuopos vadui. Žinia perduodama bataliono vadui Mackevičiui, patenka pulko vadui pulk. leit. Butkui. Jis pats žodžiu įsako 6 kuopos vadui leit. Šimkui vykti pagalbon ir laukti įsakymo kaime Vortyvloki: pats toliau seka kovas. Bateri-

jai buvo paskirta apsauga iš kitos kuopos, 6-ta kuopa, nuvykusi į Vortyvloką, laukia įsakymo. Tuo metu 1-mos kuopos vadas leitenantas Lelešius, nuo apsupimo apsisaugoti, duoda savo įsakymus. I-mos kuopos viršilai Sukiui, paaiškinęs kame dalykas, jis įsako paimti skyrių ir skubiai vykti kairėn. Paėjęs kiek kairiau, viršila Šukys tikrai pamatė einančius lenkus. Jų buvo ne mažiau kaip dvi kuopos, o gal ir batalionas; vienas jų buvo raitas. Jie ėjo nuo Varėnos, nes ten mūsų (3 p.p.) buvo gerokai jau sumušę. Staiga netoli pamišky viršila Šukys, pats būdamas kitame miškelyje, pastebi grupę lenkų karininkų, kurie, matomai, ruošėsi mūsų pulti ir apžiūrinėjo pozicijas. Čia atvyko ir raitasis. Viršila Šukys paleidžia į juos šompolinę granatą; skyrius atidaro ugnį. Tuo būdu prasidėjo kovos ir kairiau.* I-mos kuopos vadas siunčia dėl ryšio su viršila Šukiu eilinį Liaudanskį ir dar vieną kareivį. Dėl fronto lygumo ryšys su lenkų puolimu iš kairės buvo užimti, kiek likę, užpakaly, seni rusų apkasai. Eilinis Liaudanskis drauge su kitu kareiviu papuola lenkų nelaisvėn. Kovos, bataliono vadui kapt. Mackevičiui drąsinant, vyksta toliau. Gerai ir taikliai šį kartą duoda lenkams mūsų artilerijos 3-ji baterija. Lenkai iš artilerijos nešaudė, neturėjo. Mūsų artilerija jiems buvo didelis smūgis. Artinasi vakaras. Vakare lenkai neišlaiko, traukiasi, pabėgo.

Eilinis Liaudanskis parbėgo jau su nuplyšusiais pusbačiais ir nuplyšusiais rūbais, nes lenkai paėmė juos nelaisvėn, tuoj nuo jų atėmė ir pakeitė nuplyšusiais. Iš kepurės išėmė kukardą, sakė išsiūsiąs ją į Varšuvą į muziejų. Žmonės, Liaudanskiui grįžtant, pasakojo, kad tą vakarą ir naktį lenkams buvusi "sūdna" diena; jie bėgo, kraustėsi, nešė sužeistus, brido, kiti plaukė, per Merečankos upę, o kai kurie ir kelio klausinėjo į Gardiną.

Tą vakarą mūsų norėjo užimti Perlojų, bet buvo gautas įsakymas į Perlojų neiti, nes 3-čias pulkas buvo pralaimėjęs ties Varėna.

Kovoms aprimus kuopų vadai nuėjo prie sužeistųjų lenkų. Sunkiai sužeistas lenkų karininkas pasakoja: "Ja jestem dawodca kompanji, paručnik Rasicki z Wilna" (aš esu kuopos vadas poručikas Rasickis iš Vilniaus). Sakėsi turįs mūsų kariuomenėje giminių. Jis buvo paprašytas kalbėti rusiškai. Tuomet jis tęsia: "Nas mnogo 204 i 205 polk. Dalše vam opasno idti... ja lešu ranenyj s 9 časov utra...začiem nam tut vojerat. (Mūsų daug 204 ir 205 pulkai. Toliau jums eiti pavojinga...aš guli sužeistas nuo 9 valandos ryto...kam mums kariauti). Čia giliai atsidusęs tarė "no vaši cielno strieliajut" (bet jūsų taikliai šauda). Turbūt, jam čia prisiminė ir kiti lenkų sužeistieji bei užmuštieji. Tuomet 4-tos kuopos vadas leitenantas Andriūnaitis klausia: "čto, ne chuže bolševikov?" (ką, neblogiau už bolševikus).; Jis atsako: "Čto tam, bolševiki — banda" (ką ten, bolševikai — banda). Jis buvo atvežtas į kaimą Vortyvlokį ir ligoninėje mirė.

A. a. psk. Butvinsko atminčiai 4.X.1920

*Sujudėjo, sudundėjo
ešelonas mūs
kaip žaltys tarp girių pievų
bėgdams į Daugus. . .*

*Dar naktis šioje padangėj—
jau Niedzinguos mes
ir vėl laukiame palangėj,
kur vadai mus ves.*

*O Perlojui ruošias lenkas
grobti Lietuvos,
Isibrovus brolius vergti
labui Lenkijos.*

*Bet palauk, žiaurus grobūne!—
reiks laimėti kovą,
tik paskiau teisus vadinsies
dirbdams paslapčia.*

*Ir sutikome mes lenkus,
ten kovos lauke,
kur pušaitės ir smėlynai—
rytmečio laike.*

*Lenkai spyrės, kulkas bėrė
Vėl laimėt norėjo,
bet mums spaudžiant, neišlaikę
greitai bėgt turėjo.*

*Bėgo tuomet lenkų pulkas
kaip avių būreliai,
o juos vijos mūsų kulkos,
kaip margi kurteliai.*

*Ir nubėgę ilgą kelią,
Merkį plaukt turėjo
ir į Gardiną net kelio
klausinėt pradėjo...*

*Tarp eglaičių vadai lenkų
sužeisti gulėjo,
kame jųjų godžios kuopos
nuo mūs sudrebėjo.*

*Čia išskyrė iš mūs tarpo
karžygi Butvinską,
karį narsų, pavyzdinę
per žūtį garbingą.*

Klevas".

("Karys" 50 (82) Nr. 1920 m. Šio "Kario" numeris buvo pasiųstas Butvinsko tėvams).

Permainos bare ir įsistiprinimas. Vakare spalį 4 dieną pulko vadas įsakė pakeisti 4, 1 ir 7 kuopas, ir jos su bataliono vadu kapitonu Mackevičiumi perėjo atsargon. Barą prieš Perlojų užėmė 9, 6 ir, rodos, 5 kuopos. Bataliono vadu prie jų buvo vyresn. leitenantas Sinkevičius. Permaina buvo padaryta saulei nusileidžiant. 5 kuopa (gerai neatsimenu, rodos, 5) su vyresn. leiten. Kenigšteteriu priešaky užėmė kaimą Brokoroicscie, dešimiau prieš Perlojų; kairiau 5 kuopos 6 kuopa su kuopos vadu leitenantu Šimkumi užėmė poziciją ties kaimu Vortyvloki, už kapinaičių, prieš pat Perlojų ir, kairiau 6-os kuopos — 9 kuopa su kuopos vadu vyresn. leiten. Kartanu. Bataliono vadas vyresn. leiten. Sinkevičius įsakė kuopų vadams, kol nesutems apžiūrėti ir parinkti tinkamas pozicijas apsakams išsikasti. Bendra apkasų linija buvo jo paties nurodyta. 6-ta kuopa, atvykusi į įsakytą vietą, šalia Vortyvlokie kapinaičių, palaidojo čia dar buvusi nepalaidotą lenkų nukautą kareivį. Reikia pastebėti, kad laidojant jo nė vienas nesigailėjo, o kasė jam duobę ir užkasė jį kareiviai linksmi kalbėdamiesi ir juokaudami. Pozicijos buvo apžiūrėtos, apkasams vietos išrinktos. 6-os kuopos 1-mam būriui su vienu sunkiu ir vienu lengvu kulkosvaidžiu buvo įsakyta užimti barą tuoj už kapi-

naičių, 3-čiam būriui su kuopos viršila Jurgilu ir 3-čio būrio būrininku Simonaičiu užimti barą dešiniau nuo pirmo būrio už Vortyvloki kaimo upelio miškely antaukštumos, ir laikyti ryšį su 5-ta kuopa. Trečią būrį nuo pirmo skyrė nedidelis Vortyvloki upelis. 2-ro būrio pozicija buvo kairiau pirmojo būrio. Prie antro būrio buvo kulkosvaidžių kuopos leitenantas Drongis. Antram būriui buvo įsakyta laikyti ryšį su 9-ta kuopa.

Būriams užėmus poziciją tuoj buvo pradėta kasti apkasai. Iki pusiaunakčio apkasai buvo baigti kasti, ir, kiek buvo galima matyti (buvo naktis), buvo velėnomis ir lapuotomis medžių šakelėmis priden-giant, ir jas “sodinant” nuo priešo maskiruoti. Rytui auštant maskiravimo trūkumai buvo išlyginti: ant apkasų išmestos baltosios žemės, kad jos taip nebal-tuotų ir tuo neparodytų priešui mūsų apkasų, buvo apmesta, parauta iš Vortyvloki kaimo kapinaičių žole, o kad žolė laikytųsi, ji lengvai buvo žeme užberta. Auštant apkasus apžiūrėjo kuopos vadas. Antro būrio apkasai buvo iškasti blogoj vietoj — lomoj, dėl to neturėjo apšaudomojo ploto, nes visai netoli priešaky buvo kalnelis ir kliudė matyti priešą ir jį šaudyti. Būriui buvo įsakyta kuo skubiau kasti apkasus kitoje vietoje.

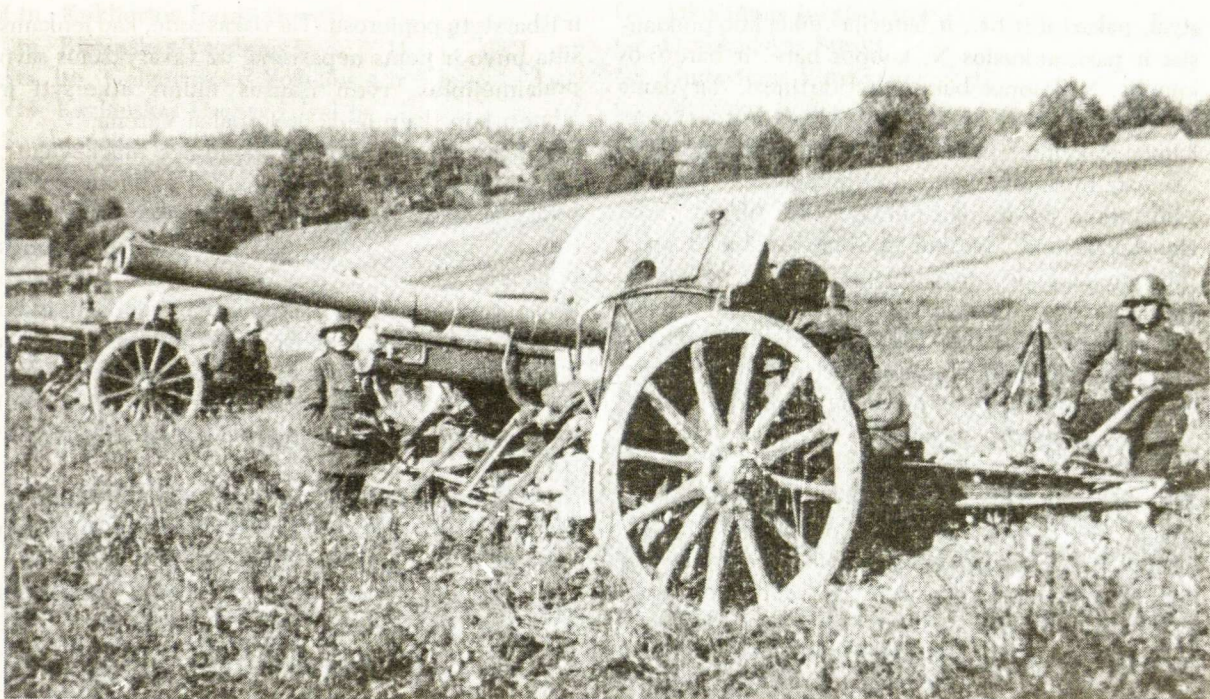
Priešaky, prieš pat Perlojų, keliose vietose per visą naktį stovėjo pastatyti slapukai, kad patėmiję priešą besiruošiantį mus pulti, galėtų parbėgę apie tai savo laiku pranešti, kad lenkai netikėtai neužklyptų. Slapukai tebestovėjo ir rytą.

Bataliono štabas buvo Voetyvloni kaime ir buvo sujungtas telefonu su pulko štabu, kuris stovėjo k. Laice ir taip pat buvo sujungtas su artilerija — 3-čia baterija.

Spalių 5 dienos kovos. Anksti rytą kuopos vadas pranešė bataliono vadui, kad įsakymas apkasus išsi-kasti įvykdytas. Vadas pasakęs “gerai” tarė, kad jis nežinąs dar kaip atrodo 9 kuopos baras ir, pakvietęs kuopos vadą eiti su juo drauge, abudu nuėjo į kairę, 9-tos kuopos link. Kuopos vadas eidamas pranešė kuopai kur einąs. Tai buvo apie 5 valandą rytą. Saulutė tekėjo. Jos spinduliai šildė nakties sušaldytą žemę ir visas oras greitai šilo. Rytas gražus, visur tyla. Bataliono vadas su kuopos vadu eina spelioda-mi, kur gali būti 9-os kuopos apkasai; kairiau 6-os kuopos, miško link, matėsi kalnelis ir ant jo žmonės, tai 9-ta kuopa. Nuėjus jiems nuo 6-os kuopos apie pusantrą kilometro, staiga protarpiais pasigirdo reti atskiri šūviai: pykšt — pykšt — pykšt. Ėjusieji susto-ja, klausosi, iš kur šaudo, Vėl šūviai. Šaudo nuo

Perlojaus. Iki Perlojaus nuo 6-os kuopos baro buvo apie du geru kilometru. Bataliono vadas ir kuopos vadas žiūri per žiūronus. Tankūs šūviai pa — pa — pa — “Šaudo kulkosvaidis ar grandinė, bėk prie kuopos” — sušuko bataliono vadas — “lenkai puola!” ir pasakė: “Aš bėgu į bataliono štabą prie telefono artileriją sujudinti”. Ir abudu pasileido bėgti. Bėga. Bėga apdusę, jau ir prakaitas varva, greit pasidarė šilta. Matyti jau bėga į kuopą ir iš įvairių vietų, stovėję mišką prieš Perlojų, visi 6-os kuopos slapukai. Pasirodė ir lenkai; kuopa paleidžia ugnį. Tarška lenkų kulkosvaidžiai, jau veikia ir mūsiškių. Parbėgo ir kuopos vadas. Pribėgęs lig pirmo būrio: “gerai vyrai, kad jūs nepabėgot, o dabar duosim”, sušuko jis apdusęs ir prakaitą šluostydamas. Čia pat prie apkasų pribėga prie jo parbėgęs slapukas eilinis Gelažius ir raportuoja: “Pone vade, lenkai eina ant mūsų, turi daug kulkosvaidžių, lenkų bus ne mažiau kaip mūsų pulkas”. “Gerai, Gelažiau”, atsakė kuopos vadas. Toliau garsiai tarė kreipdamasis į kareivius: “Vyrai, mes turime apkasus ir iš jų nesitrauk-sime. Kulkosvaidininkai, būrininke Aleksandra-vičiau, nuo jūsų kulkosvaidžių veikimo beveik viskas priklauso. Žiūrėk, kad jie veiktų kuo geriausiai. Vy-rai, visi dabokitės, kad nesužeistų. Nekiškite daug galvos iš apkasų, bet žiūrėkite, gerai taikykit šaudant, kad kuo daugiau užmuštumėt, Prieš mus labai gera pozicija, jei lenkų eitų ir du pulkai, jeigu mes gerai šaudysim, nė vieno neprisileisim. O jei jie eitų dur-tuvų kovon, tei tegul eina, jeigu kurie jų pribėgtų, tai mūsų apkasai siauri ir jie iš smarkaus bėgimo, per juos peršoks, o tuomet mes duosim iš užpakalio. tik duokit, vyrai, visi drąsiai ir linksmi. Kulkosvai-dininkai, dar sakau, nuo jūsų mūsų laimė priklauso. Sanitarui būti čia pat apskasuose ir tuoj perrišti, jei bus sužeistų. Eilinis Sadauskas, Petras, eik pas mane, būsi dėl ryšio su bataliono vadu. Aš einu čia į kapinaites ir žiūrėsiu per žiūroną, iš kapinaičių geriau matyti. Duokit, vyrai tik gerai taikykit!”

Klega kulkosvaidžiai, tarška šautuvai; barškėji-mas rodos, lyg kokiame dideliame fabrike. Jau duoda ir mūsų artilerija. “Vyrai, lenkai nori išeiti iš miško, kuris tiesiog prieš mus. Duokit tenai” — sušunka vadas iš kapinaičių. Duoda visi; jau apie penkiolika minučių praėjo. “Šovinių trūksta” — pasigirsta bal-sas iš apkasų. “Kuris, vyrai, norit statyti šovinius” — klausia vadas, “Vieta tokia, kad reikia labai sau-gotis” — “Pone vade, jei aš suspėsiu, aš palaikysiu ir ryšį ir šovinius pristatysiu” — atsiliepė paskirtas dėl ryšio einis Sadauskas. “Gerai, Sadauskai, tamsta

77 mm vokiečių lauko patranka 1916 m. Nuotr. — 1929 m.

toks pat nebailus, kaip ir skyrininkas Sadauskas, tik saugokis”, tarė jam vadas. Sadauskas stato šovinius iš Vortyvloki kaimo, perduoda bataliono vadui reikalingas telefonu artilerijai perduoti komandas. Tik staiga iš dešinės išlend iš miškelio 6-os kuopos 3-čias būrys ir bėga per upelį į pirmo būrio barą. Vadas pamatęs sušunka: “kur jūs, būrininkas Simonaitis, rpž— jūs bėgat — sušaud —” — “Pone vade” — šaukia Simonaitis — “mes nebėgame, mūsų viršilą sužeidė; ir dešinės mūsų N kuopą lenkai numušė, kuopa pasitraukė; dabar ten už tos upės miške, mums labai pavojinga — — “Tuojaus, kiek sutilpsit, į pirmo būrio apkasus, kiti apsikaskit dešiniau jo. Sanitaras tuoj eik pas viršilą”, — įsako vadas. Eiliniui Sadauskui buvo įsakyta pranešti bataliono vadui apie N kuopos pasitraukimą ir kad artilerija apšaudytų pasitraukusios N kuopos barą, kad lenkai negalėtų per šį tarpą eiti pirmyn. “Pone vade, mūsų jėgomis padidėjus dabar dar stipriau duosim”, kreipiasi iš apkasų skyrininkas Žukauskas Juozas. “Duokit ir nieko nebijokit, bare N kuopos užstatyta artilerija ir tenai iš dešinės mūsų neapsups. Iš kairės niekas nesiveržia, pavojaus nėra. Antras būrys veikia gerai. Mūsų kulkosvaidininkai, molodcy, šiandieną jie už visus karius geriau šauda”.

Jau daugiau valandos kaip mūsų eina. Prie kuopos vado atbėga bataliono vadas, pasikalba, pasižiūri, kaip sekasi ir vėl bėga artileriją komanduoti kur šaudyti. Lenkų kulkos ir bataliono štabui neduodančios ramumo. Bataliono štabas buvo apie 300 žingsnių nuo kuopos baro. Šovinius vos spėja statyti Sadauskas; jam padeda sanitaras. Lenkai kelis kartus grandinėmis išlenda iš miško (miškas retas, puola arčiau, nori pereiti atakon, Šaukia vivat ar valio, bet ir vėl traukiasi. “Rpž— — kaip šaudai, juk varnų nematyti” — surinka labai vikrus, bet labai norįs būti vikriu, augalotas vyras Gelažius Andrius ant eilinio N ir prideda savo šautuvo buožę jam prie minkštosios vietos. “Gelažiau, jam šis šūvis netikėtai išlėkė į aukštą, kitus jis gerai taikys” —/ pastebi jam pamatęs iš kapinaičių kuopos vadas. “Viskas būtų gerai, pone vade, bet kad mūsų apkasų žemė dar nesusigulėjusi ir nuo lenkų kulku daug dulkių ir daug žemės krinta į akis ir į šautuvo užraktus”, — kalba būrininkas Justinas Lopetaitis. “Jau kaip nors laikykitės, tik dabokitės, kad nesužeistų”, atsako vadas.

Jau apie devintą valandą. Bataliono štabe gerai perduodamos visos baterijai komandos, nurodant kiek metrų perkelti ugnį į dešinę, į kairę, pirmyn,

atgal, pakartot ir t. t., ir baterija veikia kuo puikiau-
siai ir pasitraukusios N. kuopos bare, ir bare 6-os
kuopos. N. kuopos barą užimti artinosi, darydama
perbėgimus, 4-ta kuopa; kitos, paruoštos kovai,
laukė įsakymo. Jau dešimtą valandą prasidėjo.
“Tamsta būrininke, gal jau eisim atakon?” kreipiasi
į būrininką skyrininkas Simonavičius Jurgis. Vadas
išgirdęs pastebi: “Neskubėk Simonavičiaus, paspėsi;
mūsų nedaug; jie mūsų neišsigąs, juk gali numanyti,
kad jų veikia ne mažiau 4 - 5 kulkosvaidžiai, o veikia
juk neblogai. Ar ne geriau į juos šaudyti iš apkasų,
per 300 - 400 - 500 žingsnių. Rečiau, Simonavičiaus,
stokis žiūrėti iš apkasų, per daug įdomaujasi atsisto-
damas ir grandinis Lapajus”.

Varėnos stoty pasirodė kažkoks garvežys. Pradėjo
šaudyti lenkų artilerija. Tai šaudė patekęs lenkams
mūsų “Gediminas”. Sviediniai puola šalia apkasų ir
į kapinaites. Sprogsta vienas po kito. Nedidelė svie-
dinio šukė, bekrisdama žemyn, užsiturėjo kuopos
vadui ant sulenktos rankos, kaip jis žiūrėjo per
žiūroną, bet sužalojimo nepadarė.

“Duokit, vyrai, kaip davėt ties Smolėnais. Ten
mums puskarininkiai Pojerskis, Simokaitis su savo
skyriais daug gero padarė”, — drąsino vadas karei-
vius.

Lenkų ugnis silpnėja. Kareiviai pradeda šaukt
nepertraukiamą valio. Netrukus viskas nusiramina.
Mūšis baigtas. Kuopos vadas dėkoja kareiviams. Ir
kiek linksmumo, kiek linksmų kalbų, kiek džiaug-
smo, o kiek naujos drąsos ir didvyriškumo kitiems
mūšiams! Ir nuostoliai, rodos, tik du ar trys sužeisti:
kuopos viršila Jurgilas, grandinis Lapajus, skyrinin-
kui Simonavičiui keliose vietose šinelis peršautas,
eiliniui Sadauskui mundiras. Užmuštų nė vieno.

Laimėjome. Ir viskas veikė kuo puikiau-
siai ir šautuvai ir kulkosvaidžiai ir artilerija, o pasiryžimas
ir ūpas — rodos divizija lenkų būtų ėjusi ir tai būtų
buvusi sumušta.

Pasiryžimas — ūpas — tai ačiū tiems, kurie
savo darbais ir pavyzdžiais mums juos įskiepijo, tai
ačiū mūsų veteranams — Tėvynės meilės žadinto-
jams — tautos vadams. Mūsų karių pareiga ir toliau
jų tikslus, jų norus sekti ir įnurodymus vykdyti.
Mūsų pasiryžimas ir Tėvynės meilė grąžins mums
ir pavergtą Vilnių.

Spalių 5 dienos kovoms pasibaigus. Tą pačią dieną
kareiviai, nuėję į kovos lauką, parsinešė įvairių lenkų
kareivių išmėtytų daiktų: kastuvėlių, durtuvų, bin-
tų, šovinių, baklagų, net šovinytų. Kovos lauke
buvo paliktų ir kruvinių kepurų, taip pat buvo rasta

ir išbarstytų popierosų. Tai viskas rodė, kad lenkams
šilta buvo ir jiems nepasisėkė už vakarykščius savo
pralaimėjimus, rytui išaušus mums atkeršyti ir
laimėti taip, kaip jie laimėjo paliai Varėną.

I-mo bataliono vadas kapitonas Mackevičius,
kuriam vedant teko laimėti spalių 4-os dienos kovas,
būdamas su savo kuopomis Nedzingiuose atsargoje,
išgirdęs spalių 5 rytą lenkų puolimą, susirūpinęs
buvo ir tarė: “jau musyja* pramyguoja — mūsų viskau
vakar atmušiem, o any šiandin pramyguoja ir viskau
prakiš”. Bet spalių 5 dieną ne mažiau buvo laimėta
ir bataliono vadui vyresn. leiten. Sinkevičiui vedant.

Patys lenkai (vėliau buvo atėję jų parlamentirai)
pasakojo, kad antpuolin jų ėjęs visas batalionas (caly
batalijon), kiti buvę atsargoje.

Po Perlojaus mūšių, vietos žmonių žiniomis,
Perlojaus kapinaitėse esą palaidota apie 70 - 80 lenkų
kareivių.

Kpt. A. Šimkus

APDOVANOTIEJI VYČIO KRYŽIAUS ORDINAIS 1919 - 1929 6 pėst. P. K. Margio pulko

Gen. št. plk. Lanskoronskis Juozas 4 ir 5 lp.

Ats. plk. Butkus Jurgis*

Ats. plk. Tvaronas Pranas

Ats. plk. Barkauskas Juozas 4 ir 5 lp.*

Plk. Svila Aleksandras II

Gen. št. plk. ltn. Breimelis Antanas

Int. plk. ltn. Šimkus Aleksandras

Ats. plk. ltn. Mackevičius Kazys 4 ir 5 lp.*

Ats. plk. ltn. Ignatavičius Pilypas

Plk. ltn. Stapulionis Antanas

Ats. plk. ltn. Soltanas Ponteleimonas

Ats. mjr. Sinkevičius Alfonsas 4 ir 5 lp.

Mjr. Baniulis Alfonsas

Mjr. Kukta Tomas

Mjr. Rumša Zigmas

Kpt. Songinas Genrikas

Ats. kpt. Andriunaitis Jonas 4 ir 5 lp.

Ats. kpt. Banevičius Kazys

Dim. kpt. Žukauskas Liudas

Ats. kpt. Kairiūnas Jonas 4 ir 5 lp.*

Ats. kpt. Ignatavičius Jonas

Ats. kpt. Buragas Vytautas

Kpt. Kenigstedteris Jurgis

Kpt. Tugaudas Liudas

- Ltn. Kuklierius Jonas (žuvęs)
 Ltn. Bitvinskas Teodoras
 Ats. ltn. Gelgermanas Vosylius 4 ir 5 lp.
 Vrš. Kazlauskas Domas 2 ir 3 lp.
 Bortkevičius Juozas
 Jurgila Vincas
 Beniulis Vincas
 Vrš. Kybartas Augustas
 Vrš. Šukys Antanas 2 ir 3 lp.
 Vrš. Orentas Jonas 2 ir 3 lp.
 Vrš. Lapinas Kazys
 Vrš. Vičas Antanas
 Vrš. Žilinevičius Gabrys
 Vrš. Sakalauskas Pranas 2 ir 3 lp.
 Vrš. Daukšys Jonas
 Vrš. Prakevičius Jonas
 Vrš. Žemaitis Juozas*
 Vrš. Plaušinitis Antanas*
 Vrš. Povilonis Jurgis
 Vrš. Jokūbaitis Aleksandras
 Vrš. Tamošaitis Ignas
 Vrš. Račinskas Jurgis
 Vrš. Bajerūnas Aleksas
 Vrš. Peteraitis Andrius
 Vrš. Benešiūnas Vincas 2 ir 3 lp.
 Vrš. Baziliauskas Antanas 2 ir 3 lp. (žuvęs)
 Vrš. Januškaitis Juozas
 Vrš. Maciulevičius Juozas
 Vrš. Sodnaitis Stasys
 Vrš. Šimkevičius Vincas
 Vrš. Stankevičius Bronius
 Psk. Pralgauskas Mikas
 Psk. Ramašauskas Jonas
 Psk. Maulys Antanas
 Psk. Rimkevičius Adomas
 Psk. Blinstrupis Juozas (žuvęs)
 Psk. Taucas Pranas
 Psk. Butvinskas Kazys (žuvęs)
 J. rašt. Juškys Antanas
 J. psk. Gruzinskas Antanas
 J. psk. Mortūzas Juozas
 J. psk. Samatauskas Petras
 J. psk. Dabašinskas Antanas
 J. psk. Počenga Jurgis
 J. psk. Vekeris Vincas
 J. psk. Bartininkas Alfonsas
 J. psk. Kerušauskas Stasys
 J. psk. Kerušauskas Jonas
 J. psk. Čekanavičius Juozas
 J. psk. Šližys Jurgis
 Gr. Atkočiūnas Jurgis (žuvęs)
 Gr. Oržukauskas Stasys
 Gr. Gudavičius Vincas
 Gr. Ališiūnas Bolius
 Eil. Lesickas Simas
 Eil. Vilbutas Jonas
 Eil. Paltanavičius Salamonas 2 ir 3 lp.
 Eil. Smilgaitis Juozas
 Eil. Josaitis Vincas
 Eil. Tamoševičius Antanas
 Eil. Stankevičius Florijonas
 Eil. Baltrušaitis Jurgis
 Eil. Mušketas Jonas
 Eil. Tamulevičius Matas
 Eil. Dogilius Adomas
 Eil. Astasevičius Antanas
 Eil. Ramanauskas Zigmas
 Eil. Vaičius Kazys (Kazys)
 Eil. Macevičius Vincas
 Eil. Simonaitis Kazys
 Eil. Aleknavicius Antanas
 Eil. Kapčinskas Jonas (Jonas)
 Eil. Aleksandravičius Jurgis
 Eil. Miknevičius Kazys (Kazys)
 Eil. Bernatavičius Bronius (Bronius)
 Eil. Kačenauskas Adolfas
 Eil. Žylis Jonas
 Eil. Kazlauskas Pranas
 Eil. Cimolonskas Juozas
 Eil. Vasiliauskas Kazys
 Eil. Padelskis Juozas
 Eil. Bendoraitis Petras
 Eil. Plašinskas Juozas 2 ir 3 lp.
 Eil. Jurkšta Antanas
 Eil. Pipcevičius Ignas
 Eil. Šukaitis Vincas (žuvęs)
 Eil. Bendinskas Juozas
 Eil. Kriščiūnas Kazys
 Eil. Abentas Juozas
 Eil. Kapčinskas Juozas
 Eil. Čižauskas Justas
 Eil. Vitauskas Antanas
 Eil. Požera Mikas
 Eil. Kubilius Antanas
 Eil. Gudaitis Vincas
 Eil. Jurgilas Jonas
 Eil. Juškaitis Matas 2 ir 3 lp.
 Eil. Bendzevičius Jurgis
 Eil. Šėmis Vincas
 Eil. Stankevičius Kazys

Eil. Kazakevičius Adomas
 Eil. Menžickas Juozas
 Eil. Pašukinis Ignatas
 Eil. Žaldaris Petras
 Eil. Pauliukevičius Juozas
 Eil. Peskaitis Andrius
 Eil. Šventoraitis Antanas
 Eil. Ulevičius Juozas
 Eil. Labašauskas Juozas
 Eil. Poderis Antanas
 Eil. Šidiškis Antanas 2 ir 3 lp. (žuvęs)
 Eil. Stankaitis Vincas
 Eil. Šokalinskas Pranas
 Eil. Grabauskas, Vincas
 Eil. Bielonožka Pranas
 Eil. Kuzmickas Stasys
 Eil. Stangvila Kasperas
 Eil. Beiriūnas Antanas
 Eil. Furmonavičius Matas (žuvęs)
 Eil. Silickas Ipolitas
 Eil. Petrikėnas Antanas
 Eil. Vitkauskas Petras
 Eil. Badaitis Antanas
 Eil. Vaišnora Vincas
 Eil. Mykolaitis Justas
 Eil. Genys Stasys*
 Eil. Jakštys Antanas*
 Eil. Staugaitis Jonas*
 Eil. Dobilas Kazys*
 Eil. Pakarklis Jonas*
 Eil. Petravičius Juozas*
 Eil. Klimaitis Antanas
 Eil. Ašmonas Antanas
 Eil. Mazūra Pranas
 Eil. Žigaitis Povilas
 Eil. Gulbinas Juozas
 Eil. Žiriūnas Juozas
 Eil. Giedraitis Antanas
 Eil. Čeponas Kazys
 Eil. Beržinskas Juozas
 Eil. Averkinas Jofimas
 Eil. Randys Antanas
 Eil. Paulauskas Stasys
 Eil. Šibirkštis Adomas
 Eil. Mažeika Jonas
 Eil. Augustinas Antanas
 Eil. Kybartas Antanas
 Eil. Surukinas Juozas
 Eil. Šrikauskas Augustas
 Eil. Truskauskas, Vytautas

Kaunas. Vytauto Didžiojo muziejaus bokštas

Eil. Budavičius Jonas
 Eil. Bražys Pranas
 Eil. Sinkevičius Isakas
 Eil. Brazas Aleksandras
 Eil. Veiveris Antanas
 Eil. Tarnauskas Antanas
 Eil. Ardinskas Jonas
 Eil. Andriusaitis Andrius
 Eil. Baltrušis Jurgis (žuvęs)
 Eil. Brauba Vincas
 Eil. Cipkevičius Jonas
 Eil. Josaitis Vincas
 Eil. Vaitas Emilius

*Po kai kuriomis pavardėmis padėtos žvaigždutės. Tai reiškia, kad tie patys kariai yra įtraukti ir 2 pėst. pulko sąraše, nes jie buvo apdovanojami dar tebesiskaitant 2 pėst. Pulko sudėty, tam daliny, kuris vėliau buvo perkeltas į 6 pėst. pulko sudėtį.

(Bus daugiau)

SKAITYK IR PLATINK

KARI

KIEK YRA LIETUVIŲ KARININKŲ SVETIMOSE KARIUOMENĖSE?

Reikšmingoje latvių knygoje *Latvia, 1984 m. išleistoje JAV, bet spausdinta Japonijoje, yra vertinimų nuotraukų, duomenų apie Latviją, latvius. Knyga anglų kalba. Galimas dalykas, kad tai gražiausiai užsienio latvių išleista knyga. Jos kaina, berods, \$50.-dol. Leidėjo adresas: The Book Latvia, 4 NO 13 Randall Road, St. Charles, Illinois, U.S.A.*

Apie latvius užsienio kariuomenėse skaitome: latvių yra daugiau karininkų, negu kareivių. Angliškai: *Remarkable, more Latvians in the military service are officers than enlisten men. Twenty-two Latvians have reached the rank of colonel, (all but one of them in the U.S. Armed Forces), and fifty three are serving as Lieutenant Colonels*". (p. 239).

Taiigi, tarp svetimose kariuomenėse tarnaujančių latvių 22 yra pulkininkai (iš jų tik vienas ne JAV kariuomenėje), 53 pulkininkai leitenantai.

Žemesnių laipsnių karininkų visiškai nevardina.

Spėtina, laiko bėgmėje latviai pasieks generolų ar admiralų laipsnius.

Kiek lietuvių svetimose kariuomenėse yra karininkų? Kokius laipsnius jie yra pasiekę? Kiek lietuvių yra svetimose kariuomenėse, pirmoje eilėje JAV, kadangi toje valstybėje gyvena daugiausiai emigravusių ar ištremtų bei politinių pabėgėlių? Tokius duomenis turėtų surinkti ramovėnai, ar surasti

jiems talkinančius. Kitaip — visa dings metų dulkėse.

"Atrastus" lietuvius karininkus reikėtų tinkamai lietuviškai apšviesti, su jais pasikalbėjimus paskelbti. Kiek iš jų namuose kalbasi lietuviškai? Kiek jie ir jų šeimos skaito lietuvišką spaudą, lietuviškas knygas? Kiek jie dalyvauja lietuviškoje veikloje? Kiek aukoja lietuviškoms organizacijoms? Ar yra sudarę testamentus lietuviškos veiklos rėmimui? Kiek jų vaikų lanko lietuviškas mokyklas, siunčia savo vaikus į Vasario 16 gimnaziją Vokietijoje? Ar svetimose kariuomenėse tarnaujantieji yra visiškai nutautę, kaip judai, išsižadėję savo tėvų, senelių krašto, lietuviškos kalbos, lietuviškos veiklos ir tapę gryna trąša svetimiesiems, daugumoje amerikiečiams!?

Retkarčiais Pietų Amerikos spaudoje pasirodo trumpos žinutės apie lietuvius karininkus Argentinos, Brazilijos kariuomenėse. Kas tatai rūpestingai surašė, surinko? Ar iš kelių dešimčių tūkstančių lietuvių, gyvenančių Pietų Amerikos valstybėse, neatiras nors kelių vertingų darbuotojų, tokių duomenų rinkėjų?

Ar tokie rūpesčiai tebus pasiskaitymu, nesistengiant atlikti lietuviškos informacinės pareigos? O gal tokių jau nėra "Kario" skaitytojų eilėse?

Algirdas Gustaitis

Istorinė nuotrauka—Karo muziejaus atidarymo iškilmės 1921.2.16. Priekyje gen. V. Nagius

ATKURIAMI GINKLUOTI DALINIAI

Dokumentiniai faktai, atidengią prieš pat karo pradžią ir karo eigoje nacinės Vokietijos vyriausybės ir vyresniųjų Reicho pareigūnų išleistus potvarkius, liečiančius okupuotas Lietuvos ir lietuvių likimą.

(Tęsa iš "Kario" Nr. 1)

JONAS ABRAITIS

I. Įsakymas, kaip elgtis užimtose srityse.

Orieš pat karą, 1941 m. gegužės mėn. 13 d., tarp nac. Vokietijos ir Sov. Sąjungos, vyriausioje Hitlerio būstinėje išleistame įsakyme, liečiančiame jurisdikcijos įvedimą, "Barbarosos" srityje, taip kalbama:

1. Priešiškų civilių asmenų nusikaltimai išimami iš karo ir karo lauko teismų kompetencijos;
2. Partizanai turi būti kariuomenės sunaikinti;
3. Priešiškų civilinių asmenų pasikėsinimai prieš kariuomenę, jos atstovus arba aptarnaujantį personalą turi būti likviduojami griežčiausiomis priemonėmis, sunaikinant užfrontėje;
4. Vietovėse, kuriose kariuomenė buvo klastingai užpulta, aplinkybėms neleidžiant išaiškinti atskirų kaltininkų, vykdyti kolektyvinės prievartos priemonės (P. S. Pirčiupio kaimo žmonių tragedija, Alytaus mieste žmonių sušaudymas).
5. Įartinus nusikaltėlius griežtai draudžiama laikyti ir perduoti juos teismui tada, kai bus vėl įvestas teisingumas vietiniams gyventojams.

Kita proga Vyriausioje Hitlerio būstinėje, vyriausias ginkluotųjų pajėgų vadovybės viršininkas maršalas Keitel išleistame savo įsakyme taip kalba:

1. Prieš ruošiamą pavojų mūsų kariuomenei ir kitus nusikaltimus — maištus, prieš okupacinę vokiečių valdžią, veiksminga atgrasinimo priemonė tokiomis atvejais gali būti tik mirtis;
2. Už vokiečio kareivio ar kitokių pareigūnų nužudymą okupuotuose kraštuose turi būti skiriama mirties bausmė 1 - 50 - 100!
3. Vietinės jėgos, kaip taisyklė, netinka tokioms priemonėms vykdyti. Jų sustiprinimas gali sukelti pavojų mūsų pačių kariuomenei, todėl nuo to reikia atsisakyti.

P. S. Čia turima dėmesyje okupuotųjų kraštų ginkluoti pagalbiniai daliniai.

II. Nacinės Vokietijos vyriausybės ir vadovaujančių vadų slapsti nutarimai karui prasidėjus

P. S. Vieni jų išaiškėjo greitai, kiti — tik karui

pasibaigus. Apie kai kuriuos esu jau kalbėjęs, bet pakartosiu, nes jie reikalingi nagrinėjant kitas temas.

1941 m. liepos 16 d., vykstant karo veiksmams tarp nacinės Vokietijos ir Sovietų Sąjungos, vyriausioje fiurerio būstinėje, dalyvaujant reichsleiteriui Rozenberg, reichsministeriui Lammer, feldmaršalui Keitel, reichsmaršalui Goering ir M. Bormann, Hitleris pabrėžė:

1. Pranešant, argumentuojant ar motyvuojant pasauliui mūsų veiksmus, turime pabrėžti, kad buvome priversti užimti tą ar kitą sritį, įvesti joje tvarką ir užtikrinti jos saugumą. Gyventojų naudai mes buvome priversti rūpintis rimties, maitinimo ir susisiekimo reikalais;
2. Visas būtinas priemonės — sušaudymus, iškeldinimus — mes nieko nepaisydami vykdome ir galime vykdyti;
3. Iš esmės yra svarbu tinkamai suraikyti didžiulį pyragą, kad galėtume jį užvaldyti, sutvarkyti ir panaudoti;
4. Pabaltijyje, visą sritį iki Dauguvos, jau dabar suderinus su feldmaršalu Keitel, paimti į savo valdžią.

Dar prisimename, kad 1941 m. liepos 17 d. Hitleris paskelbė potvarkį užimtoms sritims valdyti ir ten įvesti civilinę valdžią. Visoms užimtoms Rytų sritims tvarkyti, Lietuvai, Latvijai, Estijai ir Baltgudijai Hitleris paskyrė reichsministerį Alfred Rozenbergą. Liepos mėn. pabaigoje reichministeris Rozenbergas savo instrukcijoje "Ostlando" reichskomisariui Heinrich Lohse pabrėžė, kad jo tikslas siose srityse yra įgyvendinti vokiečių protektoratą, o po to šios sritys turi būti paverstos Didžiojo Vokiečių Reicho dalimi (minimi dokumentai patys kalba apie Lietuvos ir kt. likimą).

III. Apie Pabaltiečių likimą

1942 m. balandžio mėn. 27 d. Rytų ministerijos Kolonizacijos skyriaus viršininkas E. Weitzel savo pasiūlymuose ir pastabose kalba, kad buvusių Pabaltijo valstybių gyventojai bus iškeldinami į didelius

Rytų plotus, vykdant tariamai laisvanorišką išsikėlimą.

Kai dėl lietuvių, kurių bendrieji rasiniai duomenys žymiai blogesni negu estų ir latvių ir kurių tarpe dėl to yra labai didelis skaičius rasiniu požiūriu nepageidaujamų, tai reikėtų pagalvoti apie suteikimą jiems tinkamos kolonizacijai teritorijos Rytuose... (Dalis ištraukos iš E. Wetzel rekomendacijos).

To paties Wetzel nuomone iškeltieji pabaltiečiai buvo numatyti panaudoti administracijos reikalams. O tolimesnes savo rekomendacijas ir asmeniškus siūlymus jie dėsto taip:

“Pergalės Rytuose atveju, kalaviju laimėta žemė bus vokiška ir ją dirbs kruopštus, vokiškas arklas, o mūsų vaikams, anūkams ir proanūkams ir be šito dar liks užtekinai darbo...”

Ateityje, sugrįžusiems mūsų kareiviams, šimtams tūkstančių ir milijonams jų suteiksime trokštamą savanorišką gyvenimą, nuosavą žemę ir padėsime pasistatyti trokštamą nuosavą sodybą...” (Čia turima planuose Pabaltijys, vietoje iškeltųjų).

Po šitokių Hitlerio ir jo bendraminčių pasisakymų, atrodo, visiškai aišku, kas būtų atsitikę su mūsų tauta, jeigu nacinė Vokietija būtų laimėjusi karą prieš Sov. Sąjungą. Mūsų lietuvių tautą būtų palietusi didžiulė tragedija — tautos iškeldinimas į tolimąsias Rytų tundras. Taigi mūsų sudėtos į karą, kaip išsigelbėjimą, viltys neišsipildė. Taipogi ir mūsų visų didžioji svajonė ir viltis — Lietuvos nepriklausomybės atkūrimas neišsipildė, nes 1941 m. birželio 23 d. atkūrus jos laisvės aukuro ugnį, nacinio okupanto buvo labai greitai užgesinta.

Apie nacinės Vokietijos tikslus Pabaltijo valstybių atžvilgiu gali paliudyti esesininkų leistas hitlerinėje Vokietijoje žurnalas “Das schwarze Korps”, kuris 1942 m. rugpjūčio mėn. 20 d. savo vedamajame taip rašė: “baltų tautos yra trąša, kuria numatyta patręšti germanų tautą ir ją atmiešti”. O Friedrich Jekeln, buvęs nacinės okupacijos metais aukštesnysis SS ir policijos vadas (SS obergruppenführer) Ostlande, apie Vokietijos vyriausybės politikos planus dėl Pabaltijo teritorijos kalba šitaip:

“Nepaisant kai kurių nuomonių, visi Vokietijos vyriausybės nariai sutiko, kad Ostlando teritorija turėtų būti įjungta į Vokietijos Reichą...”

Visiškai aišku, kad taip keliant klausimą, negali būti nė kalbos apie kokių nors suvereninių teisių suteikimą lietuviams, latviams, estams, rusams ir kitų tautybių piliečiams, gyvenantiems Ostlande.

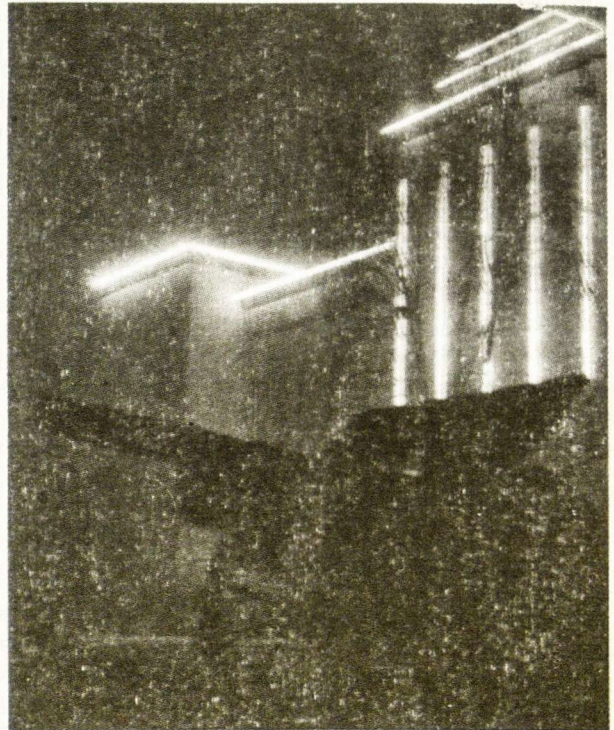
Tuomet, karo metu, mes neturėjome progų skaityti tuos slaptus nac. Vokietijos vyriausybės ar

jos komisarų nutarimus mūsų krašto atžvilgiu, tik jutome kiekvienas, kad lauktasis svečias, mūsų “išvaduotojas” keičiasi kiekvieną dieną ir vis mūsų nenaudai. Per pirmųjų šešių savaičių laikotarpį mes įsitikinome, kad nacinė Vokietija atvyko ne mus išvaduoti, bet išsivadavusius pavergti.

Naujas okupantas atsisakė kalbėtis dėl Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo, labai greitai sustabdė Laikinos Lietuvos Vyriausybės veikimą. Nepripažino mūsų atkurtos lietuvių kariškos pajėgos, okupuotoje Lietuvoje tuojuo įvedė vokiečių civilinę valdžią, mūsų atkurtos kariuomenės dalinius pervedė vokiečių policijos vadų žinion ir t. t. Nenuostabu, kad “išgelbėtojas” labai greitai gavo naują — “pavergėjo” vardą.

Betgi, nors oficialiai tuomet ir buvome okupuoti, bet nenustojome vilties ir tikėjome laiminga Lietuvos ateitimi ir karo pabaiga Lietuvos naudai. Savo- se, lietuviškose rankose stengėmės išlaikyti dar ir tai, kas tokiose sąlygose dar buvo įmanoma padaryti, svarbiausia, savo atkurtos kariuomenės ginkluotų pajėgų dalinių išlaikymą iki karo pabaigos.

(Bus daugiau)

Karo muziejus naktį

PASKUTINIO KARIŪNO ODISĖJA

(Tąsa iš 1986 m. "kario" Nr. 10)

J. KLIMAS

Kur kreiptis? O belaisvių minia galėjo būti apie 10 tūkstančių. Su lietuviais susitikti buvo dar peranksti, todėl nuėjau į tą pačią vietą, iš kur mane kareivis paėmė. Galvojau sau vienas, kaip aš su gabaliuku duonos ir samčiu sriubos iš tos minios išsikrapštysiu.

Po kokios valandos, žiūriu, ateina tas pats kareivis manęs ieškoti. Priėjęs pradėjo bartis, kodėl aš pasišalinęs nuo vertėjų. Aš jam sakau, kad atėjęs tavo kuopininkas liepė man, kaip lietuviui, eiti prie belaisvių, nes paleisią namo. O tas ir sako: "Ko tu to durniaus klausai! Aš čia esu sargybos viršininkas, todėl privalai vykdyti mano įsakymą! Iš čia nieko nepaleidžia, o tik iš Karaliaučiaus. Kai važiuoja tiekimo sunkvežimiai į Vokietiją, aš sukombinuosiu tave pasiusti krovėju, o tu tada bandyk."

Apie pietus įėjo vyr. leitenantas ir paklausė, ar kas norėtų savanoriais būti kariuomenės transporte vertėjais. Paaiškino, kad darbas lengvas, tik, esą, pravažiuojant paklausti, kaip ta ar kita vietovė vadinasi ir pan. Niekas nesisiūlė, todėl iš eilės atskaitė septynis, o į tą septynetą ir aš patekau. Įsakė paimti savo daiktus ir važiuoti. Pagalvojau, kad ta kelionė bus diena ar kitai, tai net ir nebandžiau pasakyti "sudiev" lietuviams ir palikti savo maisto gabaliuką. O išėjo visiškai kitaip...

Jau vokiečių kariuomenėje

Atvežė į 86-sios divizijos frontą ir pristatė pačiam generolui. aš, pristatytas, pagarbai sumušiau kulnėmis ir tariau: "Pone generole, esu lietuvis kariūnas..." buvau nusiskutęs, nusivalęs batus, užsidėjęs baltą kalnieriuką, tikriausiai neatrodžiau belaisviu. Tuo tarpu Volgos vokiečiai net nea-

trodė vokiečiais: žemaūgiai, apšepę, visi būtinos tarnybos kareiviai. Jie visi tik mostelėjo, prisistatydami, rusišku stiliumi generolui, tarytum muses baidydami. Jie visi buvo beraščiai ir mažaraščiai, todėl mane paskyrė į 186 ryšių batalioną vertėju, o Volgos vokiečius po porą į kitus dalinius.

Atsiminiau Karo mokyklą, kai šaipydavomės iš ryšininkų, juos vadindami šunų vedžiotojais... O čia, karo lauke, ryšininkai buvo saugiausioje vietoje. Ryšių batalionas buvo beveik pilnai motorizuotas, išskyrus telefono kuopą, kuri turėjo vieną skyrių su arkliais, įkinkytais telefono laidus praveisti per laukus. Neuzilgo sužinojau, kad mano uždavinys buvo klausyti rusų radijo iš fronto linijų, o kadangi rusų frontas tuo metu buvo pakrikęs, tai iki 1942 m. sausio mėn. tik dėl tokių menkniekių buvau reikalingas būti vertėju. Buvo ir daugiau vertėjų. Divizijos štabe buvo latvis Vitols, buvęs tolimo plaukymo laivo kapitonas. Karo lauko policijos vertėju buvo rusų carinės armijos generolo sūnus Ginčov. Beveik kasdien su jais tekdavo susitikti ir pasidalinti įspūdžiais bei žiniomis. Ypatingai susidraugavau su latviu Vitols, Jis jau buvo 38 metų amžiaus, išplaukiojęs plačiuosius pasaulio vandenynus. Pasakodavo apie Ameriką, Niujorką, ačiū jam, ir aš, atvažiuodamas į Šiaurės Ameriką, jau buvau gerai supažindintas su vadinamuoju "Naujojo Pasaulio" gyvenimo sąlygom.

Ir štai, sustojom per arti prie fronto linijos. Patekom į artilerijos ugnį. Pirmieji sviediniai krito šalia. Kol ugnį pakreipė į taikinį, jau mes buvome pasitraukę. Štai čia ir pamatčiau, kad ir ryšių batalione yra pavojų. Lyg ir nenorėdamas pasirodyti,

kad lietuvis kariūnas yra bailus ir nenusigando artilerijos sviedinių, palaukęs keletą dienų, paklausiau, ar aš čia ilgai būsiu reikalingas. Atsakė — visai karo eigai. Atsikirdamas priminiau, kad man buvo pasakyta, jog mane paleis tučiuojau namo. Į tai atsakė: "Iš čia niekas nepaleidžiamas. Tu mums patinki. Pasilik. Jeigu iš Vokietijos atsiųs vertėją, tada su koku nors transportu pasiųsime į Lietuvą tave". Taigi ir laukiau...

Viduržiemį, per pačius šalčius, atsiuntė lietuvių, buvusį Panevėžio pašto viršininką, buvusį repatriantą. Žmogelis, apie 40 metų, su žmona ir vaikais, užsirašė savanoriu į frontą, kad galėtų šeimai koku nors siuntiniu pagelbėti. Apsivylė... Aš jam ir sakau: "Dėde, nusiduok, kad radijas tau sunku išgirsti dėl klausos susilpnėjimo, todėl grįžk namo." Jo tolimesnio likimo nežinau.

Vėliau atsiuntė rusą, caro armijos buvusį kapitoną. Šis tai tikrai nepri-girdėjo. Jį grąžino. su juo įdomiai pasikalbėdavome. Jis pasakojo, esąs vinių fabrikanto sūnus, pabėgęs nuo komunistų, turėjęs plauti indus restoranuose, šluoti gatves, nes nemokėjęs jokios svetimos kalbos. Netikėjo, kad vokiečiai laimės karą, todėl man patarinėjo, kaip gyventi, jei tektų patekti į svetimą kraštą. Beje, latvis, tas laivo kapitonas, gerai kalbėjo angliškai. su juo dažnai susitikdamas, pradėjau ir aš mokytis angliškai.

Puolimui vykstant, palengva pasiekėm Toropiec. Žygyje kelias užkimštas pėstininkais, išvargusiais ir lėtai slenkančiais. Aš gi važiauvau bataliono štabo auatobusu. Jame buvo ir bataliono vado vadovietė, kai sustodavome.

2 kadro kuopa (XX laida, išleista 1939.9.15) parade: iš kairės: 1-oje eilėje: J. Vaičiurgis (USA), Br. Latoža (USA), J. Lelešius (išvežtas į Sibirą), Ant. Skrebys (USA), 2-oje eilėje — Vyt. Litvinas (Kanadoje), Ant. Bartušis (išv.), Br. Klevečka (išv.), 3-oje — J. Jaudegis (Austr.), 4-oje — Ant. Sapijonis (miręs Kanadoje), 5-oje — M. Balys (USA)... Daugiau kaip 20% iš tos laidos 1940 – 1941, 1945 ir vėliau buvo ištremti į Sibirą. Nuotr. J. Jaudegio

Kartą motoras perkaito ir teko sustoti. Žiūriu prie kelio šulinys, apie kurį buvo apvestos baltos juostelės. O tai reiškė minas. Aš, to nežinodamas, iššokau iš autobuso — ir prie šulinio. Mano bendrakeleiviai nespėjo ir žodžio ištarti, norėdami mane perspėti, visi krito ant grindų ir, tik man priartėjus prie šulinio, pradėjo rėkti, kad čia minos. Atsargiai apsisukęs, kojas dėdamas į savo žolėje pramintas pėdas, neušlipau ant minos. Jie net kryžių ant krūtinės sudėjo, sakydami: „Juozai, turi šuns laimę...“ Prie Veliki Luki dar keturi karininkai lietuviai pateko į nelaisvę. Vitols, kuris vykdė belaisvių apklausinėjimus, manęs negalėjo surasti, tai taip ir nepavyko sužinoti tų lietuvių, patekusių į nelaisvę, pavardžių. Vienas buvo majoras.

Už Toropiec diviziją perkėlė į rezervą. Pražygiuojant per Viezimą, mačiau varomus belaisvius iš apsupimo. Jų galėjo būti apie pusę milijono. Jie buvo varomi šalikeliu ir truko kelias valandas, kol juos pralenkėm. Matėsi nemažai karininkų. Jų uniformos buvo švarios, o tai reiškė, kad jie mūšio apkasų nematė. Vokiečiai gi šypsojosi, sakydami: „Juozai, tiek belaisvių! Rusai tuoj pritruks kareivius, ir karas pasibaigs. O tuo tarpu

rusai pradėjo vaikus nuo 13 metų amžiaus, senius iki 65 metų mobilizuoti ir sudarinėti moterų dalinius, įmaišydami jas į ryšininkų ar sanitarų tarnybas.

Postoviuose mašinos buvo statomos miške, o pėstininkai ir artilerija kaimuose. Žygyje neskubėjo, todėl kareiviai gerai pailsėdavo. Tarp kitko, mano uždavinys buvo postovyje rasti šulinį, patikrinti vandenį, ar jis neužnuodytas, ir parnešti virtuvei. Aišku, bandomąjį vandenį turėdavo išgerti rusas, o ieškodamas šulinio, psidairydavau ir gražesnės merguželės...

Kartą viršila, radijo mechanikas, ir sako, kad taip nusibodo tie konservai, o pėstininkai, stovėdami kaime, ėda šviežių vištieną. Aš jam ir sakau: „Einam su manimi į kaimą“. Pasiėmiau vandens „kanistę“ ir išėjome. Paprastai kolchozų pirmininkai būdavo pasitraukę, kaime nieko gero nepalikdami. Nusižiūrėję gražiausią namą, neapsirikom — buvo tuščias. Matyt, jis priklausė kolchozo pirmininkui. Tvarte radom apie 20 vištų. Susiradę maišą, įsikišom keturias ir einame per kaimą. Tik štai iš už namo išlenda pėstininkų pulkininkas ir sako, ką čia ryšininkai daro. Viršila pradėjo aiškinti, kad mes čia, miške, stovime ir

nešamės geriamo vandens. Aš nešiau vištas maiše. Tuo tarpu višta maiše sukvarškė „Tai tokį čia jūs vandenį nešate!“ — suriko pulkininkas. „Eikit ir palikite, iš kur paėmėte!..“ „Klausau, ponas pulkininke!“ atsakė viršila, ir mes grįžom į tą namą, ten kiek palaukėm ir, nepastebėdami ko nors įtartino apskudami ratą, per rugių laukus, pasilenkdami, laimingai grįžome ir vakarienei šeši „štabistai“ turėjom skanią sriubą ir po gražų gabalą vištienos.

Oras pradėjo atvėsti, ir mes pradėjome apsisėti kolchozuose. Kautynių lauke matėme žiaurios vaizdus. Viename kaime buvo likę tik senelis, 16 metų mergaitė ir keturi vaikai. O buvo šitaip. Kai vokiečiai užėmė kaimą, įteikė seniūnui antspauduotą raštą rusų kalba, kad jeigu yra rusų kareivių, tuoj prisistatytų ir jie bus paimti į nelaisvę, o vėliau bus laikomi banditais ir sušaudomi.

Apsaugai nuo lėktuvų civiliai išsikasdavo slėptuves. Į vieną kautynių metu įlindo politrukas su keliais kareiviais, įgrasindami civilius kad neišduotų. Užėjus vokiečiams, seniūnas pasakė, jog rusų kareivių nėra, bet po kiek laiko išlindo iš slėptuvės po-

(Nukelta į psl. 90)

IŠSILAIPINIMO OPERACIJA

Sea Power žurnalo 1986 m. lapkričio numeryje buvo išspausdintas L. Edgar Prina rašinys, kuriame smulkiai nagrinėjama išsilaipinimo (desanto) parengimas ir vykdymas pagal JAV jūrų pėstininkų (marinų) doktriną. Tą rašinį čia sutrauktai atpasakojame.

Filmuose matomi išsilaipinimo vaizdai duoda tik dalinį vaizdą. Ši opera-

kaip "iš jūros mesta ataka, išsilaipinant prieš krantę".

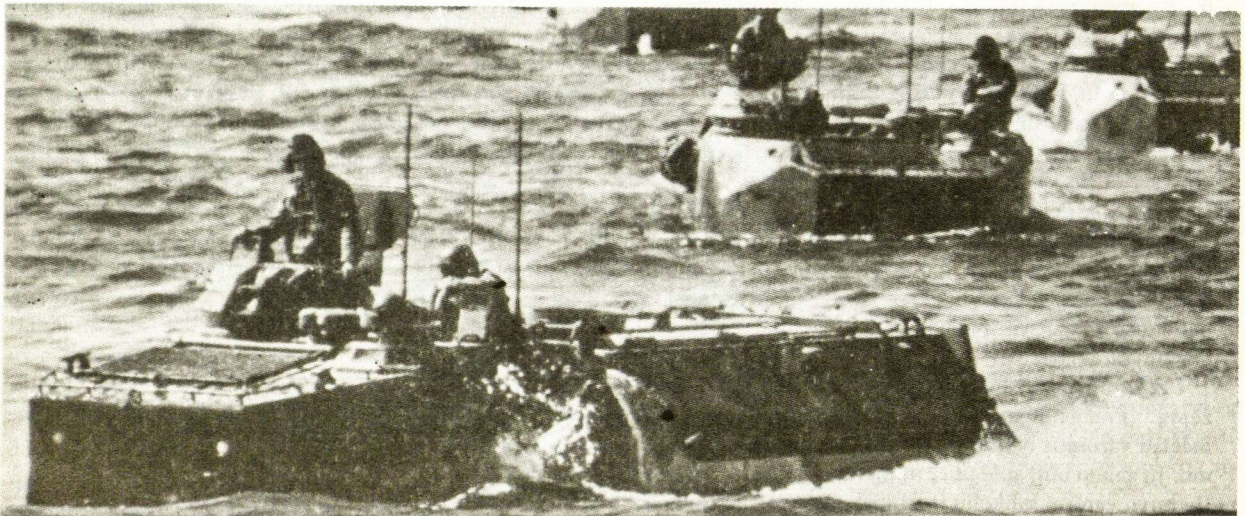
Numatyta išsilaipinimo vieta stengiamasi parinkti ten, kur krantas būtų silpniau ginamas. Gera, jei netoli yra aerodromas, kurį būtų galima netrukus užimti. Išsilaipinimui numatyta vietovė išžvalgoma iš oro, narų vandenyje ir, jei įmanoma, nuleidžiant parašiuotais nedidelius žvalgomočius dalinėlius, kurie išsilaipinimui prasidejęs, galėtų prieš užnugaryje vykdyti ir aktyvius kovos uždavinius:

II pasaul. karo patirtis parodė, kad net ir labai koncentruota parengiamoji ugnis visų prieš ugniviečių sunaikinti negali. Pasiiekus krantą, kautynių svoris krinta ant pėstininkų, ginkluotų šautuvais, kulkosvaidžiais ir granatsvaidžiais.

Nuo šio laiko prasideda tarpsnis, kada didelis vaidmuo tenka tarnyboms. Ligi tol visa tarnybų veikla bazavosi laivais. Dar išsilaipinimą rengiant, tarnybos rengiasi tenkinti įvairius poreikius, kurių priskaitoma net 24 sritis.

Svarbiausia sritis yra tiekimas. Čia reikia iš anksto nustatyti, kurie bus reikalavimai, tiekmenis parūpinti, paskirstyti, sandėliuoti, sandėliuose išlaikyti, jau kautynėms vykstant dar pataisomus tiekmenis išsaugoti, užsilikusius prieš sprogmenis sunaikinti.

Amfibinės operacijos reikalauja milžiniškų kiekių transporto priemonių, municijos, kuro ir kitų sunaudojamų dalykų. Skaičiuojama, kad marinų amfibiniam kautynių junginiui (Marine Amphibious Force) vienos

Išsilaipinimo operacijose naudojamos jūros, oro ir sausumos transporto priemonės.

cija reikalauja ilgo ir kruopštaus pasirėngimo, planavimo ir ilgesnį laiką vykdomos paramos. Marinų literatūroje išsilaipinimas nusakomas

ardyti prieš ryšius, blokuoti kelius ir pan.

Ugnies parengimą prieš laipinimąsi vykdo laivyno artilerija ir aviacija.

paros kautynėms reikia vieno milijono galonų skysto kuro.

Priemonių išlaikymas veikiančiame stovy yra kita svarbi sritis. Ji api-

ma taisymą, sunaikintų pakeitimą, bandymą.

Transporto sritis apima transportą jūra, oru ir sausuma personalo, reikmenų ir medžiagų, tiek pristatant į kautynių lauką, tiek ir kautynių laukę.

Techninės paramos sritis apima personalą ir priemones įvairioms stovyboms, pastatams palaikyti. Čia įeina tiltai, aerodromai, helikopterių tūpimo aikštės, dalinių stovyklavietės, sandėliai ir gynybiniai įrengimai, kelių, tiltų ir kt. palaikymas.

Sanitarijos tarnyba apima ankstyvą susirgusių ir sužeistų gydymą, pasveikusių grąžinimą rikiuotėn, greitą ir tvarkingą sunkiai sužeistų evakuavimą. Ši tarnyba teikia pirmąją pagalbą, atlieka neatidėliojamas operacijas, paskirsto kraują transfuzijoms, rūpinasi profilaktika.

Maitinimo tarnyba tiekia maistą ir jam gaminti priemones.

Karo policijos uždaviniai nustatomi specifiniai kiekvienai operacijai. Jie apima kovotojų, vadovėčių, užnugario, skysto kuro sandėlių ir kranto apsaugą, karo belaisvių surinkimą, eismo kontrolę, nelaimingų atsitikimų tyrimą. Karo policija gali būti naudojama ir kaip pėstininkai.

Dar yra visa eilė kitų smulkesnių uždavinių, kurie turi būti atliekami: lėšų tvarkymas, sąmatų sudarymas, atskaitomybė, ryšių sistemos įvedimas ir tvarkymas, grįžimo jūra planavimas ir administravimas, karių paroduotuvės, karo teisės taikymas, religinis patarnavimas, orkestras, kapų registravimas ir dar eilė kitų.

Išsilaipinimo operacijoje tarnybos išsilaipina ne vienu kartu, bet atskiroms fazėmis, priklausomai nuo jų vaidmens tuo kautynių tarpsniu. Pirmosios puolančios bangos tarnybos savo apsaugai gali būti aprūpinamos ir sunkesnėmis prieššarvinėmis bei priešlėktuvinėmis priemonėmis. Šios bangos tarnybų pagrindinis uždavinys yra palengvinti kautynių daliniams ir jų priemonėms išsilaipinti ir

išsiplėsti į prieštiltį; ankstyvoje fazėje evakuoti sužeistuosius ir karo belaisvius; padėti prieiti prie kranto ir nuo jo atsitraukti desantiniam laivams ir amfibinėms priemonėms.

Kaip jau minėta pradžioje, išsilaipinimo vietą stengiamasi parinkti taip, kad netoli būtų aerodromas. Aerodromą užėmus, labai palengvinamas tarnybų darbas, nes tada pradėdami naudoti helikopteriai tarpe laivų-bazių ir prieštilčio.

Iš viso, išsilaipinimo operacijos yra labai komplikotos ir ši santrauka duoda tik bendriausius jų bruožus. Daug jų vykdymo, planavimo ir taktikos bruožų ir toliau laikomi paslapyje.

S.T.

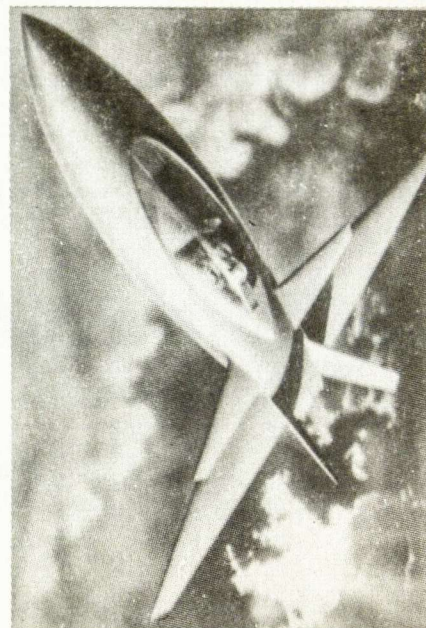
JAV ATEITIES TAKTINIAI LĒKTUVAI

Armed Forces Journal International 1986 m. gruodžio mėn. numeryje pranešama, kad karo aviacija parinko Lockheed ir Northrop b-ves išvystyti sekančios kartos taktinį naikintuvą. Šios dvi b-vės bendradarbiaus ir su kitomis aviacijos b-vėmis. Po du šių dviejų b-vių pastatytus prototipus bus bandoma per 50 mėnesių. Šiai fazei tos dvi b-vės gavo po 691 mil. dolerių sutartis. Pasibaigus bandymams, bus pereita prie projekto pilno išvystymo, trukšančio 4 - 5 metus. Naujieji lėktuvai pakeis dabartinius F-15, kuriuos jau prilygo sovietų MIG ir Su-27.

Naujieji JAV lėktuvai turėtų įeiti į ginklavimą apie 1995 m. Jiems statomi reikalavimai: galėjimas skristi greičiau už garsą ilgą laiką, nenaudojant papildomo degimo (afterburner), didelis manevringumas, skrendant greičiau ir lėčiau už garsą, didesnis kaip dabartinių naikintuvų veikimo spindulys be pridėdamų degalų tankų, mažas matomumas prieš radarą ir infra raudonų priemonių sekėjams, trumpas prariedėjimas kylant ir tupiant, žymiai mažesni priežiūros reikalavimai, lyginant su dabartiniais naikintuvais. Elektroninė instrumen-

tacija, lyginant su dabartine, turės būti vispusiškesnė, daugiau automatizuota.

Numatoma, kad Lockheed ATF

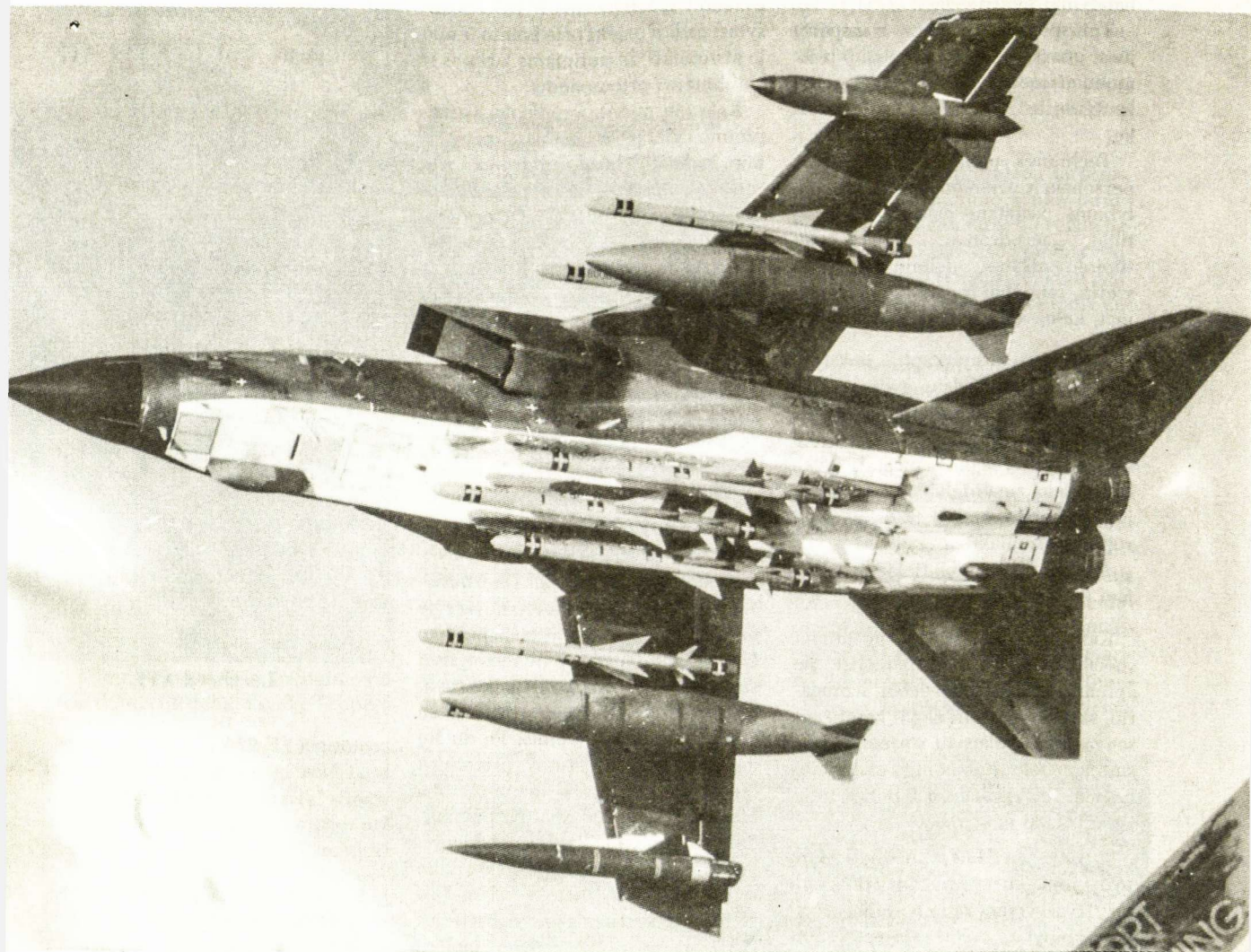
Lockheed ATF

prototipai YF-22A ir Northrop prototipai YF-23A galėtų pakilti į orą baigiantis 1989 m. Naujus variklius, konkuruodami, vysto Pratt & Whitney ir General Electric.

Numatoma, kad pirminio bandymo fazė kainuos apie 2.5 milijardus, o pilnas išvystymas apie 7 milijardus dolerių. Karo aviacija numato pirkti 750 šių lėktuvų, kurių kiekvienas, vertinant 1985 m. doleriais, kainuos 35 milijonus.

Karo laivynas, kuris laivyno ir marinų uždaviniams naudoja A-6E atakos lėktuvus, numato juos taip pat pakeisti visai naujais lėktuvais. Kol tai bus pasiekta, laikinai bus naudojami patobulinti A-6F lėktuvai, kurie bus pradėdami statyti 1988 finansiniais metais.

Šių visai naujų lėktuvų laivynas numato pirkti apie 450 vienetų. Jie turės patenkinti laivyno reikalavimus iki šio šimtmečio pabaigos.

NATO vasltybių naikintuvas GR-1 IDS

Aviacijos ir laivyno sekretoriai yra susitarę siekti maksimalaus bendrumo tarpe aviacijos ir laivyno naujųjų lėktuvų, o taip pat pirkti savo specialioms uždaviniams kitos ginklų rūšies lėktuvus, pvz., laivynas galėtų pirkti 550 aviacijos naujųjų lėktuvų pakeisti savo naudojamus F-14 naikintuvus. Abi ginklų rūšys bendradarbiauja su elektroninių priemonių suvienodini-me.

S. T.

Britanijos, Vakarų Vokietijos ir Italijos bendrai sukonstruotas ir bendrai ginklavime NATO valstybių naudojamas naikintuvas Tornado GR-1 IDS, ginkluotas antiradaro raketomis, sukonstruotomis British Aerospace ir Marconi Defence sistemų.

S.T.

NORVEGŲ KARO TECHNIKA

Sovietų karo ministerijos žurnalas "Equipment and Armament" giria

norvegų kariuomenėj naudojamą lazerio tipo taikiklį "LV.201" ir priedą "KN-150", naudojamą naktį. Šis lazerinis taikiklis pirmiausia skirtas pabūklų taikytojui, tačiau juo gali naudotis ir šarvuočio vadas. Taikiklis pritaisytas prie šarvuočio iš lauko, bet yra valdomas iš vidaus naudojantis ekranu.

J.S.

SOVIETŲ KARINIAI MANEVRAI

Pagal Amerikos karinius analistus, Jeffrey Simon ir Graham Turbiville, paskutinių dviejų dešimtmečių bėgyje sovietų manevrai yra priartėję prie realybės. Pabėgėlis Viktoras Suvorovas ir karinis komentatorius Aleksandras Kolkurnas pažymi, sovietų kariniai pratimai buvo dirbtini, teatraliniai, primenantys vaidinimus — kartais net upių dugnai būdavo išgrindžiami betonu, kad tankai galėtų lengviau pervaziuoti. Užsieniui parodomuose pratinuose net ištiesi daliniai buvo sudaromi iš jaunų karininkų, aprengtų kareivių uniformomis, atliekant su jais net manevrų repeticijas.

J.S.

HELSINKIS IR MANEVRAI

Helsinkio susitarime buvo įsipareigota, kad Vakarų sąjungininkai ir Vakarų pakto valstybės pasiinformuos apie planuojamus karinius manevrus, jei juose dalyvaus daugiau kaip 25,000 karių. Tas susitarimas yra ypač svarbus Europoje, kad jais prisidengdami sovietai nepradėtų karo. Įsidėmėtina, jog sovietai tebelaiiko milžinišką armiją "Geležinės uždangos" pasienyje. Apie tai rašydamas žymus amerikiečių korespondentas Marshall Lee Miller pažymi, manevrų reikale, kaip dažnai ir kitais atvejais, sovietai susitarimų nesilaiko: jie susitarimus laikosi tik tiek kiek jie jų reikalui naudingi.

J.S.

SOVIETAI KRITIKUOJA RAKETAS

Sovietų karinis žurnalas *Equipment and Armament* birželio mėnesio laidoje pateikia savo nuomonę apie amerikiečių raketas. Ten skelbiama, jog "Nike-Herkules" raketų technika nepatenkina šių dienų modernių poreikių prieš didelio greičio taikinius.

"TROIKA"

Sovietų žurnalas "Red Star" rugsėjo mėnesio laidoje praneša, kad

Japonija įsijungė į Amerikos "Žvaigždžių karo" grupę, kuriai priklauso, be Amerikos, Anglija, Vakarų Vokietija ir Izraelis. Kaip ten rašoma, Japonija užpildys labai svarbią to "karo" planavime problemos dalį — pateiks elektroninę, optinę, kompiuterių ir lazerių techniką.

J. S.

RUSŲ SUOMIŲ KARĄ PRISIMENANT

Tautų Sąjungos būstinėje, Ženevoje, 1940.II.26, vyko karšti debatai dėl kolektyvinio saugumo suorganizavimo. Tą dieną apie 3 valandą rusų pusėje buvo iššauta 7 lauko artilerijos sviediniai, kurie sprogdami užmušė 3 kareivius ir vieną puskarininkį, o kitus 9 sužeidė. Visų, ten tuo laiku buvusių asmenų, parodymai buvo vienodi: kad buvo šaudyta iš rusų teritorijos iš maždaug 1,5 kilometro atstumo. Rusai tačiau į apklaustų asmenų parodymus nekreipė dėmesio. buvo aišku, kad tie klausimai paruošti iš ankščiau, ir rusai lapkričio 20 d. pradėjo karą prieš suomius.

Vidurinėje ir tuo pačiu pagrindinėje kryptyje (UKTE-SAMUSSAIMI) rusų 163 pėstininkų divizija puolė sustiprinta artilerija, tankais, pionierių būriu ir motorizuotomis transporto priemonėmis. Suomusalmi užėmė be kautynių. (Suomiai nesigynė.)

Čia, reikia manyti, plk. Siilasvuo buvo parengęs rusams pagauti spąstus. Juk rusai iš Ukte rajono, kol pasiekė Raate kelią, slinko pusiau dengtomis vietovėmis ir tik po poros dienų suomiai kirto rusams į nugarą, kitaip tariant, suomiai leido rusams parodyti savo didybę ir pergalę ir kai suomiams jau buvo žinomas kiekvienas rusų kovotojas, pasirodęs gintis, suomiai leido veikti savo ginklais.

Po dviejų dienų kruvinų ir labai sunkių kautynių suomiai vėl tapo Suomusalmi šeimininkais, o rusai, nors ir geriau buvo ginkluoti ir gausingesni, pakriko ir traukėsi šiaurės rytų kryptimi, palikdami 5,000

užmuštų, 500 belaisvių, 11 tankų, 27 artilerijos pabūklų ir 150 sunkvežimių bei daug kitokio kariško turto. Bet koks ginklas yra labai vertinga priemonė kovoje, tik reikia mokėti juo naudotis.

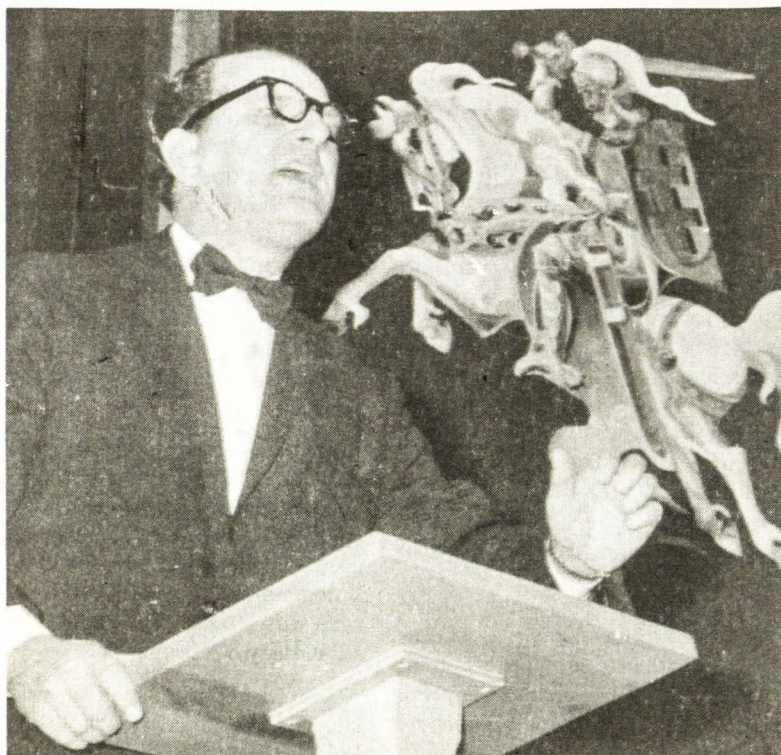
Tuo metu, kai rusų 163 divizija kovėsi dėl Suomusalmi vietovės, suomių tolimosios žvalgybos lėktuvas pastebėjo rusų žygiuojančią 44-tą motorizuotą divizijos avangardą. Buvo spėjama, kad jie slenka Suomusalmi kryptimi gelbėti sustiprintą rusų 163 diviziją. Prieš keletą dienų suomiai jau buvo užblokavę ir užminavę tarpežeres, kuriomis galėjo naudotis sunkieji vežimai. Rusams ypatingai svarbios buvo Kuomas Yervis ir Kuivas Yervis tarpežerės. Reikia nepamiršti, kad rusų 44 divizija buvo sustiprinta 50 tankų, kurie galėjo judėti tik keliais. Rusai turėjo kelis šimtus slidžių, bet nei vienas rusų karys nemokėjo jomis naudotis ir jos liko kaip balastas.

Kai buvo aišku, kad ir slidžių nebe-galima panaudoti, divizijos vadas Vinogradovas išleido įsakymą, kad kiekvienas karys turi slėptis, kaip jis išmano, nes padėtis yra beviltiška, ir jis, Vinogradovas, dingo. Vėliau jis pasirodė rusų pusėje ir vietoje buvo sušaudytas.

Šiose kautynėse suomiai vartojo naują taktiką: jie savo kovotojus, ypač PL (partizanus), apginklavo automatais, užtaisomais po 70 šovinių, aprenge baltais apsiaustais ir ant slidžių paleido medžioti rusų. Jiems buvo įsakyta niekur neįsivelti į ilgesnes kautynes. Iš artimos distancijos, būdavo, paleidžia kelis šūvius ir čia pat dingsta. Po to vėl seka, kur kūrenasi laužas. Ši suomių sugalvota taktika prigijo ir plėtėsi.

Rusų kovotojai šių vietovių naikintojų labai bijojo, svarbiausia, kad jie pasirodydavo visai nelauktai, padarydami daug nuostolio ir retai kada toks partizaniukas patekdavo rusams į rankas. Sugadinta lauko virtuvė keletą

(Nukelta į p. 82)

Jonas Rūtenis

Jonas Rūtenis, šakota ir spalvinga asmenybė, sušvito su 134 puslapių VAIVOS JUOSTA — eilėraščių ir dialogų rinkiniu. Leidinį dailiai išspausdino Pranciškonų spaustuvė (341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207). Viršelį ir iliustracijas darė autorius. Leidinį finansavo Gražvydas Rūtenis. Atspausdinta 500 egz. Kaina 6 dol.

Viršelio applanke nurodyta, kad Jonas Rūtenis yra išleidęs: GINTARĖLIAI — knygėlė vaikams 1948, Žilasis velnias — trijų veiksmų lyrinė drama (operai libretas). Karys 1982

TRYS (Mindaugas, Kristijonas, Miškinis). Scenos vaizdai. Australijos lietuvių fondo literatūros premija (Rankraščio teisėmis). 1982. ŠVENTIEJI DŪMAI, eilėraščiai. 1983. OUR WORLD'S MOST BELOVED POEMS. John Campbell, Editor & Publisher, 1984. Jono Rūtenio — Agnus Dei, Golden poet Award. O štai dabar ir Vaivos josta.

Jonas Rūtenis "Kario" skaitytojam pažįstamas iš šiamo žurnale spausdintos jo kūrybos pluoštų, o taip pat ir iš savo dailės kūrinių, visuomenei pa-

rodų, suruoštų visoj eilėj vietovių. J. Rūtenis, 1936 m. baigęs PLP karo mokyklą, studijavęs VDU ir VU lituanistiką, 1952 baigė Čikagos technikos kolegiją, o 1969 m. Kashina meno mokyklą.

Ši plačios skalės asmenybė su "Vaivos juosta" prisistato kaip jautrus ir tėvynės meilės kupinas poetas, skelbiantis darbo prasmę tėvynės laisvinyne:

*Tekyla jos saulėn pro
debesį žydrą,
Tedunda perkūnai, teplieskia
žaibai!*
*Iveiksim mūs kraują
tebsiurbiančių hidrą,
Ir vargą tėvynėj pakirs
tik darbai.*
*Nupinsim vainiką lelijų
ir rūtų,
Dabinsim karūnon nuakintą
žemę,—
Kad vėtros nutiltų, į
pragarmę, griūtų,
Kad švistų ir kloniai, ir
ir sodai aptemę!*

(Iš posmų "Žodžiai
mišriam chorui)

Šitokie skambūs ir patriotinės nuotikos posmai skaitytoją veda per visus šio leidinio puslapius. Lengvas eilavimas, skambus ritmas, darnus rimas verčia skaitytoją ne tik pasigrožėti, bet stabtelėti ir susimąstymui:

*Žengiu per žalią,
žalią pievą,
Kaip kalbasi ramunės
aš girdžiu,—
Regiu, it saulę, patį Dievą,
Mane paglostantį žodžiu.*
(Iš SAPNAS, skirtas a. a.
broliui Pauliui)

O vaikaičiams skirtuose posmuose nedaug kur gali užtikti lygių:

*Ar žinai tą šalį,
Kur dievuliai rymo,—
Kur kiekvienas dobiliukas
Kvepia ant arimo*
(“ŠIS” Ar žinai? p. 23)

Daugelio posmų nuotaika maršo.

Ir nesistebi — autorius yra buvęs Lietuvos kariuomenės karininkas.

Štai:

Pabalnosiu šiaurės vėją,

Juodberlio vietoj—

Ir mes lėksim, ir mes skrisim

Žemėn numylėton...

(“Pabalnosiu”),

keturposmis, p. 30)

Perskaitęs šį patraukliai išleistą gražiai eiliuotų posmų rinkinį, jį užversdamas, junti, kad pagrindinis leitmotyvas yra Lietuvos meilė išsakyta sklandžiais eilėdaros posmais.

Rgs

1986 m. spalio mėn. “Pasaulio lietuvis” išspausdino eilę straipsnių, nagrinėjančių kai kurias Lietuvos ir Lenkijos santykių sritis.

KRIKŠČIONYBĖ IR LIETUVOS LENKINIMAS

J. Dainauskas straipsnyje “Krikščionybė Lietuvoje ir lenkai” nagrinėja 14 a. prasidėjusį Lietuvos lenkinimą ir jo priežastis. Tas lenkinimas vyko iki pat 20 amžiaus pradžios, o Vilniaus krašte — net iki 1938 m., kada Vilniaus krašto dalis atiteko Lietuvai. Senojoje Lietuvoje buvo ugdomas tik valstybinis, o ne tautinis patriotizmas. Tautinio patriotizmo ugdydamas, Lietuvai apsikrikštijus, buvo paliktas lenko klebono nuožiūrai. 1387 m. Jogailai atgaivinus Vilniaus vyskupiją ir ją subordinavus Lenkijos Gniezno arkivyskupijai, Lietuvos katalikų bažnyčia atsidūrė lenkų rankose, nes lenkai kunigai lietuvių kalbos nesimokė ir aplamai nesirūpino jiems pavestų ganytojų švietimu ir religinių tiesių mokymu. Mindaugui 1251 m. apsikrikštijus, Lietuvos vyskupija iš pradžių priklausė Rygos arkivyskupui, o nuo 1254 m. — betarpiai Romai, bet lenkams stengiantis, Lietuvos vyskupija 1387 m. buvo priskirta Gniezno arkivyskupijai.

Žinia, lenkinimo darbą vykdė ne pačios katalikų religijos priėmimas,

bet Lietuvos bažnytinės vadovybės pajungimas Lenkijos bažnytinei vadovybei ir kunigų ruošimas Lenkijoje. Lenkijos administracinis aparatas buvo dvasininkų rankose, todėl jie pasidarė Lenkijos valstybinių ir tautinių interesų gynėjai ir tokiu būdu katalikybė buvo sutapatinta su lenkiškumu. Tik Jogailos vaikaitis Žigimantas Senasis pamatė, kad lenkai kunigai visai nesirūpina žmonių dorove ir lietuvių kalba, todėl jis 1520 m. įsakė kunigams sakyti pamokslus lietuviškai. Lietuvos lenkinimas vyko ir dėl Jogailos 1387 m. privilegijos Lietuvos bajorų teisių sulyginimu su Lenkijos bajorais. Nuo to meto Lietuvos bajorai pradėjo giminiai su Lenkijos bajorais, ir lenkų kultūra bei įtaka pradėjo skverbtis į Lietuvą, ypač į jos didikus ir bajoriją.

Žemaičių vyskupas Merkelis Giedraitis 1578 m. skundėsi, kad Žemaitijoje neradęs nė vieno, kuris eitų išpažinties ar mokėtų “Tėve mūsų” lietuviškai, o popiežiaus legatas A. Kumulėjus, aplankęs Vilniaus vyskupiją, pastebėjo, kad lenkų kunigai, nemokėdami vietos žmonių kalbos, yra nenaudingi nei visuomenei, nei tikybai.

1569 m. Lietuvon atvykę jėzuitai iš pradžių domėjosi lietuvių kalba, bet netrukus pradėjo taikytis prie sulenkėjusių bajorų ir net jų 1579 įsteigtoje akademijoje įsitvirtino lenkų kalba. Prie Lietuvos lenkinimo prisidėjo ir vienuolių vadovautos bajorų vaikams skirtos mokyklos su lenkų kalba. Lietuvių kalba pasidarė liaudies, arba mužikų kalba, kuriai nei didikai nei bajorai neteikė jokios visuomeninės reikšmės.

Nuo 16 a. vidurio lenkų kalba pradama vis plačiau vartoti ir valstybiniuose bei visuomeninio pobūdžio raštuose, nors iki tol šiose srityse vyravo kanceliarinė slavų ir lotynų kalbos.

1772 m. įvykęs Lietuvos ir Lenkijos padalinimas Lietuvos lenkinimą sustiprino, nes, uždarius jėzuitų ordina, buvo įsteigta “Bajorų jaunimui auklėti edukacinė komisija”, o jėzuitų

akademija paversta Lietuvos D. K. mokykla, kur buvo labai sustiprintas lenkiškas patriotizmas. Vietoj lotynų kalbos buvo įvesta lenkų k. Toks pat lenkinimas vyko ir Vilniaus universitete, kur dėstomoji kalba buvo lenkų k. Iš čia lenkiškumas sklido į visą Lietuvą. Universitetui įteiktos lietuvių k. parašytos knygos nebuvo spausdinamos.

1830 ir 1863 m. sukilimai Lietuvos bajorus dar labiau suartinavo su Lenkijos bajorais, ir lietuvių kalbos saugotojais pasiliko tik baudžiauninkai, kuriems mokyklas lankyti buvo uždrausta. Rusams stengiantis lietuvius surusinti, 1864 m. buvo uždrausta lietuvių spauda, todėl per sulenkintas bažnyčias vėl pradėjo liaudies tarpe plisti lenkiškos maldų knygos ir elementoriai.

Vilniaus bažnyčiose lietuvių kalba buvo visai išnykusi, tik 1901 m. po daugelio skundų lietuviams buvo paskirta Šv. Mikalojaus bažnyčia. Sulenkintiems Vilniaus vyskupijos valdytojams buvo daug lengviau grasinti uždaryti bažnyčią kaip paskirti jai lietuviškai mokant kunigą. Vilniaus lietuviai ne be pagrindo turėjo sudaryti “sąjungą sugrąžinti lietuvių kalbos teisėms R. Katalikų bažnyčioje”. Kova su lietuvių lenkinimu per bažnyčias pasibaigė tik Lietuvai atgavus nepriklausomybę, o Vilniaus krašte — tik 1938 m.

NAUJŲ KELIŲ IEŠKOJIMAS LENKIJOJE

Algimantas Gureckas straipsnyje “Lenkų santykiai su kaimynais šią dieną — nauji posūkiai” nurodo, kad, sutriuškinus Lenkijos Solidarumo sąjungą, dalis lenkų pradėjo įieškoti išeities ir persvarstyti iki tol įsigalėjusias politines ir socialines idėjas. Nors po paskutinio karo Lenkijos ribos buvo toli perkeltos į Vakarus, tačiau daliai lenkų yra sunku atsisakyti ir netektų sričių Rytuose. Bet dalis lenkų suprato, kad, stengiantis atgauti Rytuose prarastas žemes, jiems teks susiremti su tas žemes valdančiais kaimynais.

Generolui Jaruzelskiui sulikvidavus Solidarumo sąjūdį, lenkai stengėsi išgauti Jaltos susitarimų panaikinimą, bet, susidūrę su Lietuvių Bendruomenės ir ukrainiečių pasipriešinimu ir prezidento Reagan nepritarimu, turėjo bent laikinai savo tikslų atsisakyti.

1984 - 85 keturios Lenkijos pagrindžio organizacijos, siekdamos išlyginti santykius su kaimynais, paskelbė bendrą siūlymą dėl Lenkijos sienų su Ukraina, Gudija ir Lietuva, kuriame jie siekia, kad Lenkijai būtų pripažintos dabartinės sienos Vakaruose, o Rytuose atsisako Vilniaus, Vakarų Gudijos ir Vakarų Ukrainos. Straipsnio autorius siūlo nebijoti tartis su lenkais ir prašyti popiežių priskirti Lietuvos valdomos Vilniaus vyskupijos sritį Lietuvos bažnytinei provincijai.

VILNIAUS ARKIVYSKUPIJA IR LIETUVA

Algimantas Gečys ilgesniame straipsnyje išdėsto LB pažiūras Vilniaus arkivyskupijos priskyrimo Lietuvai klausimu. Šis klausimas lietuvių tarpe kelia ir kels skirtingų nuomonių, bet, reikia pripažinti, kad dauguma lietuvių iš patriotinio taško pritaria Vilniaus arkivyskupijos priskyrimui Lietuvos bažnytinei provincijai.

A. Gečys, dėstydamas LB pažiūras, pastebi, kad 1983 m. PLB VI-sis seimas Čikagoje priėmė tuo klausimu rezoliuciją, pritariančią, kad Vilniaus arkivyskupija būtų prijungta prie Lietuvos bažnytinės provincijos, išskyrus tą jos dalį, kuri yra į vakarus nuo dabartinės Lenkijos sienos. Seimas manė, kad toks pertvarkymas prisidėtų prie pilno santykių išlyginimo ir nuoširdaus draugiškumo atstatymo tarp lietuvių ir lenkų tautų.

A. Gečys įrodinėja, kad Lietuvos vyskupai taip pat pritaria šiam užmojiui. Jis įrodinėja, kad tai nepakenktų

Lietuvos okupacijos nepripažinimo principui ir nepasitarnautų sovietų tikslams, ir ragina, kad tai būtų padaryta, minint Lietuvos krikšto 600 m. sukaktuves. Vilniaus arkivyskupijos priskyrimas Lietuvos bažnytinei provincijai tarptautiniu požiūriu būtų Lietuvai didelis moralinis laimėjimas ir svarbus teisinis ginklas ateities valstybinėms svarstyboms.

KURŠIŲ NERIJOS APSAUGA

1986 m. gruodžio 2 "Draugas" b. kv. vedamuoju "Ar Kuršių nerija pavirs mirties zona"? pamini, kad Baltijos jūroj, prie Lietuvos krantų buvo atrasta naftos šaltinių, kuriuos Sov. S-ga planuoja eksploatuoti. Sovietinės Lietuvos mokslininkai ir kiti, susirūpinę, kad naftos eksploatavimas sudarytų labai didelį pavojų Kuršių nerijos gamtai ir visai ekologijai, ėmėsi jiems prieinamų priemonių nuo tokio sumanymo vykdymo atkalbėti.

Lietuvos mokslų akademijos viceprezidentas prof. dr. Vytautas Statulevičius viešu pareiškimu "Tiesoje" įrodinėjo naftos eksploatavimo pavojus nerijos gamtai, panašiai protestavę ir sovietinės Lietuvos vyriausybės žmonės.

Tuo reikalu 1986 m. lapkričio 5 Maskvoje leidžiamas Sov. S-gos rašytojų oficiozas "Literaturnaja gazeta" paskelbė gerai motyvuotą rašinį prieš galimą Kuršių nerijos gamtos, grožio ir ekologijos pažeidimą. Jį pasirašė didelė grupė ne tik Lietuvos, bet ir visos Sov. S-gos mokslininkų, rašytojų, artistų ir kitų menininkų. Šio pareiškimo lietuvišką vertimą persispausdino Vilniuje leidžiamas "Literatūros ir meno" savaitraštis lapkričio 15. Čia supažindinama su Kuršių nerijos atsiradimu, jos labai gražia ir be galo trapią gamta, pagiriama sovietinė administracija, kuri 1960 m. paskelbė Lietuvai priklausančios nerijos dalį landšaftiniu draustiniu, o 1976 m. — valstybiniu miško parku. Straipsnyje pripažįstama naftos reikalingumas, bet kartu ir nurodoma, kad mažiau-

šias naftos išsiliejimas sudarys labai didelius pavojus aplinkai. Lietuvos mokslų akademija apskaičiavo, kad planuojamas naftos išsiliejimas į jūrą bei darbo metu išmetamos nuodingos dujos užterš apie 1800 - 2500 kv. km. akvatorijos, ir visas regionas per keiolika parų pavirs negyva dykviete.

LIETUVOS HELSINKIO GRUPĖS DEŠIMTMETIS

"Pasaulio lietuvis" 1986 m. lapkričio mėn. paminėjo okupuotoje Lietuvoje 1976 m. gruodžio 1 įsteigtas Helsinkio susitarimų vykdymui sekti grupės 10 m. sukaktį. Nors grupės veikla dėl jos narių emigracijos (Tomas Venclova ir Eitanas Finkelšteinas), mirties (kun. Karolis Geruckas ir Ona Lukauskaitė-Poškienė) ir arešto (Viktoras Petkus) truko tik penkerius metus, bet jos atsiradimas okupacijos sąlygose ir grupės bei jos dalyvių veikla padaro šią grupę vertą pagarbos ir paminėjimo. Grupės pradininkai buvo Viktoras Petkus, Tomas Venclova ir Eitanas Finkelšteinas, o vėliau į ją įsijungė Ona Lukauskaitė-Poškienė ir kun. Karolis Garuckas, o dar vėliau visa eilė Lietuvos pagrindžio veikėjų, kaip: Balys Gajauskas, Vytautas Skuodis, Algirdas Statkevičius, Vytautas Vaičiūnas, Mečislovas Jurevičius, kun. Bronius Lukoševičius.

Šiame žurnalo numeryje grupės sukaktuvės paminimos jos steigėjų Tomo Venclovos, Eitan Finkelstein ir Liudmilos Aleksevos platesniais straipsniais, smulkiau pavaizduojančios grupės įsisteigimo aplinkybes ir jos veiklą.

Aplamai šis PL numeris pateikia vertingos istorinės medžiagos. Taip iškilus visuomenės veikėjas dr. Bronisu Nemickas kalba apie neišspręstą Vilniaus arkivyskupijos priklausomybę ir pamini visą eilę Vilniaus klausimu padarytų sprendimų ir aktų, kurie Vilniaus arkivyskupijos priklausomybės klausimo iki šiol nepajėgė išspręsti.

VLIKAS GEŠTAPO NAGUOSE

Toliau tęsiama dr. Br. Nemicko surasti ir jo rūpesčiu išversti Geštapo dokumentai apie Vliko veiklą. Šiame numeryje pateikiamas buv. Lietuvos pasiuntinio Stockholme Igno Šeinaus pranešimas apie jo kelionę į Suomiją ir ten jo darytus pranešimus ir pasikalbėjimus su Suomijos valstybės vyrais ir politikais.

Taip pat pateikiamas plk. dr. J. Vėbros paruošto ginklų aprūpinimo plano nuorašas. Kaip sužinome, Vlikas rūpinosi ne tik Lietuvą išlaisvinti iš vokiečių okupacijos, bet siekė ją apginti nuo vėl ateinančių bolševikų. Tam tikslui jis organizavo ginkluotąsias pajėgas ir siekė jas apginkluoti. Buvo planuojama suorganizuoti 6 divizijas su jai reikalingomis tarybomis. Šį ginklų planą Vliko pasiuntinys plk. lt. Ambraziejus gabeno į Suomiją ir Švediją, bet pakeliui Estijoje buvo Geštapo sulaikytas ir savo uždavinio neįvykdė.

Čia spausdinamas dar ir Vyr. Lietuvos išlaisvinimo komiteto pirm.-ko prof. Stepono Kairio pranešimas apie Pabaltijo valstybių priešinioms okupacijai 1944 m. sausio 8-9 Rygoje buvusią konferenciją ir jos priimtas rezoliucijas.

POVILAIČIO "SLAPTA MISIJA" Į BERLYNĄ

1986 m. pabaigoje "Dirva" spausdino eilę žurnalisto Vytauto Meškauskio straipsnių, kuriais jis neigė sovietų nuolat kartojamas pasakas apie "savanorišką" Lietuvos įsijungimą į Sovietų Sąjungą. Gruodžio 4 numeryje jis atmeta dar vieną sovietų tvirtinimą Lietuvos okupacijai pateisinti. Anksčiau sovietai tvirtinę, kad jie turėję įsikšti dėl sovietų karių dingimo Lietuvoje, o paskutiniu metu išklė dar vieną argumentą, kad buv. Saugumo d-to direktoriaus A. Povilaitis buvo pasiūstas į Berlyną išsiaiškinti, kaip Vokietija reaguotų į santykių tarp Lietuvos ir Sov. S-gos paaštrėjimą, pvz., ar Vokietija sutiktų

paimti Lietuvą į savo globą. Esą Povilaitis turėjęs vokiečiams paaiškinti, kad Lietuvos prezidentas Antanas Smetona nutaręs Lietuvos politiką perorientuoti į Vokietiją. Esą vokiečiai Povilaičiui atsakę, kad Vokietija sutiktų Lietuvą globoti, bet tik karui vakarų fronte pasibaigus.

Pagal straipsnio autorių tokia versija būtų patikėtina tik tiems, kurie nieko nežinotų apie Ribbentropo - Molotovo paktą, pagal kurį pirma Estija ir Latvija, o paskui ir Lietuva atiteko sovietų įtakai. Be to, Lietuva, vykdydama neutralumo politiką, nuo vokiečių siūlymo ginklu atsiimti Vilnių buvo griežtai atsisakiusi.

VLIKAS GEŠTAPO NAGUOSE

Dr. Nemickas toliau tęsia Geštapo dokumentų, liečiančių Vliko veiklą, skelbimą. "Pasaulio lietuvių" 1986 m. gruodžio numeryje paskelbta dr. A. Geručio pranešimas, pasiekęs Kauną per Berlyną. Švedų spaudoj paskelbus Perlitz, Balodžio ir Šeinaus atsišaukimą į viešąją nuomonę dėl Baltijos valstybių okupacijos, sovietai į tai atsakė profesorių Kriščiūno, Rīsgos ir Kraus atsišaukimu, kuris buvo isiuntinėtas daugeliui švedų laikraščių. Vėliau šių profesorių atsišaukimas buvo pakartotas, nes pirmą kartą joks švedų laikraštis jo nespausdino. Antrąjį atsišaukimą išspausdino nekomunistinis laikraštis "Dagens Nyheter", kurio savininkai buvo Švedijos spaudos magnatai žydai Bonnier ir kurie stengėsi švedų nuomonę palankiai nuteikti sovietų atžvilgiu.

Taip pat čia spausdinamas memorandumas "Lietuva po antrojo pasaulinio karo", kurio autorium pasirašęs Lietuvis. Memorandume aiškinamasi pagrindiniais klausimais Antrajam pasauliniam karui pasibaigus, būtent: a) kaip užtikrinti darną mūsų tautai ir b) kokia turėtų būti mūsų krašto valstybinė konstitucija. Memorandumo autorius tiki, kad Lietuva atgaus laisvę ir nepriklausomybę, kad tauta sieks religinių, tautinių ir socialinių idealų, kad šie idealai yra taip tvirtai

susiję, kad jų vykdytojai turėtų privalėti bendradarbiauti.

Čia įrodinėjama, kaip turėtų būti paruošta Lietuvos valstybės konstitucija, kad valstybės gyventojai turėtų būti organizuojami ne pagal partijas, bet pagal profesijas, kurių pagrindinės grupės būtų: a) žemės ūkio grupės, b) amatų, pramonės ir prekybos, c) viešosios tarnybos ir d) kultūrininkai.

Memorandume įrodinėjama antrųjų parlamento rūmų, kaip seimo ir senato, reikalingumas ir naudingumas: nurodoma, kaip turėtų būti renkamas valstybės prezidentas ir kaip sudaryta jo patarėjų taryba.

Galutinėje išvadoje prieinama nuomonės, kad visus valstybės kūrėjus turėtų jungti trejopai šūkiu: 1) Lietuvos laisvė ir nepriklausomybė — jos gerovė ir jos garbė; 2) visų religijų ir pažiūrų laisvė ir pagarba (betų, kurie griaua valstybės pamatus) ir 3% socialinis teisingumas visiems Lietuvos gyventojams.

Toliau spausdinamas pasiuntinio Berlyne K. Škirpos laiškas pasiuntiniui Stockholme V. Gyliui, kuriame kalbama apie pasiuntinių santykius su okupuotoje Lietuvoje įsisteigusiu Vyriausiu Lietuvių Komitetu, kurį sudarė valstiečių liaudininkų, socialdemokratų, tautininkų, nacionalistų ir laisvės kovotojų atstovai (dar ne Vlikas, kurį sudarė visų partijų atstovai).

Paskutiniu dokumentu "Eltos" biuro pranešimas pasiuntiniui Londone B. K. Balučiu baigiama šių dokumentų serija. Čia aiškinama, kodėl Lietuva neturi seksti Estijos ir Latvijos bendradarbiavimo su vokiečių okupantais pavyzdžiu, kad Lietuva turinti vengti viso, kas galėtų būti naudinga Vokietijai ar Sovietų Sąjungai.

LIETUVOS ŽYDŲ KLAUSIMAS

"Tėviškės žiburiai 1987 m. sausio 1 pamini anksčiau šio laikraščio skiltyse apie lietuvių ir žydų santykius rašiusio Don Levin pasirodžiusią knygą "Fighting Back — Lithuanian

ŽVILGSNIS Į POLITIKĄ

Rašo dr. Jonas Stiklorius ir kt.

KAS DAROSI PASAULYJE

Ivykiai, dideli ir maži, daugiau ar mažiau svarbūs, vyksta dideliu tempu, net, galima sakyti, veja vienas kitą ir ne visados lengva juose susigaudyti.

Štai, Amerikos Jungtinių Valstijų prezidentas Reagan, kuris prezidentauja jau septinti metai, ligi šiol, atrodo, tvarkėsi visai gerai ir sėkmingai. Jis buvo išrinktas 1980 metais ir vėl perrinktas 1984 metais didele balsų dauguma ir tai ne tik dėl jo įdomios bei patrauklios asmenybės, bet kad jo skelbiamos nuomonės ir pažiūros buvo tinkamos, geros ir patrauklios Amerikos piliečių daugumai. Viena iš šių jo pažiūrų buvo ir yra stiprus, aiškus nusistatymas prieš Sovietų Sąjungą ir jos skelbiamas mintis ir siekius, būtent komunizmą, marksizmą, leninizmą. Prezidentas Reagan gerai supranta Sovietų Sąjungos galutinį, aukščiausią tikslą — užkariauti, dominuoti ir sukomunistinti visą pa-

saulį, visą žmoniją. Jis gerai supranta, kad sovietai to tikslo siekia visai atvirai — ta prasme yra nedviprasmiškai pasisakę ir Leninas, ir Stalinas, ir visa eilė mažesnių sovietinės padangės žvaigždžių. Jie to tikslo siekia atkakliai, planingai, neskubėdami, planuodami ilgiems metams. Sovietai gerai žino kad jie turi pakankamai branduolinių, atominių ginklų, galinčių sunaikinti ne tik Amerikos Jungtines Valstijas, bet ir visą pasaulį, tačiau jie taipogi žino Amerikos arsenalą ir, sunaikindami Ameriką, kartu sunaikintų patys save. O to jie, žinoma, nenori. todėl galima būtų spėti, kad atominio karo nebus. Sovietų taktika kitokia — jie visame pasaulyje ieško silpnų vietų ir, kai tik tokią vietą randa, tuojau ten ir įlenda. Vienas rašytojas vykusiai palygino Sovietų Sąjungą su vagimi, kuris nakčia įlindo į viešbutį; jis sėlina to viešbučio koridoriais, bandydamas visas duris, tas duris kurios saugiai užrakintos, jis palieka nepajudintas, bet jeigu jis randa

kambarį, kurio durys tik silpnai arba visai neužrakintos, jis tuojau ta galiemybe pasinaudoja.

Sovietai yra įsitikinę, kad ne tik geriausias, bet vienintelis būdas užgrobti pasaulį yra fizinė jėga, ginklas, kariuomenė. Jie todėl yra sukūrę milžiniškas karo jėgas: armiją, laivyną, aviaciją, atominius, branduolinius ginklus. Amerika, nenorėdama, net negalėdama rizikuoti sovietinio dominavimo, yra priversta taipgi masiniai ginkluotis ir tam tikslui skirti dideles lėšas ir pastangas.

Sovietų Sąjunga, negalėdama fizinė jėga pasiekti pasaulio dominavimo, siekia to dominavimo ir kitokiose srityse. Jis siekia patraukti žmonijos širdis ir protus savo ideologija. Tam tikslui net išvystydama stebėtinai plačią propagandą įvairiausiomis priemonėmis — knygomis, žurnalais, laikraščiais, filmais, radiju, televizija ir taipogi gyvu žodžiu — propagandistais, agitatoriais ir t.t. Tam ir panašioms tikslams išleidžiamos milžiniškos sumos. Šiam tikslui siekti tačiau irgi yra kliūčių, kurių pagrindinė, svarbiausioji, yra Sovietų Sąjungoje siaučianti žiauri diktatūrinė santvarka, kuri visiškai nesiskaito net su elementariomis žmogaus teisėmis, tuo paversdama kiekvieną savo pavaldinį vergu. Juk yra nenuginčiama teisybė, kad Amerikoje net nusikaltėlis, teismo nuteistas ir sėdėdamas

Jewry's Armed Resistance to the Nazis 1941-1954." Apie knygos autorių pateikiamos tokios žinios. Jis yra gimęs Kaune 1925 m. ir čia baigęs žydų gimnaziją. 1944 m. pabėgo iš Kauno žydų geto ir įsijungė į apie Vilnių veikiančius sovietų partizanus, bet 1945 m. išvyko į Palestiną ir dalyvavo kovose dėl Izraelio nepriklausomybės. Jeruzalės hebrajų universitete studijavo istoriją, sociologiją ir ekonomiką ir baigė studijas daktaro laipsniu.

Knygos autorius apžvelgia Lietuvos žydų istoriją iki 1941 m. Pamini,

kad 1923 m. Lietuvoje buvo 150,000 žydų, o, Vilnių prijungus, jų skaičius pakilo iki apie 250,000. Autorius teigia, kad žydai nuo sovietų nukentėjo nemažiau, kaip kiti Lietuvos gyventojai. Už daugelio žydų dalyvavimą Lietuvos sovietinime, lietuviai žydus sutapatino su jų nekančiamu sovietų režimu.

Prasidėjus sovietų-vokiečių karui, apie 150,000 žydų pasitraukė į Sov. S-gą. Jie kartu su 3000 Lietuvos teritorinio korpo narių sudarė lietuviškos 16-tos divizijos pagrindą. Ji buvo įsteigta 1941 m. gruodžio mėn. Ba-

lakhana miestely prie Gorki.

Žlugus sovietų režimui Lietuvoje, ten likę žydai buvę masiškai žudomi, dažnai ir lietuvių. 1941 m. pabaigoje žydų liko apie 40,000 Vilniaus, Kauno, Šiaulių ir Švenčionių getuose, kur buvo organizuojamas ginkluotas pasipriešinimas. Iš getų pasitraukė apie 1800 pas sovietų partizanus, veikiančius Rytų Lietuvoje. Po karo liko apie 25,000 žydų Lietuvoje. Šiaulių gete pasipriešinimas buvęs mažiausias, bet čia žydų išliko daugiausia.

Knyga išleista New Yorke Holmes & Meier.

kalėjime, turi platesnes civilines teises negu eilinis sovietijos pilietis.

Prideda dar ir faktas, kad sovietinė oficialioji ideologija, būtent marksizmas, leninizmas, laisvėje gyvenančiam protaujančiam žmogui visiškai nepatraukli. Teisingai buvo pasakyta, jog marksizme yra ir naujų bei gražių minčių, tik bėda tame, kad naujosios mintys nėra gražios, o gražiosios nėra naujos. Keletas pavyzdžių: marksizmo mintis, kad žmogus neturi kito žmogaus eksploatuoti, jį skriausti, be abejo, yra graži ir girtina. Tą mintį, tačiau, jau prieš beveik 2,000 metų yra daug gražiau išreiškęs Jėzus Kristus, ir mums visai nereikia Markso ją mums priminti. Iš kitos pusės, mintis panaikinti privatinę nuosavybę yra nauja, bet joje nieko gražaus patrauklaus nėra.

Dar kitas faktas kalba ir veikia Sovietų Sąjungos nenaudai. Jų pramonė, neturėdama galimybės naudotis privačia iniciatyva, yra tik blogai, prastai išvystyta, ir jos gaminiai, jeigu jie ir eksportuojami į laisvąjį pasaulį, jokiū būdu negali išlaikyti konkurencijos su demokratinių kraštų pramonės išdirbiniais.

Naujasis Sovietų Sąjungos valdovas, komunistų partijos generalinis sekretorius M. S. Gorbačiovas supranta, atrodo, šį didelį sovietų minusą ir stengiasi išjudinti sustabarėjusius partijos pareigūnus, kurie laiko visą sovietinę pramonę inercijos letargijoje.

Gorbačiovas taipgi stengiasi parodyti Sovietų Sąjungą bent kiek geresnėje, žmoniškesnėje šviesoje. Tam tikslui jis imasi tokių propagandinių priemonių, pvz. leisti pasižymėjusiam disidentui Sacharovui grįžti iš ištėrimimo Gorkio mieste į Maskvą, arba išleisti į laisvuosius vakarus saujelę žymesniųjų disidentų kaip Ščaranškį, Orlovą ir keletą kitų. Tuo Gorbačiovas mėgina užtušuoti faktą, kad sovietiniuose konclageriuose dar tebekenčia tūkstančiai nekaltų žmonių, jų tarpe, de ja, ir daug lietuvių, kurie nuiskalto tik tuo, kad reiškė savo nuomones, skirtingas nuo oficialiai priimtųjų.

Kita propagandinė priemonė yra priimti atgal į Sovietų Sąjungą būrelį emigrantų, daugiausia, rodos, žydų kilmės, kurie buvo išleisti iš Sovietų Sąjungos, apsigyveno Amerikoje, bet nesugebėjo prisitaikinti prie visai kitokių gyvenimo sąlygų laisvėje ir dėl to panoro grįžti.

Šitokios ir panašios propagandinės priemonės yra gana primityvios ir visai nedaro įspūdžio žmogui, bent kiek susipažinusiame su baisia, žiauria sovietine diktatūra. Iš kitos pusės mes žinome, kad pvz. Amerikoje yra nemažai žmonių, šiaip rodos, išsilavinusių ir inteligentiškų, kurie sovietų atžvilgiu yra stebėtinai naivūs; šitokiems inteligentams sovietiniai propagandiniai pokštai gali padaryti įspūdžio. Sovietai imasi ir neįprastų priemonių įsiteikti laisvajam pasauliui. Štai pavyzdys: kai sprogo ore Amerikos raketa, erdvėlaivis "Challenger", kai jame žuvo 7 astronautai, ir kai nelaimingu būdu prancūzų raketa "Ariana" irgi sprogo, sovietai išėjo su savo pasiūlymu vakarams naudotis sovietiniais erdvėlaiviais įvairiems moksliniams eksperimentams.

Sovietai užpuolė Afganistaną jau prieš šešerius metus: jie ten pridarė baisių nuostolių nužudydami maždaug vieną milijoną afganų vyrų, moterų ir vaikų, priversdami apie tris jų milijonus pabėgti ir ieškoti prieglobsčio kaimyniniame Pakistane. Sovietai į Afganistaną pasiuntė daugiau negu šimtą tūkstančių savo kariuomenės, iš kurių jau daug tūkstančių buvo sužeisti arba žuvo, jų tarpe ne vienas lietuvis. Išvada: sovietams Afganistanas yra labai nuostolingas ir turtu, ir gyvybėmis, ir propagandiniai ir prestižu, todėl jie pagaliau panūdo tą nelaimingą aferą baigti. Jų problema yra, kaip istorija jau ne kartą parodė, kad daug lengviau karą pradėti negu jį baigti.

Kita sovietams ne tik nepatogi, bet net pavojinga problema iškilo Kazachstane. Maskvos politbiuras neseniai iš pareigų atleido Kazachstano komunistų partijos pirmąjį sekreto-

rių, kazachą, musulmoną, ir jo vieton paskyrė rusą. Kazachai musulmonai dėl to smarkiai užsigavo ir net ėmė viešai protestuoti ir demonstruoti prieš šitokį juos užgaunantį Maskvos veiksmą. Tai sudaro Maskvai visai rimtą problemą, nes Sovietų Sąjungoje yra net apie 50 milijonų musulmonų, ir jų prieauglis yra didesnis negu rusų. Tai yra dar kita iliustracija tos didžiosios problemos Sovietijos daugiatautėje imperijoje. Yra žinomas faktas, kad iš visų, daugiau negu 280 milijonų, gyventojų visoje Sovietų Sąjungoje vos tik nežymi dauguma yra tikri rusai, o visi kiti yra įvairiausių tautybių ir tikybių, ir jie, žinoma, kenčia nuo rusų priespaudos ir nuolat galvoja bei svajoja apie tai, kaip atsikratyti rusų jungo. Viena iš tų pavergtų tautų yra lietuviai; jeigu mūsų broliai lietuviai rastų būdų sueiti į artimesnius santykius su kitomis rusų pavergtomis tautybėmis, tai bendra veikla galėtų būti sėkmingesnė.

Rusai pagaliau turės įsisąmoninti, kad kolonialinių imperijų gadynė pasibaigė, kad kiti — prancūzai, anglai etc. savo imperijas jau panaikino ir savo seniau pavergtomis tautoms suteikė laisvę. Anksčiau ar vėliau — juo anksčiau tuo geriau — ir sovietai turės daryti tą patį, būtent, duoti laisvę lietuviams ir visoms prispauostoms pavergtomis tautoms.

B O S T O N A S

1941 M. SUKILIMO IR LIETUVOS KARIUOMENĖS ATKŪRIMO SUKAKČIŲ MINĖJIMAS

Minėjimą surengė LKVS "Ratomė" Bostono skyrius, talkininkaujant šauliams.

Tuojuo po pamaldų parapijos salėje iškilmingą sueigą pradėjo skyriaus pirm. J. Vaičjurgis.

Gerbiant mirusiuosius, J. Vaičjurgis chronologine tvarka perskaitė visų

9 Pėst. pulko stygų orkestras 1930 m. Grodavo pulko kino teatre. Viduryje kpt. Jaruševičius, greta jo kar. aspirantas Juozas Jurkėnas

skyrė mirusiųjų narių pavardes. Daugiau kaip pusė iš jų yra buvę savanoriai-kūrėjai, kovoję už Lietuvos laisvę sunkiausiose jos dienose. Juos ir visus žuvusius už Lietuvos laisvę sueigos dalyviai pagerbė atsistojimu.

Vienas iš pačių pagrindinių sukilimo organizatorių ir vykdytojų plk. dr. J. Vėbra (iš New Haven, Conn.) pasidalino prisiminimais bei nuotaikomis pirmajai bolševikinei okupacijai baigiantis, sukilimui vykstant ir nacinės vokiečių okupacijos metu, kol jis su palaužta sveikata dar vos gyvas buvo amerikiečių išlaisvintas iš nacių kacetų. Nors apie sukilimą spaudoje yra pasirodžiusių nemaža straipsnių, bet daugumos jo pareikštų minčių niekur spaudoje neteko užtikti. Tenka paminėti, nors ir suglaustai, bent porą jo prisiminimų šurpesnių bei lemtingesnių momentų.

Atvykus į Kauno radijofoną skelbti nepriklausomybės atstatymo deklaracijos, L. Prapuolenis nesurado jos savo kišenėse. Teko iš naujo ją skubiai, bet jau sutrumpintai, suredaguoti. Lietuviškai ją perskaitė L. Prapuolenis, vokiškai Aleksandras Vaičekūnas, o prancūziškai — plk. J.

Vėbra. Angliškai jis jos neskaitė, kaip spaudoje dažnai minima, nes jis anglų kalbos tada dar visai nemokėjo.

Po nepriklausomybės deklaracijos paskelbimo, į radijo stotį atėjo valstybės teatro jauna balerina Tatjana Babuškinaitė ir prašė ginklo kovoti su okupantu. Jai buvo duotas 9 mm pistoletas, nes atrodė, kad ji ginklą vartoti moka. Ji veržėsi kovoti su ažuolyne netoli radijo stoties esančiais raudonarmiečiais: teko ją prilaikyti. Ji yra jau miurusio savanorio — kūrėjo Jono Vasiliausko, šio skyrė vieno iš steigėjų ir pirmosios valdybos vicepirm., žmona.

Taip pat į stotį atskubėjo ir plk. ltn. Mačiokas. Nežiūrint karinių laipsnių, visi vienodai ėjo į žvalgybą aplink radijo stotį. Išėjo ir jis. Pusvalandžiui praėjus ir jam negrįžtant, kitas žvalgas išėjo jo ieškoti. Išgirdęs krūmuose kažką rusiškai besikeikiant, pamatė numestus šautuvus, o plk. ltn. Mačioką susiėmusį ir besigrumiantį su rusu. Atitemptas į stotį rusas prašėsi tuojau būti nušautas, nes norįs mirti už Staliną. Pavalgydintas jau nebenorėjo už jį mirti, bet prašėsi paleisti gyvą, nes turįs Rusijo-

je šeimą. Neturint vietos belaisviams laikyti ir neturint jokio tikslo belaisvius žudyti, jis buvo paleistas žygiuoti parodyta rytų kryptimi.

Meninėje dalyje, po Fel. Kontauto deklaracijos, keletą tam momentui pritaikytų skambių dainų, prof. Jer. Kačinskui akompanuojant, padainavo solistas B. Povilavičius. Sueigos dalyvių jis buvo labai šiltai priimtas. Vėliau, paklaustas apie priklausantį jam už tai atlyginimą, jis jo nepriėmė sakydamas "Viskas Tėvynės labui!"

Po programos sekė užkandžiai-vaišės, kurias suruošė Valerija Vaičjurgienė talkinama dukters Birutės Šležiėnės ir p.p. Merkienės, Šakenienės, Bartašiūnienės, Kačinienės, Vilėniškienės.

Bostono ramovėnai dėkoja visiems ir visoms vienokiu ar kitokiu būdu prie minėjimo ruošimo prisidėjusiems. Minėjime dalyvavo daugiau kaip 150 žmonių.

J. Vėj.

("Dirva", 1986.XII.31)

Red. prierašas. Atsiųstame "Kariui" laiške ramovėnas J. Starinskas apgailestauja, kad šiemet minėjime nebuvo priminti ir pagerbti So. Bostone gyvenantys savanoriai-kūrėjai — Stasys Griežė - Jurgelevičius, Stasys Santvaras ir Juozas Liutkonis.

LOS ANGELES, CA KARIUOMENĖS ŠVENTĖ

Lapkričio 23 paminėjome Lietuvos kariuomenės atkūrimo šventę. Iškilnės pradėtos vėliavų pakėlimu Šv. Kazimiero parapijos aikštėje ir pamaldomis bažnyčioje. Po bažnytinio apeigų susirinkome gražiai išpuošton parapijos salėn. Inešus vėliavas ir sol. Antanui Polikaičiui sugiedojo Amerikos himną, parapijos klebonas kun. dr. Algirdas Olšauskas sukalbėjo invokaciją. Pristatyti Los Angeles ir apylinkėse gyvenantys savanoriai kūrėjai ir Vyčio kryžiaus kavalieriai: pulkininkas Jonas Andrašūnas, kapitonas Gregorijus Radvenis ir eilinis Mykolas Barauskas, Jiems birutietės

prisegė gėles. Kiti keturi: pulk. ltn. Juozas Andrius, mjr. Jonas Puikūnas, plk. Tomas Sereika ir kpt. Jurgis Tums-Tumavičius dėl amžiaus naštos ir pasilpusios sveikatos negalėjo minėjime dalyvauti. Ramovėnų atstovai juos su visų susirinkusių sveikinimais aplankys namuose.

Sveikinimo žodį tarė gen. garbės konsulas Vytautas Čekanauskas, Vli-ko ir Tautos Fondo vardu dr. Rolandas Giedraitis, Alto Los Angeles skyriaus pirmininkas inž. Antanas Mažeika, LB Vakarų apygardos vald.

pirmininkė Angelė Nelsienė. Pagrindinis kalbėtojas Amerikos aviacijos pulkininkas dr. Valentinas Skirgaila trumpai papasakojo apie Jungtinių Amerikos Valstijų kariuomenę, pabrėždamas, kad Amerikos žmonės turi išmokti mylėti ir vertinti savo kraštą.

Išnešus vėliavas ir sugiedojus Lietuvos himną, prasidėjo meninė dalis, kur vėl scenon išėjo mūsų mėgiamasis Vyrų kvartetas, šį kartą su visa eile mėgiamiausių ir populiariausių kariškų dainų. Pianistė-kompozitorė Rai-

monda Apeikytė šį kartą ne tik kad jiems akompanavo, bet savo visuo- met puikiu stiliumi paskambino komp. Giedros Gudauskienės Kareiviai Vilniaus gatvėje. Kvartetas ir pianistė buvo sutikti ir palydėti šiltais plojimais ir kviečiami bisui.

Po programos — vaišės apatinėje salėje. Šiomet svečius skaniai ir gausiai vaišino birutietės, — kitais metais eilė bus šaulėms, kurios taip pat visuomet gražiai pasiruošia.

Šventę pravedė ramovėnų pirmi- ninkas Vlada Šimoliūnas.

PRĄSOME SKUBIOS PARAMOS

LKB Kronikos, jau penkiolikti metai leidžiamos slaptai pavergtoje Lietuvoje, yra nepaprastos reikšmės įvykis lietuvių tautos gyvenime. Jis išjudino sujungė ir uždegė lietuvius, nepaisant persekiojimų, drąsiai kovoti už tikėjimo ir tautos laisvę.

Lietuvos Kronikos sąjunga LKB Kronikas leidžia tomiais lietuvių, anglų, ispanų ir prancūzų kalbomis. Jau išleista 10 tomų, kurių puslapių skaičius 5,008, o tiražas 53,000 knygų.

Sąjungos valdyba jau padavė spausdinti LKB Kronikos ispanų kalba šeštąjį tomą, tuojau bus paduotas į spaustuvę anglų kalba šeštasis tomas, o truputį vėliau — lietuvių kalba aštuntasis tomas ir prancūzų kalba pirmasis tomas.

LKB Kronikos septintasis tomas verčiamas į anglų, ispanų ir prancūzų kalbas ir tomis kalbomis septintieji tomai bus leidžiami 1987 m. rudenį ir skiriami krikščionybės 600 metų sukakčiai paminėti.

LKB Kronikos knygos siunčiamos į 138 valstybes: universitetų ir kolegijų bibliotekoms, spaudai, radijo ir televizijos stotims, katalikų ir nekatalikų vyskupams, vienuolynams, žinių agentūroms, informacijų centrams, kunigų seminarijoms, žymiosioms or-

ganizacijoms, aukštiesiems valdžios pareigūnams ir parlamentarams, kai kuriems užsienio diplomatams ir visoms tarptautinėms organizacijoms.

LKB Kronikos septynių tomų išleidimas ir išsiuntinėjimas, kurių tiražas 38,000 knygų, reikalauja labai didelių sumų lėšų, o Sąjungos valdyba dar neturi nė pusės reikalingos sumos.

Labai prašome visus lietuvius, organizacijas, ypač turtingesnius, skubiai siųsti kiek galima didesnes aukas LKB Kronikos knygoms leisti, nes be Jūsų geitos pagalbos ir didelės paramos tų Kronikos tomų negalėsime išleisti. Darydami testamentus, malonėkite didesnę ar mažesnę sumą įrašyti Kronikos knygoms leisti.

Paaukėjusieji 100 dol. yra Sąjungos amžinį nariai, 1,000 dol. — mecenatai, 5000 dol. ir daugiau — yra mecenatai leidėjai. Aukotojams išduodami kvitai, ir jų aukos atleidžiamos nuo valdžios mokesčių.

Už visus aukotojus kasdien laikomos šv. Mišios.

LKB Kronikos yra pavergtos lietuvių tautos kančių istorija, jų pagalbos šauksmas mums ir pasauliui. Išgirsime tą šauksmą, remkime LKB Kronikos knygų leidimą ir tuo būdu būsime vienybėje su kovojančią ir kenčiančią tautą.

Kronikų dėka Lietuva yra pačiai žinoma laisvajame pasaulyje ir laikoma herojų tauta. Kitų kraštų tikintieji ima Lietuvos tikinčiuosius sau pavyzdžiu ir iš jų mokosi.

Maloniai prašome lietuvių laikraščius šį mūsų prašymą aukoti LKB Kronikos knygoms leisti spausdinti laikraščiuose, o lietuvių radijo programoms pertransliuoti per savo radiją. Už tai būsime labai dėkingi.

Aukus ir įrašymus testamentuose siųsti šiuo vardu ir adresu:

The Society of the
Chronicle of Lithuania, Inc.
6825 S. Talman Ave.
Chicago, IL 60629
USA

RYTŲ LIETUVA

Istorinių bei etnografinių studijų rinkinys.

Redagavo Algirdas M. Budreckis.

Turinys

Pratarmė (Leidėjo žodis) — 7.

Redaktooriaus žodis — 11.

Jonas Puzinas — Vilniaus 650 metų sukaktis — miesto ar Gedimino sostinės? — 17.

Marius Blynas — Rytų Lietuvos senovės paminklai — 39.

Algirdas Budreckis — Įvadas į Rytų Lietuvos Potamonomastiką — 85.

Jerzy Ochmanski — Lietuvos etninė siena rytuose nuo padermių epochos ligi XVI amžiaus — 121.

Zigmas Raulinaitis — Slavų kovos su jotvingiais XII amžiuje — 213.

Marijus Blynas — Senovinės Vilniaus miesto gynybinės sienos — 225.

Algirdas Budreckis — Rytų Lietuvos vaivados ir kaštelionai XV - XVIII amžiais — 247.

Alicija Rugytė — Vilniaus universitetas ir tautinis lietuvių atgimimas — 281.

Algirdas Budreckis — Vilniaus krašto demografinės problemos — 299.

Algirdas Budreckis — Rytų Lietuvos vietovardžių žodynėlis — 339.

Jurgis Gimbutas — Rytų Lietuvos kaimų sodybos ir trobesiai — 371.

Kazimieras Graužinis — Lietuvos konfliktas su Lenkija dėl Vilniaus ir Suvalkų žemių — 447.

Laikinojo Vilniaus Lietuvių Komiteto Memorialas, Įteiktas Lenkijos Vyriausybei 1923 m. rugsėjo 4 d. — 487.

Mykolas Roemeris — Vilnius ir tarptautinė teisė — 503.

Domas Krivickas — Vilniaus klausimas tarptautinės teisės požiūriu — 509.

Mykolas Biržiška — Lietuvos rytų ir pietų sienos — 517.

Zenonas Ivinskis — Lietuvos sienų klausimu: rytų ir pietryčių sienos — 541.

Memorandum on the Eastern and Souther Boundaries of Ethnographic Lithuania — 603.

Šią vertingą knygą galit užsisakyti pas mane: K. Gaižutis, 18108 Hiller Ave., Cleveland, OH 44119, Telef. 1-216 - 481 - 0791.

Knygos kaina su pasiuntimu tik 10 dol.

PATIKSLINIMAS

“Kario” skaitytoja E. Ramanauskienė iš Čikagos praneša, kad 1986 m. “Kario” nr. 8 St. Kuzmickio atsiminimuose neteisingai išspausdinta pavardė “Kisielius”. Turi būti “Kie-

sylys”. Kpt. J. Kiesylis esąs kilęs ne nuo **Dusetų**, bet iš **Daržininkų km.**, **Antazavės vls.** Be to, ji teigia, kad tame plačiame rašinyje ir **brolių karininkų Andriūnų** kilimo vieta nurodyta klaidinga: jie buvo kilę iš Dumblynės (Dumblynės? — Red.) vkm., **Antazavės vls.** Be to, jos laiške įdomi pastaba, kad Andriūnų šeimoje buvo 5 broliai ir 1 sesuo, **trys iš jų buvo Lietuvos kariuomenės karininkai.** Du savanoriai Nepriklausomybės kovų dalyviai. E. Ramanauskienė esanti J. Kiesylio ir Andriūno giminitė.

1986 m. “Kario” Nr. 8 (1625) p. 357, J. Abraičio straipsnyje “Neramioji naktis”, tarp kitko minima, kad Švenčionių apylinkėse nusišovė III bataliono vadas majoras **Valiuškis.**

Majoro S. Valiuškio broliavaikis Antanas Valiuškis (Itn.)praneša, kad jo dėdė mjr. S. Valiuškis, buv. I pėst. pulke III bataliono vadu, mirė Vilniuje 1976 m. liepos 7 d.

ATGARSIS DĖL ST. KUZMICKO-KUZĖS ATSIMINIMŲ

Šio žurnalo nuolatinis bendradarbis A. Grinius atsiųstame per “Tremties trimto” redaktorę laiške apgailestauja, kad St. Kuzmicko atsiminimuose (“Karys, 1986 m. Nr. 8, 9 ir 10”) rašoma ne GUSARAS, bet HUSARAS, o ir jo paties rašytame nekrologe apie a. a. J. Juodį redaktorius šio žodžio raidę “G” pakeitė į “H”. “Ar tai “Gusarai” jau yra blogas vardas?” — klausia jis.

Redaktorius nesvarstė nei žodžio lietuviškumo, nei jo skambumo, nei jo grožio. Turiu trejetą lietuvių kalbos žodynų, ir jie visi įpreigoja šį žodį rašyti su “H”. Šitai rašoma jau bene nuo 1938 m.

Savo laiške A. Grinius pateikia vieną informaciją, vertą paminėti St. Kuzmicko atsiminimų pabaigoje.

Jis rašo, kad 1939 m. Respublikos Prezidentas savo aktu 1-jį gusarų Didžiojo Lietuvos Etmano Kunigaiškščio Jonušo Radvilos pulką pavadino 1-ju. Husarų Kunigaiškščio Jonušo Radvilos pulku. (Įsakymas pulkui

1939 m. spalio 7 d. Nr. 306, str. 1.), o jau Liaudies kariuomenės įsakymu (Nr. 225, str. 1) 1940 m. liepos 25 d. pavadintas 1-ju **Husarų pulku.**

Red.

Atkelta iš psl. 73)

dienų neveikia — reikia taisyti, o kovotojas alksta.

Pirmą virtuvių medžioklės naktį jų buvo nukauta 55 ir maždaug 3 divizijos kovotojų keletą dienų buvo be šilto maisto prie -40° šalčio.

Tai taip, palyginant, maža mungustė nugalėjo milžinišką ir labai nuodingą kobrą.

Suomussalmi, Raate kovų rajone, suomia paėmė 43 tankus, 70 lauko patrankų, apie 270 sunkvežimių, apie 300 kulkosvaidžių, apie 6000 šautuvų ir automatų, daug šaudmenų ir kitokio karinio turto. Dėl gilaus sniego žuvusių skaičius buvo sunku nustatyti. Suomių manymu iš 163 ir 44 divizijų rusai neteko apie 22,000 kovotojų, suomių žuvo apie 2700. Į suomių rankas pakliuvo apie 1300 belaisvių, bet 44-tos divizijos vado Vinogradovo jų tarpe nebuvo.

Raate kautynėse suomių smulkūs daliniai, plačiai išsisklaidę suderintais veiksmais, neišstatydami savęs į priešų naikinančią ugnį, paėmė iniciatyvą į savo rankas, sudarydami rusams įspūdį, kad jie jau apsupti ir priešintis būtų neprasminga.

Šia proga pateikiu mažą pavyzdėlį iš lietuvių liaudies išminties: Mažas kelms didelį vežimą apverčia, arba — maža gyvatė ir jautį užmuša. Taip ir kautynėse — drąsūs veiksmai arba taiklūs keli pradiniai šūviai dalinai jau atšaldo puolancio priešų nuotaiką. taip ir Suomussalmi dviguboje operacijoje rusų kvailai drąsūs ėjimai sugadino visą sumanymą laimėti. Buvo kritiška padėtis: abi pusės vienodai kovojo, abi pusės buvo alkanos, abi pusės kovojo labai sunkiose oro sąlygose, siekdami pergalės.

R. Gintautas

TREMTIES TRIMITAS

Redaguoja S. Kaunelienė
531 W. Grand Blvd., Detroit, Mich. 48216
Šiuo adresu siųsti visą Tremties trimitui skirtą medžiagą

Vasario Šešioliktąją TREMTIES TRIMITAS sveikina visus gyvuosius savanorius — kūrėjus, kurie iškovojo Lietuvai Nepriklausomybę, su pagarba lenkiame galvas, minėdami laisvės kovose žuvusius. Mes, jų palikuonys, iš jų žygių semkimės stiprybės. Sekime jų pavyzdžiu - mylėkime Lietuvą labiau už savo gyvybę

TARP SKAUSMO IR VILTIES

Balys Gaidžiūnas

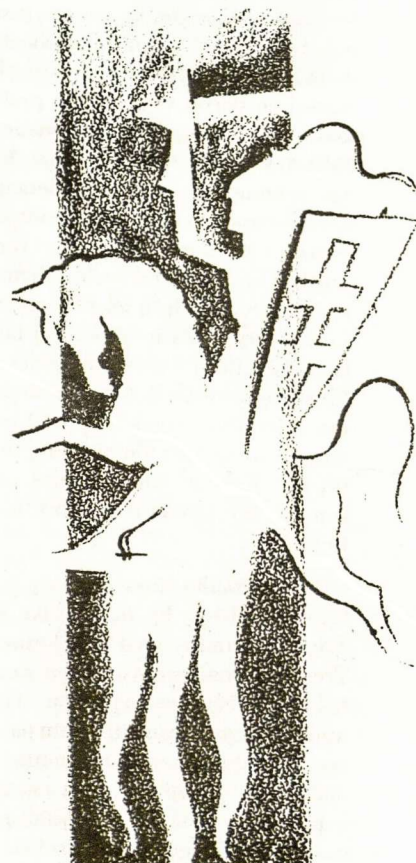
(Iš rinkinio "ir Saulėtos ir Rūsčios Dienos")

Einu šio miesto gatvėm,
Kur mes kasdien praeinam,
O nematau—
Nei mūsų svetimų,
Nei rėkiančių šviesų,
Nei svetimos dainos girdžiu,
O begalinėj tolumoje įžiūriu—
Sudegintas tėvų sodybas,
Išrautus sodus,
Ir kryžių žemėj kryžių skausmą.

Ten, išdraskytoj tėviškėj,
Kur tebeverkia lūžę medžiai,
Ant akmenuoto tako
Vienplaukė motina man moja.
Baltuos plaukuos žalia šakelė,
Balta skarelė rankoj,
Marga lininė liemenėlė,
O iš jos balto veido
Į žemę kraujas laša.
Reikia skubėt,

Vienatvėj gražesnio žodžio paieškot,
O motina geroji
Iš tolumos man šaukia:
Pabūk tenai,
Pasėk ko mes čia sėt negalim,
Aš skarele sava
Ir ašarą nušluostysiu,
Ir kraują išdžiovinsiu.
—Einu šio miesto gatvėm,
Nešuos praetitį,

Nešuos ir pareigą tėvynei.
Tebegirdžiu ką sakė motina
Stovėjusi ant akmenuoto
Mūsų amžių tako.
Žinau, ir tu girdėjai,
Tavoji motina ir tave šaukė.
Tat kelkimės!
Dievo valia prašyodus žemė,
O motinos valia
Reikia išeit į naują sėją!

MIELOS SESĖS, BRANGŪS BROLIAI!

Jau pradėjome pirmuosius žingnisi naujais 1987 metais. Norėčiau išreikšti savo pageidavimus, prašymus ir pasiūlymus. Juk LŠST veikla yra kiekvieno šaulio rūpestis. Kad veikla būtų naši, duotų gerų rezultatų, pateisintų S-gos egzistenciją, reikia vienybės, susiklausymo ir drausmės. Jei šių elementų nebus, vietoj organizacijos bus pavienių asmenų grupė, kurios niekas neriš, kuriems nebus taikomi organizacijos nuostatai. LŠST išaugo bent keliuose kontinentuose. Vienur veikla gyvenė, daugiau pasiekama, kitur jaučiamas nuovargis. Ieškokime būdų veiklą pagyvinti. Mūsų veikla čia daugiausia kultūrinė ir reprezentacinė. Dirbti kultūrinį darbą, reprezentuoti savo tautą, S-gą ir būti savo pavergtos Tėvynės ambasadoriais galime kiekvienas: jaunas, vyesnis ir senas. Svarbu dirbti sutartinai. Skaitydami T. t. matote, kad LŠST varo gilią kultūrinio darbo vagą. Mano prašymas — kiekvieną kuopų ar vienetų kultūrinį darbą užfiksuokime T. t. Aprašykime ir savo korespondencijas išryškinkime to renginio nuotraukoms. Visą korespondenciją turiau gauti iki kiekvieno mėnesio 5 dienos, jei norime, kad tilptų sekančio mėnesio numeryje. Pasiprašykime į talką jaunimą. Jie mėgėjai fotografuoti. Mūsų šauliai veteranai turi prisiminti iš šauliškos veiklos Nepriklausomaj Lietuvoj, turi įdomių senų nuotraukų. Rašykite, duokit senas nuotraukas, bus įdomu ir patiems, ir kitiems.

Turime šaulių eilėse rašytojų, poetų, žurnalistų. Jų indėlis iki šiol Tremties trimite buvo labai liesas. O Tremties trimitas mūsų visų organas, tad mūsų visų pareiga jį padaryti įdomiu, kad ir po mūsų kiti galėtų pavarstyti, pasigrožėti nuotraukomis, su malonumu paskaityti mūsų rašytojų ir poetų kūrinius. Kviečiu į talką visus. Tiesa, T. t. nei už straipsnius, nei kitą medžiagą honorarų nemoka,

todėl juo labiau vertinami ir brangi-nami. Prašau vienetų vadovus savose vietovėse išjudinti visus.

Jau tur būt visi spaudoj pastebėjo, kad ilgus metus amerikiečių teisme užsitęsusi LB ir Reorganizuotos Bendruomenės byla nutraukta, abi pusės susitarė, Tai buvo slogutis, kuris slėgė visus.

Tačiau dar turime atvejų, kurie nedaro mums kaip lietuviams garbės. Dar mėgstame pasidrabstyti purvais, mėgstame anoniminius laiškus. Lietuvoj, būdami vaikai, supykę nusiūsdavo balandinį atviruką. Bet buvome vaikai, nepagalvodavome, kad tuo nedarome garbės sau ir įskaudiname asmenį, kuris tą atviruką gauna. Dabar esame suaugę, subrendę ir dažnai pasenę ir jei siunčiame anoniminių laišką, norėdami pažeminti garbingą asmenį, padarome didelę žalą ir sau, ir tam asmeniui. Būkime garbingi. Pakank, kad kiti mūsų tautą purvais apmėto...

Džiūgu, kad LŠST ir atskiros kuopos remia spaudą, jaunimo organizacijas, įvairius žygius ir konferencijas. Gražu ir prasminga.

Gražu, kai drausmingi uniformuoti šaulių daliniai dalyvauja įvairiose iškilmėse, tuo reprezentuojame save, savo organizaciją ir tautą. Visa tai daroma mūsų šūkio "Visa Nepriklausomai Lietuvai" dvasioje.

T. t.

PATAISYMAS

1986 m. gruodžio mėn. nr. 468 p. Vinco Tamošiūno straipsnyje "Grįžkime į siaubingąją naktį" yra sekančios klaidos.

Ketvirtos pastraipos trečioj eilutėj turi būti: buvo išžudyta 200-300 lietuvių šeimų.

To paties puslapio paskutinėj pastraipoj, antroj eilutėj turi būti milicijos rūsų buvo uždaryta 30 vyrų ir moterų.

T. t.

TRADICINĖS BENDROS KŪČIOS DETROITE

Švyturio Jūrų šaulių kuopa tradicines Kūčias buvo surengusi gruodžio 21 d. Šv. Antano parapijos salėje. Salės priekyje stovėjo gražiai papuošta šiaudinukų papuošalais Kalėdų eglutė, prie jos stovėjo dvi baltos žvakės, stalai papuošti gėlėmis, uždengti baltomis staltiesėmis ir apkrauti gausiai įvairiais maisto patiekalais.

Švyturio Jūrų šaulių kuopos pirmininkas Bronius Valiukėnas pasveikino kuopos vardu į Kūčias gausiai atvykusius svečius tardamas: "Mes broliai ir sesės, šiandien susirinkome į šią salę, kad susėdę prie bendro stalo galėtume pasidalinti mintimis tų Kūčių, kurias prieš daugelį metų švėsdavome savo šeimoje, Lietuvoje. Kūčios, mums lietuviams, yra tradicinė šventė, prašau — jauskitės esą mūsų šauliškos lietuviškos šeimos nariais, nors mūsų šeimos išblaškytos po visą pasaulį, tačiau mūsų mintys skrieja į mielą tėvynę Lietuvą, kurioje palikę mūsų broliai ir sesės vargsta kesdami okupacijos naštą ir vietoje džiaugsmo ašaroja. Kūčios yra ne vien religinė šventė, bet kartu ir tautinė. Joje prisimename ir tuos, kurie paaukojo savo gyvybę dėl Lietuvos laisvės ir tuos, kurie ištremti į Sibirą žuvo arba ir toliau yra kankinami koncentracijos stovyklose. Valgydami Kūčias, nuklyskime nors vienai minutei į mūsų Tėvynę ir prisiminkime ten likusius savo artimuosius".

Žuvusiems dėl Lietuvos laisvės prisiminti žvakę uždegė LŠST Jūrų vadas Mykolas Abarius, o išvežtuosius į Sibirą ir žuvusius arba kankinamus — žvakę uždegė dr. Algio ir Birutės Barauskų duktė Danutė.

Maldą prieš Kūčias sukalbėjo parapijos klebonas kun. Alfonsas Babonas. Po maldos laužėme plotkeles, linkėjome vienas kitam linksmų Kalėdų švenčių ir sveikatingų laimingų Naujų Metų!

Mykolas Abarius pasakė skirtą šioms Kūčiosm kalbą; jis joje Kūčias jungė su tautiniais jausmais.

Michigano LB apygardos ramovėnų ir žurnalistų Detroito skyriaus pirmininkas Vytautas Kutkus pasveikino atsilankiusius su šventėmis paminėtų organizacijų vardu.

Danutė Barauskaitė padėklamavo eilėraščių "Prie Kūčių stalo" ir paskambino pianinu tris dalykus. Ilgi plojimai. Tai jauna visuomenės veikėja Detroito.

Bronius Valiukėnas palinkėjo linksmų Kalėdų švenčių ir laimingų Naujų metų! Palinkėjęs padėjo moterų vadovei Onutei Selenienei ir jos talkininkėms už Kūčių paruošimą ir joms talkininkavusiems vyrams — Mykolui Abariui, Romui Macioniui ir Baliui Telyčėnui.

Moterų vadovė Onutė Selenienė savo padėkos žodyje paminėjo aukotojas ir talkininkes. Grybus Kūčioms paaukojo Stefanija Telyčėnienė ir Kilmokienė. Darbe talkininkavo: Onutė Abarienė, Elena Bražiūnienė, Salomėja Grigaitienė, Sofija Sirutienė, Liuda Macionienė, Bronė Vasiliauskienė, Stefanija Telyčėnienė, Ona Kašėlienė ir kt.

Mykolas Abarius pasveikino Kūčių vakarienių dalyvaujančius jubilaitus: Vytautą Kutką, švenčiantį šįandien 70-ąjį gimtadienį ir Stefaniją Telyčėnienę, vakar atšventusią gimtadienį.

Kūčios buvo turtingos ne tik savo maisto patiekalais, bet ir gausiu svečių atsilankymu. O jų buvo tikrai daug, natoli šimtinės.

Pavalgę Kūčių vakarienių, svečiai geroje nuotaikoje palengva skirstėsi namo, laukdami kitų metų ir kitų gražių Kūčių.

a.g.

ČIKAGOS DAUKANTENŲ KŪČIOS

Artėjančių Šv. Kalėdų išvakarėse, gruodžio m. 14 d. Čikagoje, Šaulių namuose, Gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopa sėkmingai surengė prieškalėdinį, Kūčių vakarienių apraiškų dvasioje, renginį.

LŠST CV-bos I-sis vicepirm. V. Išganaitis ir Gen. T. Daukanto j. š. kuopos pirm. E. Vengianskas įžiebė kalėdinę eglutę kuopos kūčių vakarienių metu. Nuotr. A. Aleksandravičiaus

3 val. p.p. į salę, su Kalėdų Senelio krepšiu skirtomis dovanomis, gausiai rinkosi kuopos nariai, šauliai, jūrų šaulių veiklos rėmėjai ir svečiai, kurių su vaikais susidarė gera šimtinė. Visų atvykusių laukė puošni Vytauto Didžiojo rinktinės moterų lietuviškais ornamentais išpuošta ir šiaudinukais gausiai apkabinėta didžiulė eglė ir tradiciniais Kūčių patiekalais apdėti stalai. Šio renginio šeiminkai Gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopos vadovybės pareigūnai, jūrų šaulės-iai pasitiko svečius. Skambėjo lietuviškos kalėdinės muzikos bei giesmių džiaugsmingi garsai. Atvykus kvieštiems svečiams — LŠST vyr. kapelionui tėv. J. Borevičiui, S.T. Sąjungos CV-bos I-jam vicepirm. V. Išganaičiui, Garbės pirm. A. Raudžiui, Alatos pirm. T. Blinstrubui, LKVS

“Ramovė” pirm. K. Juškaičiui su ponia, LDK Birutės dr-jos pirm. M. Babickienei su palydovėmis, Cicero Klaipėdos jūrų šaulių kuopos pirm. J. Mikuliui su grupe narių ir jūrų kpt. B. Krištopaičiui, visi sėdosi prie stalo. Pradėta programa.

Kuopos pirm. E. Vengianskas, pasveikinęs gausiai susirinkusius, pravedė tradicines, lietuviškai širdžiai jautrias, kalėdinių žvakučių uždegimo apeigas. Kviečiami žvakutes uždegė: mirusiu Gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopos narių ir visų šaulių amžinam prisiminimui — vyr. kap. tėv. J. Borevičius, S.J., žuvusiems Lietuvos laisvės kovose kariams, šauliams ir partizanams prisiminti — ramovėnų pirm. K. Juškaitis, už iš-tremtuosius koncentracijos lageriuose bei kalėjimuose kenčiančius bro-

lius ir seseris — birutininkių pirm. M. Babickienė, prisimenant lietuvius jūreivius pasaulio vandenynuose plaukiojančius po svetima vėliava — jūr. kpt. B. Krištopaitis ir už pavergtą Tėvynę Lietuvą bei po platųjį pasaulį išblaškytus jos vaikus. — Altos pirm. T. Blinstrubas. Kalėdinę eglutę, savo įvairiaspalvėmis spindinčiomis šviesomis, visur jungiančią į bendrą ir vieningą lietuvišką šeimą tą vakarą, su broliais ir sesėmis pavergtoje tėvynėje bei visame pasaulyje, įžiebta Są-gos vicepirm. ir Vytauto Didžiojo rinktinės pirm., garbės narys V. Išganaitis. Šios jautrios ir jausmingos žvakučių uždegimo bei kalėdinės eglės įžiebimo apeigos baigiamos visiems dalyvavusiems sugiedojus tautinę giesmę "Lietuva Brangi".

"Lietuva Brangi" giesmės garsams nutilus tėv. J. Borevičius, S. J. sukalba kalėdines maldas, palaimina Kūčių vaisės ir, visiems sugiedojus kalėdinę giesmę, buvo laužiamos plotkelės ir linkima vieni kitiems džiaugsmingų bei linksmyų ir nuotaikingų Šv. Kalėdų. Visus pagauna linksma šventinė nuotaika, vyrauja broliškos ir seseriškos meilės, taikos ir bendrai išgyvenamo džiaugsmo dvasia.

Pradedamos Kūčių vaisės. Vaisinama tradiciniais kūčių valgiais, kurių tą vakarą buvo daugiau negu dvylika. Ir ko čia ant stalų nebuvo?! Buvo įvairiai pagamintų silklių, žuvies, kisielių, sližikėlių, kelių rūšių vinigreto, saldžių įvairiaspalvių drebučių, pyragų, na kas norėjo, galėjo ir vynelio paragauti. Gausūs, skanūs ir įvairūs su pasninku paruošti maisto gaminiai aiškiai rodė ne tik jūrų šaulių moterų vaišingumą, bet ir didelius kulinarinius sugebėjimus.

Vaišėm įpusėjus, kuopos pirmininkas E. Vengianskas dalyviams pristato Vytauto Didžiojo šaulių rinktinės dainininkių grupę: A. Latonię, F. Braunię, M. Radzevičię, A. Rastię, S. Rudokię, J. Paškevičię ir E. Aleknię, vadovaujamą muz. J. Sodaičio. Jos pagiedojo kelioliką kalėdinių giesmių, pateikė visiems

Vytauto Didžiojo šaulių rinktinės moterų dainininkių grupė, giedojusi kalėdines giesmes daukantėnų Kūčiose. Prie piano — grupės vadovas muz. J. Sodaitis. Priekyje — kuopos pirmininkas E. Vengianskas, pravedęs programą. Nuotr. A. Aleksandravičiaus

dalyviams malonią staigmeną. Jų gražiai ir darniai, skambiais balsais, pagiedotos giesmės sudarė pakilią Šv. Kalėdų nuotaiką ir su pdėka buvo išklaustytos.

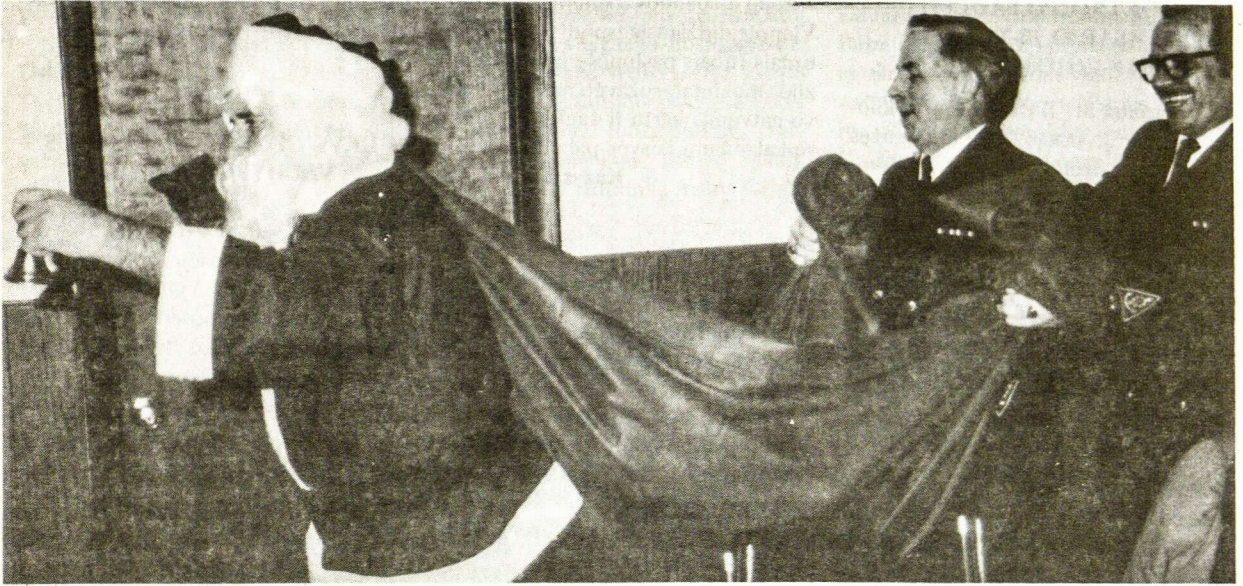
Giesmių garsams nutilus, staiga pasigirdo garsūs varpelio skambėjimas ir į salę, didžiausią maišą ant pečių nešinas, dviem jūrų šauliams padedant, atvyksta su dovanomis Kalėdų Senelis (j. š. V. Zinkus), to vakaro svečius ir šaulius su Šv. Kalėdom pasveikinti. Ir kiek visiems buvo džiaugsmo! Kalėdų senelis dovanomis apdalino visus — didelius ir mažus, senus ir jaunus, šaulius ir svečius... Visiems dovanų užteko ir net kitoms Kūčioms paliko. Tuomi Gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopos 1986-jų metų prieškalėdinio renginio — Kūčių vakariinės programa buvo baigta.

Programą išsėmus, pasivaišinus ir su Čikagos jūrų šauliais ketvertą valandų smagioje šventinėje nuotaikoje pobuvojus, dalyvavę dėkingi kuopos moterų vadovai U. Zinkienei, jos pa-

vaduotojai M. Gydienei — už puikių Kūčių vaišių suorganizavimą; jūrų šaulėms: A. Aleksandravičienei, P. Mikštiei, R. Darienei, G. Kuzmieniei, G. Martinkienei, M. Malas, A. Janušauskienei, H. Martinkienei, A. Malėtienei, B. Rusteikienei, J. Skvarčienei ir A. Kernagienei už skanių patiekalų pagaminimą; Kalėdų seneliui — V. Zinkui už gausias dovanas; Vytauto Didžiojo šaulių rinktinės dainininkėms ir jų vadovui J. Sodaičiui — už gražiai pagiedotas giesmes; kuopos renginių vadovui V. Utarai, renginio tarnybos pareigūnams — N. Martinkui, J. Marui ir J. Utarai, Gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopos vadovybei bei šauliams — už suteiktą malonią progą pakilioje dvasioje sulaukti Šv. Kalėdų, skirstėsi kas sau į namus, išsinešdami geriausius kalėdinius ir 1987 -siems Naujiesiems metams, ilgai atmintinus, Čikagos jūrų šaulių sveikinimus ir linkėjimus.

Gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopa, sėkmingai besireišianti šauliškoje veikloje Čikagoje, šiuo prieškalėdi-

Kalėdų senelis — j. š. V. Zinkus, talkininkaujamas jūrų šaulių N. Martinkaus ir J. Maraus, su dovanomis atvyksta į Gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopos 1986 m. Kūčių vakarienę. Nuotr. A. Aleksandravičiaus

niu — Kūčių vakarienės renginiu ir gruodžio m. 20 d. kuopos moterų su dovanomis apsilankymu Lemont, Ill. Šv. Šeimos seselių kazimieriečių išlaikomuose lietuvių senelių namuose, ten gyvenančius lietuvius senelius ir seseles kazimierietes pasveikinti Šv. Kalėdų proga, baigė savo 1986-ųjų metų veiklą ir įžengė į naujus, 25-kių metų kuopos gyvavimo sukakčiai pasiruošiamuosius metus, kurie iš kuopos narių ir vadovybės pareikalaus daug asmeninio pasišventimo ir darbo, kad Čikagos jūrų šaulių kuopos dvidešimts penkių metų veiklos sukaktis būtų tinkamai paminėta.

Tad geriausios sėkmės ir gero vėjo Gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopai 1987-isiais Naujaisiais metais!

J.Š.

Gen. T. Daukanto jūros šaulių kuopos moterys, sėkmingai paruošusios 1986 m. kuopos Kūčių vakarienės vaises. 1-je eilėje, paskutinioji iš dešinės kuopos moterų vadovė U. Zinkienė. Nuotr. A. Aleksandravičiaus

Skaitydamas “Tremties trimytą”, jausk pareigą paremti “Kario” leidimą

DETROITO ŠAULIAI VASARIO 16-TOSIOS GIMNAZIJOS RĖMĖJAI

Pavarčius St. Butkaus šaulių kuopos archyvą, rastas 1964 m. gegužės mėn. 11 d. protokolas Vasario 16-tosios gimnazijos rėmimo reikalui. Jame išvardinti šie pirmieji gimnazijos rėmimo iniciatoriai: Marija Bajorūnienė, Feliksas Motuzas, Liucija Puskepalaitienė, a.a. Juozas Tamošiūnas, Vincas Tamošiūnas, Stasė Urbonienė, Petras Vedeika ir gimn. atstovas iš V. Vokietijos kun. Liubinas. Susirinkime pakartotinai nutarta visomis išgalėmis gimnaziją remti ir pradėtas aukų vajas, tęsiamas iki šiai dienai.

Prie Dievo Apvaizdos parapijos aukų rinkimą organizavo Marija Bajorūnienė, prie Šv. Antano — Petras Vedeika.

1975 m. Petrui Vedeikai nuolatiniam apsigyvenimui persikėlus į Floridą, Stasio Butkaus kp. pirmininko Vinco Tamošiūno paprašytas iki šiol šias pareigas eina š. Kazys Sragauskas.

Vasario 16-tosios gim. rėmėjų 55/56 būreliuose yra daugiau kaip 60 asmenų. Surinktos aukos per Balfą persiunčiamos gimnazijai. Rėmėjai gauna iš Balfo pakvitavimus. Visi atskaitomybės duomenys atskiroje byloje.

Gimnazijai pasiūsta 1963 m. \$741.18, 1984 m. — \$929.-, 1985 m. — \$1000.- ir 1986 m. — 1590.-. Iš patiektų duomenų matyti, kad rėmėjų dosnumas kasmet didėja.

1986 m. stambiausieji aukotojai: po \$100.— St. Butkaus šaulių kp., Detroito Lietuvių kultūros klubas, Matas ir Elžbieta Baukiai, Benius Norkūnas ir Česys ir Ona Šadeikos. Kiti po mažiau. Be to, Stasio Butkaus šaulių kuopa per Tautos fondą pasiuntė \$500.- gimnazijos mokinių kelionės išlaidoms padengti į Vienos konferenciją. Viso jų kelionė kainavo \$2000.-, tad St. Butkaus kp. užmokėjo ketvirtadalį kelionės išlaidų.

Kaip iš spaudos atsiliepimų matyti, Vienoje didžiausią įspūdį padarė tautiniais rūbais pasipuošę jauni gimnazijos mokiniai. sužavėti austrai žygivo gatvėmis kartu ir šaukė su visais, reikalaudami laisvės pabaltiečiams.

Kazys Sragauskas

MELBOURN, AUSTRALIJA

DLK VYTENIO ŠAULIŲ KUOPOS GEGUŽINĖ

1986 m. gruodžio mėn. 6 d., šiltą šeštadienio popietę, šaulės Onutės Szentimrey sode, Melbourno priemiestyje Altonoje, DLK Vytenio kuopos Moterų sekcija suruošė smagią ir turtingą gegužinę.

Susirinkus šauliams ir svečiams, apie 1 val. p.p. prasidėjo vaišės ir pasikalbėjimai. Šaulys Pr. Bartaška svečius linksmo muzika iš magnetofoninių juostelių.

Svečiai vaišinosi sode po didelių medžių šakomis ir garaže. Š. Onutė pagamino labai skanius pietus. Atsigaivinimui buvo šalto alaus.

Po pietų kuopos moterų sekcijos vadovė š. A. Galiauskiene padėjo visiems dalyviams, nes savo atsilankymu jie parėmė kuopos veiklą. Trumpą žodį tarė kp. vicepirmininkas J. Kvietelaitis ir š. Vikt. Pleškūnas. Jie ragino būti vienigais, nepasiduoti kiršintojams ir dirbti kilnų šaulišką darbą. Š. Pr. Bartaška padėjo Moterų sekcijai už gražų darbą.

Buvo labai turtinga loterija. Šauliai ir svečiai bandė savo laimę. Atsiradus muzikantui ir armonikai, Onutės sodelyje skambėjo lietuviškos dainos ir muzika. O didžiausiame garaže svečiai toliau vaišinosi, girksnojo alutį ir linkėjo vieni kitiems sveikiems sulaukti šv. Kalėdų ir laimingų Naujų 1987 metų.

Šį gegužinę buvo suruošta Moterų sekcijos vadovės š. A. Galiauskiene ir š. Onutės Szentimrey pastangomis. Šauliškas aciu joms. Svečius alumi

vaišino kp. sekretorius Bronius Kaminskas. Aciu visiems dalyviams.

Pr. Bartaška

LKVS DETROITO SKYRIAUS VALDYBOS POSĖDIS

1987 m. sausio 4 d. įvyko Šv. Antano parapijos klasėje. Atidarė skyriaus pirmininkas Vytautas Kutkus, praeito valdybos posėdžio protokolą paskaitė sekretorius Romas Macionis. Protokolas priimtas be pataisų. Lietuvos Kariuomenės minėjimo apyskaitą paskaitė išdinininkas Antanas Vaitenas. Posėdyje buvo aptartas Klaipėdos krašto prie Lietuvos prisijungimo minėjimas ir pasiskirstyta darbas.

Spaudai paremti paskirta aukų Draugui, Dirvai, Laisvajai Lietuvai, Kariui. Taip pat Vasario 16 proga Altui ir Lietuvų Bendruomenei. Posėdyje dalyvavo skyriaus valdybos nariai, savanorių, šaulių ir birutiečių atstovai.

STASIO BUTKAUS ŠAULIŲ KUOPOS VALDYBOS POSĖDIS

Stasio Butkaus šaulių kuopos valdybos posėdis įvyko 1987 m. sausio 2 d. Kazimiero Sragausko namuose. Atidarė kuopos pirmininkas Vincas Tamošiūnas ir posėdžiui pravedė pakvietė kuopos vicepirmininką Edvardą Milkauską, kuris perskaitęs darbotvarkę sekretoriauti pakvietė Joną Bartkų. Praeitų metų kuopos narių visuotinio susirinkimo protokolą perskaitė vicepirmininkė, Tremties trimo redaktorė Stefanija Kaunelienė.

Vincas Tamošiūnas pranešė, kad Matildos Mėlienės knyga "Kryželiai Arktikoje" anglų kalba Morkūno spaustuvėje baigiama spausdinti ir greit bus išleista. Spausdinimo darbus prižiūri LŠST pirmininkas Karolis Milkovaitis. Vasario 16 gimnazijai remti būreliai, kuriems vadovauja Kazimieras Sragauskas, pereinamais metais surinko ir Vasario 16 gimnazijai pasiuntė 1,500.00 dol., pasiūlė jam

pareikšti padėką, plovimais tas ir buvo padaryta.

Spaudai paremti paskirta: Kariui, Draugui, Dirvai, Laisvajai Lietuvai, Tėviškės žiburiams ir Lituanus po 50.00 dol. Australijos jaunimo suvažiavimui 100.00 dol. Kuopos metinis susirinkimas numatytas 1987 m. balandžio 2 d. Šv. Antano parapijos salėje. Mišios už a.a. Juozo Tamošiūno sielą, 8-rių metų proga, aukojamos sausio 4 d. 10:30 Šv. Antano parapijos bažnyčioje.

Danutė Petronienė paprašyta atkurti kanklininkų būrelį.

Kuopos pirmininkas Vincas Tamošiūnas iki balandžio 25 d. išėina atostogų, pareigas eis vicepirmininkas Edvardas Milkauskas. Posėdyje dalyvavo 9 valdybos nariai ir 2 svečiai.

Po posėdžio buvo atšvestas Genovaitės Bulotienės vardadienis ir Naujų metų pradžia.

NAUJAS LŠST TRAKŲ RINKTINĖS NAUJOJE ANGLIJOJE PIRMININKAS

1986 metų gruodžio 6 d. lietuvių klubo patalpose, 67 Vernon g-vė, Worcester, Mass., įvyko Rinktinės suvažiavimas, kurį atidarė rinktinės pirmininkas Vladas Bajerčius. Jis sudarė sekančią dienotvarkę: 1. Vėliavų įnešimas, 2. Prezidiumo ir sekretoriato pakvietimas, 3. Invokacija ir mirusių šaulių pagerbimas, 4. Himnas, 5. rinktinės pirmininko žodis ir rinktinės vėliavos perdavimas pirmininkaujančiam, 6. Suvažiavimo pirmininko žodis, 7. Apdovanojimai, 8. Suvažiavimo darbotvarkės priėmimas, 9. Sveikinimai, raštu ir žodžiu, 10. Praėjusio suvažiavimo protokolo skaitymas ir jo priėmimas, 11. Rinktinės pirmininko pranešimas, 12. Rinktinės išdininko pranešimas, 12. Kontrolės komisijos pranešimas, 14. Rinkiminės komisijos pranešimas, 15. Diskusijos dėl pranešimų, klausimai ir sumanymai, 16. Vėliavos perdavimas naujam rinktinės pirmininkui, 17. Naujo rinktinės pirmininko žodis, 18. Suvažiavimo uždarymas.

Įnešus Amerikos, Lietuvos, Trakų rinktinės, Martyno Jankaus-Brocktono, Jono Vanagaičio-Bostono, dr. Vinco Kudirkos-Worcesterio kuopų vėliavas, į prezidiumą pakvietė LŠST garbės šaulį inž. Juozą Stašaitį, rinktinės kapelioną kun. Rafaelį Šakalį, OFM, r-tinės išdininką Artūrą Grigalaušką.

Pirmininkauti pakvietė Dr. V. Kudirkos k-os g.š. vice-pirm. Kazį Česną, o į sekretoriatą dr. V. Kudirkos k-pos sekretorę Janiną Miliauskienę ir Martyno Jankaus kuopos sekr. Stasę Gofensienę.

Sugiedojus himną ir kapelionui sukalbėjus invokaciją ir susikaupimo minute pagerbus mirusius, rinkt. pirm. Vladas Bajerčius, perdavė simboliniai rinktinės vėliavą posėdžio pir-kui K. Česnai.

Apdovanojimus įteikė Vl. Bajerčius: Jono Vanagaičio kuopos ir š. Janei Bajerčienei ir dr. V. Kudirkos k-pos š. Kaziu Kriaučiūnui, Šaulių žvaigždės medalį — Pranei Milerienei, Martyno Jankaus k-pos, Mildai Norkūnienei ir Viktorijai Alytienei, dr. V. Kudirkos k-pos, Padėkos lapus gavo: Povilas Tyla, Aleksandra Dubauskienė, Pranė Milerienė, Ona Pajedienė, Izabelė Parulienė ir Ona Eikiniene.

Suvažiavimą raštu sveikino LŠST pirmininkas g.š. Karolis Milkovaitis ir Vytauto Didžiojo šaulių rinktinės pirmininkas Vladas Išganaitis. Rinktinės pirm. Vl. Bajerčius, išsamiai pranešė apie savo trijų metų veiklą. Padėjo kuopoms ir rinktinės valdybai už bendradarbiavimą, linkėjo naujai valdybai ir išrinktam naujam rinktinės pirmininkui sėkmės.

Rinktinės išdininkas A. Grigalauškas pranešė, kad kasoje yra \$1.999.00. Rinktinės komisijos pirmininkas Vytautas Ilgūnas pranešė, kad balsavo 90%. Į Trakų rinktinės pirmininkus kandidatavo trys: Dubauskas Aleksandras, 2. Stašaitis Juozas, 3. Algirdas Zenkus, kuris gavo daugiausia balsų ir buvo išrinktas, Naujų Trakų rinktinės pirmininku. Į r-tinės v-

bą buvo 9 kandidatai. Išrinkti: Meilus Eduardas, sr., Gofensienė Stasė ir Pulminskas Petras. Į revizijos komisiją išrinkta: Ronaldas Baranauskas, Arūnas Grigalauškas ir Petras Šakalys. Rinkiminė komisija buvo iš dr. V. Kudirkos k-pos: pirmininkas V. Ilgūnas ir nariai: Vytautas Abromavičius ir H. Ulrichas.

Suvažiavimo pirm. K. Česna perdavė naujai išrinktam Trakų Šaulių rinktinės pirmininkui Al. Zenkui rinktinės vėliavą, kurią priimdamas, A. Zenkus padėkojo už pasitikėjimą ir kvietė ne tik naują valdybą, bet ir visus šaulius glaudžiai bendradarbiauti su rinktine. Prašė kunigą Rafaelį ir toliau likti rinktinės kapelionu. Inž. J. Stašaitis, priminė, kad, artinantis 600 metų Krikščionybės sukakčiai, šauliai aktyviai prisidėtų prie minėjimo. Išdiskutavus klausimus ir pasiūlymus, išnešus vėliavas, kuopos pirmininkas prašė, kad visi dalyvautų 15-kos metų kuopos bankete-vakarieneje. Pirmininkaujantis susirinkimą uždarė.

Dr. Vinco Kudirkos kuopos 15-kos metų sukakties minėjimo vakariene prasidėjo 7 v.v. Pirmininkas Algirdas Zenkus pakvietė Šv. Kazimiero parapijos kleboną kun. A. Miciūną, MIC sukalbėti maldą, po to prasidėjo vaišės, o pirmininkas, sakė, kad jis jau daug kalbėjo apie kuopos veiklą per 10 metų sukaktį, tai dabar visko nekartos. Pakvietė inž. J. Stašaitį pakalbėti, nes jis su s. Birute Šakeniene dalyvavo pirmam — steigiamam kuopos susirinkime, kurį Worcesteryje pradėjo Mateika, dalyvaujant apie 15 asmenų, kurie įstojo į kuopą. Sekretorium buvo Al. Zenkus, o Mateika, buvo išrinktas dr. V. Kudirkos kuopos pirmininku. Kuopa augo nariais ir savo veikla užėmė Worcesteryje žymią vietą. Prie Šv. Kazimiero bažnyčios pastatė paminklą, prie kurio tautinių švenčių ir Baisiojo birželio minėjimą metu, vyksta iškilmės, padedant vainiką, klebonui sukalbant maldą, o organizaciją atstovai taria žodį apie tos dienos reikšmę.

Kiekvienais metais kuopa surengia koncertą, pakviesdama žymius programos atlikėjus — solistus, ar choristus, kuriuos Worcesterio visuomenė šiltai sutinka. Kuopa rengia kasmet ekskursijas, kurios turi didelį pasisekimą, kad net reikia dviejų autobusų — pavyzdžiui į Vašingtoną, D.C. Gaila, ten nors buvo iš anksto užsakyta vieta, sumokėta veik \$1,000.00 už bilietus, bet mūsų šauliai ape 80 žmonių buvo pasodinti tik už durų. Būna ir taip. Bet kitos ekskursijos labai pavyko, pvz. į Čikagą, į Klevelandą, į Montrealį, į N.Y. prie Laisvės statulos. Be to, kasmet dalyvauja ruošiamuose Kennebunk, Maine, kultūrinuose savaitgaluose. Žodžiu, dr. Vinco Kudirkos šaulių kuopa varo kultūrinio darbo vagą, nors savo skaičiumi nėra įspūdingai žymi, bet šauliška broliška veikla darniai sutaria. Tikėkime, kad dar ilgai laikysis.

Svečiams ir šauliams, vaišinantis vakariene, solistas Valerijus Rozevičius, šauliai: H. Urlichas ir H. Henrikaitis padainavo patriotines dainas. Tikėkime šis TREJETUKAS, padainuos ir per 25-metų minėjimą.

g.s.k.c.

POLITINĖ POPIETĖ AUSTRALIJOJE

1986 m. lapkričio mėn. 8 d. 2 val. p.p. Geležinio vilko šaulių kp. ir pirm. S. Lipčiaus ir sekretorės pastangomis, talkininkaujant DLK Vytenio kuopos šauliams, 3460 Daylesdorf Town Hall suruošė politinę popietę. Paskaitininku pakviestas dr. J. Kunza. Jis savo maždaug dvi valandas užtrukusioj paskaitoj "Šių dienų Australija" įterpė apie komunistų žiaurumus, apie kuriuos australai mažai žino. Klausytojai jo paskaitą palydėjo gausiais plojimais. Salę puošė Lietuvos tautinė ir Australijos vėliavos.

Ten pat buvo suruošta lietuviškų dirbinių ir gintaro paroda, kuria australiečiai labai domėjosi. Parodą suruošė ponija Kručienė.

"Geležinio vilko" valdyba. Dešinėje būrio pirm. S. Lipčius

Paskaitininkui ir dalyviams abiem kalbom padėjo kp. pirm. S. Lipčius.

Po paskaitos svečiai, vyteniečiai ir šauliai buvo pakviesti į Lipčių sodybą vaišėm. Viduj š. E. Lipčienė padengė ilgus baltom staltiesėm užtiestus stalus. Lauke ant krosnies kepė š. Elž. Gabrielaitienė. Visi buvo skaniai pavaišinti. Troškulį malšino mineraliniais vandenimis ir limonadu. Ir be svaiginamųjų gėrimų visi buvo linksmi ir gražiai padainavo.

Š. E. Lipčienės paruoštas "laimės šulinys" buvo graži staigmena. Pasivaišinę, išbandę laimę, visi skirstėsi namo, nes kelias ilgas. Įėjimas buvo veltui, bet šauliai suaukojo išlaidoms padengti ir dar \$20.- įdėta į kasą. Dėl vykstančio Kariuomenės šventės minėjimo Geležinio vilko kuopos dalis šaulių neatvyko. Be to, keletas sirgo, o aktyviai šauliai Onutei Vitkauskenei buvo padaryta operacija. Visiems ligoniams linkim greit pasveikti.

S. Lipčius

Atkelta iš p. 69

litrukas ir nušovė vokiečių. Vokiečiai tą slėptuvę sunaikino, o paskui ir visą kaimą — namą po namo. Net vaikus, paėmę iš lopšių, sušaudė. Toji mergaitė ir senelis liko gyvi, nes buvo išėję į kitą kaimą, o keletas vaikų buvo atrasti po lovomis.

Viename kaime buvo užtikti bepročių namai. Gyventojai atrodė labai keistai. Užkalbinti nususukdavo ir į klausimą neatsakydavo. Viena moteris buvo apsivilkusi kailiniu paltu ir neatrodė esanti kolchozininkė. Prisipažino, kad ji yra gailėstingoji sesuo, dirbanti bepročių ligoninėje. Visam personalui pasitraukus, ji pasislėpusi ir likusi su ligoniais. tuo tarpu, kai vokiečiai užėjo, jie davė rusų belaisviams išgerti ir visus ligonius iššaudė. Viena mergina buvusi labai graži ir turėjo būti paleista. Ir ją sušaudė. Nuvedė pažiūrėti ligoninės, kuri atrodė kaip tvartas. Kai kuriuose kambariuose lovos buvo net be čiužinių, o kai kur tik šiaudų ant žemės guoliui pamesta.

(Bus daugiau)

IŠ "ŠAULIŲ VADOVAS"

VADOVAUJANTIEJI ORGANAI

LŠST Visuotinis dalinių atstovų suvažiavimas

LŠST Visuotinis dalinių atstovų suvažiavimas yra visų vyriausias sąjungos šeimnininkas. Visuotinio dalinių atstovų suvažiavimo nutarimų niekas kitas negali pakeisti, panaikinti ar ignoruoti.

Papildomai žiūrėk ir vadovaukis LŠST statutu.

Vyriausias LŠST vadovaujantysis organas yra Centro valdyba ir Sąjungos pirmininkas.

LŠST Statutas, 140 str.

Vadovaujantieji pareigūnai Trumpas teisių ir pareigų aprašymas

LŠST Pirmininkas

LŠST pirmininkas yra Visuotinio dalinių atstovų suvažiavimo atskirai išrinktas ir patikėtas vadovauti sąjungai ir vesti ją garbės keliu.

LŠST pirmininkas yra vyriausias pavienis sąjungos vadovaujantysis asmuo — pareigūnas. Jis yra atsakingas ir pavaldus LŠST Visuotiniam dalinių atstovų suvažiavimui. LŠST pirmininkas vadovauja visai Sąjungos organizacinei, administracinei bei idėjinėi veiklai. Taip pat vykdo visą konfidencialų susirašinėjimą, veda slaptas bylas ir knygas, vykdo centro valdybos nutarimus, prižiūri centro valdybos narių darbą (žiūr. LŠST Statutas, 143 str.), seka, kad Sąjungos dalinių veikla nenuklęstų nuo LŠST statuto bei LŠST Visuotinio dalinių atstovų suvažiavimo nustatytų veiklos gairių.

Papildomai žiūrėk ir vadovaukis LŠST statutu.

Vicepirmininkas, I-sis

Vicepirmininkas, Sąjungos pirmininko ar Centro valdybos įgaliotas, atstovauja pirmininką dalinių šventėse, kitų organizacijų rengiamose šventėse bei iškilmėse, atlieka ki-

tus Sąjungos pirmininko pavestus darbus. Sąjungos pirmininkui dėl ligos ar kitų priežasčių negalint eiti pareigų, jį pavaduoja I-sis, o šiam negalint — II-sis vicepirmininkas.

Papildomai žiūrėk ir vadovaukis LŠST statutu.

Vicepirmininkas, II-sis

Žiūrėk Vicepirmininkas, I-sis

Iždininkas

Iždininkas rūpinasi centro valdybos izdo gerove. Jis tvarko ir veda visus centro valdybos finansinius reikalus, kaip antai:

veda kasos knygą, kurioje įrašomos visos pajamos ir išlaidos;

išrašo kvitus pajamoms, veda išlaidų pateisinamųjų dokumentų bylą;

apmoka Sąjungos pirmininko patvirtintas sąskaitas;

surenka iš dalinių metinį nario ir kitus mokesčius;

išieško užmokesnį už Ūkio - Tiekimo vadovo išduotas reikmenis;

Sąjungos pinigus laiko banke, už kuriuos stengiasi išrūpinti kuo aukščiausias palūkanas;

mokėdamas sąskaitas stengiasi gauti nuolaidą ir kur tik galima, stengiasi pasinaudoti LŠST "Non-profit" statusu.

Be to, iždininkas renka ir atskiroje byloje laiko visus izdą bei atskaitomybę liečiančius dokumentus, nutarimus, aplinkraščius, kad reikale galėtų be sunkumų pasinaudoti bei painformuoti.

Papildomai žiūrėk ir vadovaukis LŠST statutu.

Sekretorius

Sekretorius atlieka bėgamąjį vidaus, tarporganizacinį ir Sąjungos pirmininko bei centro valdybos pavestą susirašinėjimą, kaip antai:

parašo centro valdybos posėdžių protokolus;

sekretoriauja kituose centro organų pasitarimuose;

rūpinasi atspausdinimu ir išsiuntinėjimu centro valdybos aplinkraščių;

veda mirusių centro valdybos ir LŠST garbės narių knygą;

Sąjungos pirmininko įgaliotas šaukia centro valdybos narius posėdžio; atlieka visokį kitokį darbą, susijusį su sekretoriatu.

Reikalui esant gali būti du sekretoriai.

Papildomai žiūrėk ir vadovaukis LŠST statutu.

Jūrų šaulių vadovas

Jūrų šaulių vadovas koordinuoja visą jūrų šaulių veiklą, aiškindamas kilusius neaiškumus, informuodamas jūrų šaulių dalinius visais juos liečiančiais reikalais, referuodamas atskirų jūrų šaulių bei dalinių pageidavimus Sąjungos pirmininkui ar centro valdybai, prižiūri išorinę jūrų šaulių išvaizdą ir t.t. Jūrų šaulių vadovas yra pavaldus ir atsakingas LŠST pirmininkui, t.y., jis nėra nepriklausomas pareigūnas ir negali veikti atskirai. Jis yra LŠST centro valdybos narys jūrų šaulių reikalams ir jam galioja visos kitiems centro valdybos nariams privalomos taisyklės bei nuostatai. Jis turi vadovautis mintimi, kad visi šauliai yra vienos nedalomos šeimos nariai.

Papildomai žiūrėk ir vadovaukis LŠST statutu.

Moterų šaulių vadovė

Moterų šaulių vadovė koordinuoja visą moterų šaulių veiklą, aiškindama kilusius neaiškumus, informuodama dalinių moterų šaulių vadoves visais moteris šaules liečiančiais reikalais, referuodama moterų šaulių pageidavimus Sąjungos pirmininkui ar centro valdybai, prižiūri išorinę moterų šaulių išvaizdą ir t.t.

Moterų šaulių vadovė yra pavaldi ir atsakinga LŠST pirmininkui, t.y., ji nėra nepriklausoma pareigūnė ir negali veikti atskirai. Ji yra LŠST centro valdybos narė moterų šaulių reikalams ir jai galioja visos kitiems centro valdybos nariams privalomos taisyklės bei nuostatai. Ji turi vadovautis mintimi, kad visi šauliai yra vienos nedalomos šeimos nariai.

Papildomai žiūrėk ir vadovaukis LŠST statutu.

Kultūros reikalų vadovas

Kultūros reikalų vadovas rūpinasi Sąjungos kultūrine veikla bei švietimu. Jo pareiga yra ruošti kultūrinius suvažiavimus — sąskrydžius, įvairius kursus, paskaitas, rūpintis leidimu šauliško turinio knygų bei brošiūrų ieškoti būdų ir priemonių šaulių kultūrinei veiklai skatinti ir t.t.

Papildomai žiūrėk ir vadovaukis LŠST statutu.

Spaudos — Informacijos vadovas

Spaudos - Informacijos vadovas per spaudą, radiją, televiziją ir kitas sušizinojimo priemones informuoja visuomenę apie centro valdybos bei visos Sąjungos veiklą, būtent: apie visuomeninės svarbos nutarimus, svarbius užsimojimus, rengiamas šaulių šventes, minėjimus, Sąjungos išleistas knygas, jų pristatymus ir t.t. Jis ypač rūpinasi iš šaulių pažiūros taško atinkamai apgarsinti tautines bei valstybines šventes, Klaipėdos atvadavimo sukaktuves, Vlodo Putvinskio-Pūtvio minėjimus bei kitas šauliams artimas šventes bei įvykius. Jis rūpinasi ir ragina dalinių valdybas skirti korespondentus bei fotoreporterius šauliškai veiklai spaudoje, ypač "Tremties trimite", aprašyti, rūpinasi šaulių spaudos darbuotojų pagerbimu bei apdovanojimu ir t.t.

Papildomai žiūrėk ir vadovaukis LŠST statutu.

Jaunimo vadovas

Jaunimo vadovas koordinuoja visą jaunimo veiklą. Jo svarbiausias siekis turi būti įjungti kuo daugiau jaunimo į šaulių eiles. Jis skelbia jaunimo vąjus, palaiko ryšį su dalinių jaunimo vadovais, nustato jų veikimo gaires ir teikia jiems reikalingą pagalbą, ruošia jaunimo kultūrinės stovyklas, steigia sporto ir kitokius pramoginius vienetus, ruošia jaunimo literatūros, dailiojo skaitymo, muzikos, meno pasirodymus ir t.t.

Ūkio - Tiekimo vadovas

Ūkio - Tiekimo vadovas rūpinasi visais Sąjungos ūkiniais reikalais. Jo žinioje yra visas centro valdybos kilnojamas turtas ir medžiaga. Jis veda centro valdybos turto ir medžiagos knygas. Susitaręs su Sąjungos pirmininku užsako visas reikalingas reikmenis ir aprūpina dalinius uniforminės aprangos priedais bei įvairia medžiaga, rūpinasi užsakytų reikmenų išsiuntinėjimu daliniams ir t.t.

Ūkio - Tiekimo vadovas bendradarbiauja su išdininku, tvarkingai paruošdamas ir pristatydamas išdininkui reikmenų išdavimo lapus - sąskaitas, kad pastarasis galėtų išreikalauti užmokesnį ir t.t.

Papildomai žiūrėk ir vadovaukis LŠST statutu.

Šaudymo sporto vadovas

Šaudymo sporto vadovas rūpinasi visais Sąjungos šaudymo sporto reikalais. Jis propaguoja Sąjungoje šaudymo sportą, palaiko ryšį su dalinių šaudymo sporto vadovais ir instruktuoja juos šaudymo sporto mene. Susitaręs su Sąjungos pirmininku, nustato vietą ir laiką kasmetinėms Sąjungos šaudymo varžyboms ir apie tai praneša dalinių valdyboms. Šaudymo sporto vadovas pats laikosi ir iš dalinių reikalauja laikytis nustatytų šaudymo sporto taisyklių. Jis veda Sąjungos šaudymo kronikos knygą.

Papildomai žiūrėk ir vadovaukis LŠST statutu.

Pastaba:

a) Moterų šaulių vadovė, Ūkio - Tiekimo vadovas ir kiti tikrieji centro valdybos nariai gali, esant reikalui, turėti vieną ar kelis padėjėjus. Šie padėjėjai, jei dalyvauja centro valdybos posėdžiuose, turi tik patariamąjį balsą. Sprendžiamas balsas duodamas tik tuo atveju, kai vienas kuris padėjėjų įgaliotas posėdyje atstovauja tikrąjį centro valdybos narį (Moterų šaulių vadovę, Ūkio - Tiekimo vadovą ir pan.), šiam negalint posėdyje dalyvauti.

b) Moterų šaulių vadovės padėjėjos, Ūkio - Tiekimo vadovo

padėjėjai ir kitų centro valdybos tikrųjų narių padėjėjai jokių diecezijos (valdymo) teisių neturi ir, įgalioti, atlieka tik Moterų šaulių vadovės, Ūkio - Tiekimo vadovo ar kitų centro valdybos tikrųjų narių jiems pavestus uždavinius. Jei uždavinys liečia kitą šaulį ar šaulių dalinį, tai savo padėjėją įgaliojęs tikrasis centro valdybos narys įgaliojimo nuorašą siunčia ar atskiru raštu apie tai praneša liečiančiai instancijai.

c) Visi centro valdybos nariai tarnybos metu yra pavaldūs LŠST pirmininkui.

Kiti vadovaujantieji organai

Kontrolės komisija

Žiūrėk LŠST statuto 146 iki 152 straipsnio imtinai.

Garbės teismas

Žiūrėk LŠST statuto 153 iki 182 straipsnio imtinai.

Šaulių Žvaigždės Ordino taryba

Žiūrėk LŠST statuto 183 iki 197 straipsnio imtinai.

Sąjungos kapelionas

Sąjungos kapelionas koordinuoja ir vadovauja visam Sąjungos dvasiniam ir religiniam gyvenimui. Jis palaiko ryšį su dalinių kapelionais, instruktuoja ir tvarko jų veiklą tautinių ir šaulių švenčių, priesaikų, laidotuvių ir kitų religinių apeigų metu.

Papildomai žiūrėk ir vadovaukis LŠST statuto 201 ir 202 straipsnio imtinai.

Pastaba: Skyrių vadovai, kurie nėra Centro valdybos nariai (išskyrus kapelionus), Centro valdybos posėdžiuose turi tik patariamąjį balsą.

LĖŠOS

dalinių nario mokesniai, kapitalo nuošimčiai, rengiamų loterijų, koncertų ir kitų renginių pelnas, palikimai, aukos ir kitos pajamos.

ADMINISTRACIJA

Sąjunga administruojama Centro valdybos leidžiamais aplinkraščiais, bendraraščiais, atskirais raštais ir laiškais, telefonu, skelbimais spaudoje ir kitomis ryšių bei informacijos prie-

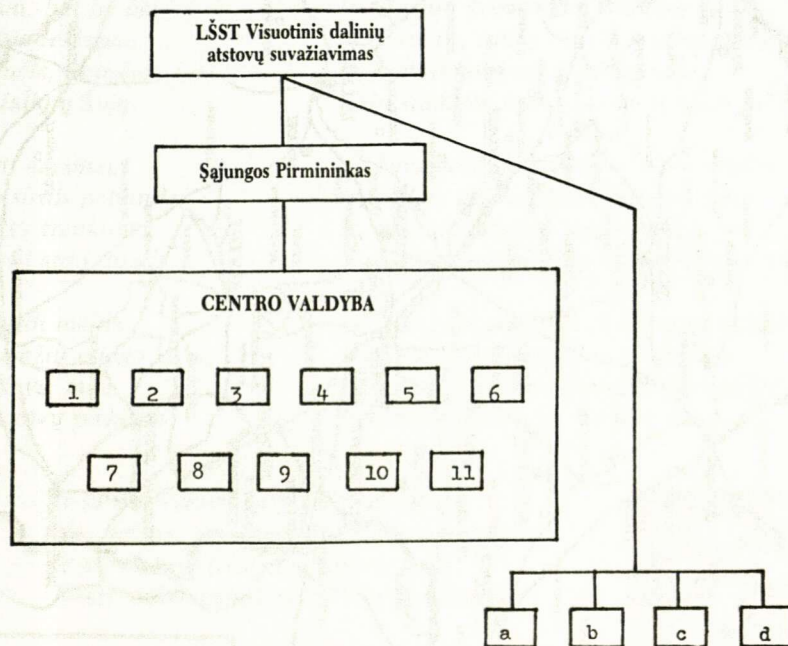
monėmis. Taip pat Sąjungos pirmininko bei centro valdybos narių asmeniniu kontaktu.

SĄJUNGOS TEISINĖ PADĖTIS (STATUSAS)

Lietuvos Šaulių Sąjunga Tremtyje

yra užregistruota atitinkamų atskirų valstybių valdinėse įstaigoje, įsigijusi reikiamus "čarterius" ir turi visas iš to išplaukiančias veikimo teises ir privilegijas.

※

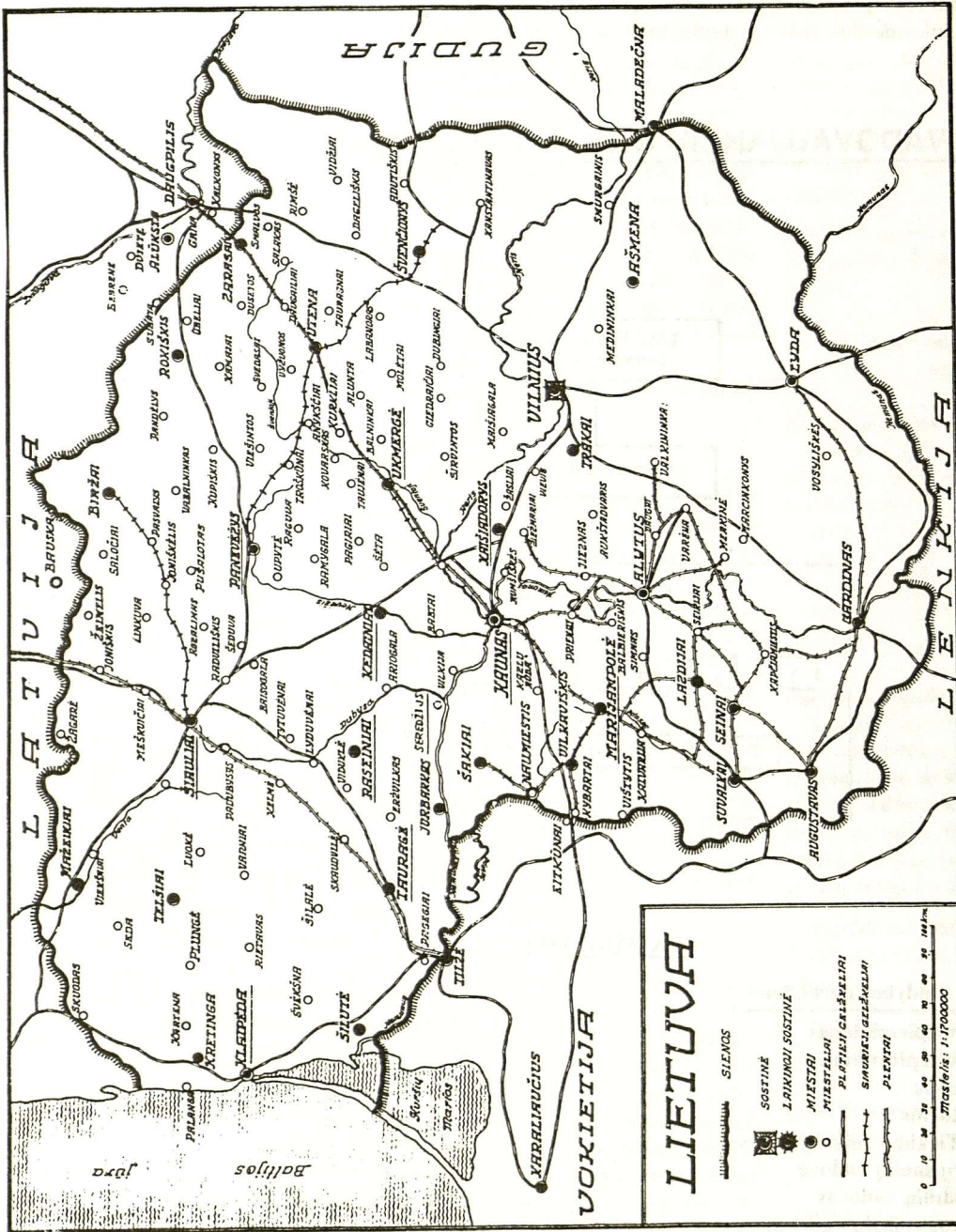
LŠST VADOVAUJANČIŲ ORGANŲ SCHEMINIS IŠDĖSTYMAS**PAAIŠKINIMAI****Centro valdybos pareigūnai**

1. I-sis vicepirmininkas
2. II-sis vicepirmininkas
3. Išdininkas
4. Sekretorius
5. Ūkio-Tiekimo reikalų vadovas
6. Moterų šaulių vadovė
7. Jūrų šaulių vadovas
8. Kultūros reikalų vadovas

9. Spaudos — Informacijos vadovas
10. Sporto - Šaudymo vadovas
11. Jaunimo vadovas

Kiti centriniai organai

- a. Kontrolės komisija
- b. Garbės teismas
- c. Š. Žvaigždės Ordino taryba
- d. Sąjungos kapelionas

Pirmasis ir pagrindinis Lietuvos Šaulių Sąjungos Tremyje uždavinys yra —
ATKURTI LIETUVOS VALSTYBĖS NEPRIKLAUSOMYBĖ. (LŠST Statutas)

MŪSŲ MIRUSIEJI

RAMOVĖNAI - KARIAI, ŠAULIAI, BIRUTIETĖS . . .

K A P A S S V E T U R

BERNARDAS BRAZDŽIONIS

*Pavargusias akis užmerčiau, bet ne čia
Aš, Dieve, amžinojo poilsio ieškojau:
Po tėviškės padange žydinčia, skaisčia
Ir prie tėvų milžinkapio žaliųjų kojų.*

*Ak, ne, aš negaliu užmigti amžinai,
Ir kas sekundę verkdamą širdis pabunda,
Lyg ir mane į šiaurę šauktų traukiniai,
Kai švilpdami jie iš stoties į stotį dunda.*

*Ir šaukia vakaro varpų skardi malda
Ne melstis, ne! Mane iš amžių miego kelia,
Ir aš, tartum pabėgęs kalinys, tada
Nakty nakčiausioje skubu tėvų pikelėn.*

*Ir už kapų šventoriaus kūdikių balsai,
Man rodos, mūsų žemės skelbia Atgimimą,
Ir, tartum amžino gyvenimo lašai,
Kaip sraunios upės, venomis tekėt jie ima.*

*— Pavasaris! Pavasaris! — tada šaukiu,
Ir, rodos, grįžta kūnan mano siela...
Ir, neatmerkdamas pavargusių akių,
Matau aš tėviškę, kaip antrą dangų, mielą.*

*— Į ją, į žemę gimtą, Viešpatie, meldžiu, —
Gražinki amžių miegui mano kūną:
Po spinduliais tėvų dangaus žvaigždžių,
Į motinos namus — benamį sūnų.*

*Ir šaukia vakaro varpų skardi malda
Ne melstis, ne! Mane iš amžių miego kelia,
Ir aš, tartum pabėgęs kalinys, tada
Nakty nakčiausioje skubu tėvų pikelėn.*

A. A.

PETRAS GULBINSKAS,
gimęs Vilniuje, brendo Žemaitijoje,
mirė Kanadoje 1986 m. spalio 10 d.

A. a. Petras Gulbinskas gimė Vilniuje 1909 m. liepos mėn. 28 d. Krikštytas Šv. Petro ir Povilo šventovėje Vilniuje. Jo žėvas Ipolitas, motina Malvina.

Siaučiant I-jam pasauliniam karui 1917 m. Europoje, miršta jaunučio Petrelio tėvas. Neramiame, badaujančiame Vilniuje našlei motinai gyvenimo sąlygos buvo labai sunkios. Ji,

pasiėmusi 8 metų Petruką, pėsčiomis išvyko į Žemaičių Kalvariją, apsistojo ūkyje Gečaičių kaime pas Labžinčių šeimą. Čia Petrelis gavo pirmą savo piemenėlio darbą. Keturis metus vasarą ganė ūkininko galvijus, o žiemos metu lankė Kalvarijos naujai atidarytą pradžios mokyklą, joje baigė 4 skyrius.

Petruką iš vaikystės dienų mėgo

muziką. Jis išsiprašė iš mokyklos dainavimo mokytojo - vargonininko Neimano, kad jį priimtų į bažnytinį chorą. Chore Petras giedojo altu, tenoru, vėliau paaugęs — bosu.

1928 m. Petras pas tą patį mokytoją pradėjo mokytis vargonų muzikos. Vėliau perėjo pas kitą mokytoją, Režį, atvykusį iš Marijampolės. Gavo

vargonininko pažymėjimą ir darbą.

1931 m. Petras buvo pašauktas atlikti karinę prieveolę. Buvo paskirtas į 8-tą pulką. Baigęs mokomą kuopą, buvo paskirtas kuopos dainių ir giesmių mokytoju. 1932 m. pakeltas į vyr. puskarininkio laipsnį būrininko pareigose. Lankė puskarininkų pasitobulinimo kursas. Būdamas kariuomenėje, nuolatos mokėsi. Prie Švietimo ministerijos komisijos išlaikęs 4 gimnazijos klasių egzaminus, gavo pažymėjimą. 1937 m. prie divizijos štabo lankė 6 mėn. specialius kursus. Baigęs juos, buvo pakeltas į viršilos laipsnį.

Eidamas 28-tuosius gyvenimo metus sukūrė šeimą. Vedė Stasę Andruolytę. Susilaukė sūnaus Vaidoto ir dukters Vidos. Sūnus yra muzikos mokytojas, duktė — inžinierė. Prieauglis gyvena okupuotoje Lietuvoje.

Petras Gulbinskas 1938 m. už savo veiklą, sąžiningą pareigų ėjimą, Lietuvos Respublikos prezidento buvo apdovanotas "Gedimino ordino 3-čio laipsnio medaliu. Vėliau už nuopelnus ugniagesyboje — "Artimui pagalbos" bronzos medaliu.

1940 m. birželio mėn., rusų komunistams okupavus Lietuvą, Petras su visu pulku buvo įjungtas į 29-tąjį teritorinį dalinį ir perkeltas į Vilnių.

1941 m., kilus vokiečių - rusų karui, Petras atsipalaidavo nuo savo dalinio ir grįžo į savo šeimą Šiaulių mieste. Gavo darbą miesto valdyboje, buvo paskirtas 2-ros ugniagesių komandos viršininku. Tas pareigas ėjo iki 1944 metų rudens.

Rusams komunistams antrą kartą okupuojant Lietuvą, Petras traukėsi su šeima į Vakarus. Netikėtai Petrui teko tragiškai išsiskirti su šeima. Atsidūręs Vokietijoje vienišas, prisiglaudė pabėgėlių stovykloje Stuttgart - Feldbach. Pradėjo ieškoti pasimetusių šeimų. Neradęs jos, 1948 m. išvyko į Kanadą. Pagal pasirašytą sutartį dirbo prie geležinkelio ir miško darbų.

1950 m. Petras, baigęs kontraktą,

Šv. Jono parapijai. 23 metus dainavo "Varpo" chore ir Lietuvos Kankinių parapijos chore. Buvo aktyvus KLB narys, dosnus lietuviškų darbų ir spaudos rėmėjas.

Petras Gulbinskas jau nuo 1927 metų priklausė Lietuvos šaulių sąjungai, aktyviai dalyvaudamas Telšių - Mažeikių šaulių rinktinėse. Kanadoje priklausė Vlodo Pūtvio šaulių kuopai. Buvo tos kuopos išdininku ir korespondentu.

A. a. virš. Petras Gulbinskas

apsigyveno Toronte. Greitai įsijungė į Toronto lietuvišką veiklą. Priklausė

Jis nuoširdžiai rėmė ir platino žurnalą "Karys", buvo skautų rėmėjas, Kanados Lietuvių fondo narys, Kanados Lietuvių namų narys ir rėmėjas, Toronto lietuvių pensininkų klubo narys.

Petro Gulbinsko kaip muziko - vargonininko patarnavimais dažnai pasinaudodavo tautiečiai vestuvių ar laidotuvių progomis.

Už jo nuopelnus Lietuvai, Šaulių

sąjungai, skautams ir bendruomenei buvo apdovanotas Šaulių žvaigždės ordinu, Skautų rėmėjo ordinu ir Vytauto Didžiojo šventės medaliu.

Velionis Petras buvo malonaus būdo tautietis; jis nemėgo ginčų, nesusipratimų bendruomenėje ir organizacinėje veikloje. Jo erškėtingas gyvenimo kelias neleido jo svejonėms išsipildyti, kad jam būtų leista numirti laisvoje Lietuvos sostinėje Vilniuje.

Ilsekis, mielas vilnietis, Lietuvos šaulys, svetingoje Kanados žemėje. Tegul Kanados klevo lapai, vėjo blaškomi, šnabžda tau tyliai Lietuvos himną, kaip tavo močiutė kūdikystėje tau dainelę niūniavo.

P. V.

A. A. PLK. LTN. ZIGMAS RUMŠA

Redakciją neseniai pasiekė pavėluota žinia, kad 1984 m. spalio 11 d. Čikagoje mirė savanoris kūrėjas, Vyčio kryžiaus kavaliereus, plk. ltn. Zigmas Rumša. Jis buvo gimęs 1897 m. rugpjūčio 27 d. Ardiškių kaime, Viduklės valsčiuje, Raseinių apskrityje. 1918 m. lapkričio mėn. jis suorganizavo Viduklės valsčiuje miliciją ir jai vadovavo iki 1919 m. vasario 10 d. Vasario 13 d. jis savanoriu įstojo į husarų pulką, iš kurio kovo 7 d. perėjo į tuo metu organizuojamą Karo mokyklą, kurios I laidą baigė liepos 6 d. Pakeltas karužiu, pradžioje tarnavo Marijampolės bne, vėliau išaugusiam į 6 pėst. Pilėnų Kunigaikščio Margio pulką. Dalyvavo kautynėse su bolševikais, hermontininkais ir lenkais, 1920 m. buvo sužeistas. Už pasižymėjimą kautynėse buvo apdovanotas Vyčio kryžiumi. 1926 m. 6 pėst. pulką išformavus, buvo perkeltas į intendantūros tarnybą. 1940 m. karo tarnybą baigė būdamas 4 pėst. pulko ūkio viršininku. 1950 m. atvykęs į JAV, gyveno Čikagoje ir jos apylinkėje. "Karyje" rašė karo istorijos temomis, rengė spaudai savo atsiminimus apie tarnybą 6 pėst. pulke.

ADMINISTRATORIAUS PRANEŠIMAS

KARIUI AUKOJO:

<p>\$100.00 LKVS RAMOVĖ Hartfordo sk. per sekr. A. Maslauską LŠST Jūrų šaulių kp. KLAIPĖDA per išd. J. Dekerį</p> <p>\$98.25 LKVS RAMOVĖ Adelaidės sk. per pirm. V. Vosylių</p> <p>\$83.00 A. Krisčiūnas, MA</p> <p>\$66.00 A. Jonaitis, OH</p> <p>\$60.00 J. Starinskas, MA Los Angeles birutietės, šauliai ir ramovėnai per išd. A. Bulotą</p> <p>\$50.00 DLK Algirdo šaulių kp. Hamiltone per Al. Patamsį Pr. Lauraitytė, NY, A. A. kpt. Ignui Povilaičiui atminti K. Venclauskas, CA</p>	<p>\$31.00 J. Astrauskas, ONT.</p> <p>\$25.00 LKVS RAMOVĖ Omahos sk. per St. Radžiūną A. Baleišis, IL O. Šarūnas, ONT</p> <p>\$24.47 Kun. Alf. Bernatonis, Vokietija</p> <p>\$20.00 Ema Pusneraitis, IL. A. A. kpt. Juozo Pusneraičio atminimui jo 15-ose mirties metinėse Al. Atutis, CA J. Gradinskas, IL A. Pleškys, IL</p> <p>\$18.00 A. Kartanas, NE R. Janowska, PA K. Rimas, IL V. Tamošiūnas, MI</p>	<p>\$16.00 F. Borumas, Australia L. Leveckis, ONT</p> <p>\$13.00 K. Bačauskas, NY Kr. Daugvydienė, MI K. Daunys, ONT J. Gencevičius, IL A. Grigalauškas, MA Vl. Jegelevičius, ONT B. Kaminskas, Australia K. Kaulinis, PA Br. Keturakis, WI Pr. Kidolius, CT Al. Lukas, MI W. Liauba, IL J. Maskeliūnas, MA P. Petrušaitis, WI Ed. Skopas, CA J. Strazdas, FL</p> <p style="text-align: right;"><i>(Bus daugiau)</i></p>
--	---	--

UŽUOMINA KARIO RĖMĖJAMS

Labai džiugu ir prasminga, kai išgirsti ar spaudoje pamatai, kad mūsų kariškos šeimos nariai aktyviai dalyvauja lietuviškoje veikloje, rašo spaudoje, išleidžia knygas, gauna už darbus premijas ar dosniai remia reikšmingus planus Lietuvos ateičiai. Ne tik šiais asmenimis mums pasididžiavimas, bet ir RAMOVĖS sveikata ir gaiva didesniems darbams.

Labai naudinga, kad, atmindami mirusiuosius, juos pagerbiame, parašydami spaudoje, patalpindami jų nuotraukas, paminėdami jų darbus, telkdami asmeniškai ar grupėse aukas lietuviškiems darbams remti. Tokių telkinių yra dažnai paminėta ir KARYJE, bet jų galėtų būti ir daugiau.

Mirusiųjų prisiminimui aukojantieji KARIUI daugiau, negu kasdienine auka, prisijuokite ir pagerbtino žmogaus nuotrauką patalpinti KARYJE.

Trumpoms užuojautoms KARYJE auka — \$15.00.

Ypatingas nuoširdus ačiū Jonui Stelmokui ir Vyteniui Statkui už dosnią auką ir nuolatinę "Kario" redaktoriui pagalbą, redaguojant karines žinias.

Taip pat nuoširdi padėka rašytojui Antanui Gailiūsiui už dovanotus novelių rinkinius *Visaip atsitinka* naujiems KARIO skaitytojams, jiems sumokėdamas už persiuntimą net pašto išlaidas.

Klaidos atitaisymas. 1986 m. "Kario" nr. 10 viršelio 3 psl. aukotojų sąrašė: aukojo \$18.00 P. Aušiuona; turi būti P. Aušiuora. Atsiprašome.

Administratorius

*Likę nepaskelbti aukotojai
iš gruodžio mėn. Kario:*

G. Grajauskas, FL
V. Gudaitis, ONT
A. Juška, Prancūzija
J. Kažemėkas, ONT
S. Keivalas, ONT
J. Kriaučeliūnas, IN
J. Konce, FL
J. Lasys, ONT
J. Mažulaitis, ONT
A. Naujokas, IL
K. Norvila, NY
J. Pakalnis, CT
St. Patlaba, IL
A. Sereika, IL
J. Simanas, ONT
J. Smulkaitis, FL
V. Stuogis, OH
J. Šiugždinis, IL
Pov. Tyla, MA
Br. Užemis, AR
J. Venckus, CA
Vl. Grabauskas, IN

Aukojusiems nuoširdus AČIŪ.

